

Jak dobrze zacząć nowy rok szkolny?

Doradztwo zawodowe a SPE

Etyka w zawodzie nauczyciela

WYDAWCA PISMA:

Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku, al. gen. J. Hallera 14,
80-401 Gdańsk
tel.: (58) 34 04 100 (centrala);
(58) 34 04 110 (sekretariat)
fax: (58) 34 10 763, www.cen.gda.pl
e-mail: edukacjapomorska@cen.gda.pl
ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Małgorzata Bukowska-Ulatowska
– redaktor naczelna

Magdalena Urbaś – z-ca redaktor
naczelnej

Beata Symbor

Joanna Aleksandrowicz

Justyna Konkel

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Beata Kwaśniewska

WSPARCIE TECHNICZNE:

Andrzej Cylik

Dorota Gmerek

Anna Szablowska

Jarosław Szablowski

Bogdan Białostrzeski

WSPÓŁPRACA:

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
w Gdańsku

DRUK: Drukomania.pl

GDAŃSK

Biuletyn Centrum
Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku

Organ prowadzący:
Samorząd Województwa
Pomorskiego

Placówka posiada
akredytację – decyzja

Pomorskiego Kuratora Oświaty
w Gdańsku nr 17/2006
z dnia 27.03.2006 r.

Placówka wpisana do rejestru
instytucji szkoleniowych
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Gdańsku

pod nr ewidencyjnym
2.22/00057/2007

PUBLIKUJ W „EDUKACJI POMORSKIEJ”

Redakcja czasopisma serdecznie zaprasza do współpracy partnerów indywidualnych i instytucjonalnych, podejmujących inicjatywy korzystnie wpływające na kształt oświaty w naszym regionie. Zachęcamy do nadsyłania ciekawych artykułów na adres: edukacjapomorska@cen.gda.pl oraz korzystania z możliwości uzyskania patronatu medialnego „Edukacji Pomorskiej”. Szczegółowe informacje dot. zasad publikacji, a także numery archiwalne naszego dwumiesięcznika są dostępne na stronie internetowej: www.cen.gda.pl.

W następnym numerze m.in.:

2019 – Rok Wolności i Solidarności

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

VIII Forum Pomorskiej Edukacji

Nauczyciel Pomorza'19

**Aktywni Młodzi
Pomorzanie**

słowo wstępne

Fot. F. Popowski

Szanowni Państwo,

w ramach tematu przewodniego nr 96 „Edukacji Pomorskiej” zapraszamy Państwa do refleksji nad tym, jak dobrze zacząć nowy rok szkolny. Spoglądamy na to wyzwanie z kilku perspektyw: budowania pozytywnych relacji z uczniami, wprowadzania kreatywnych rozwiązań dydaktycznych, porządkowania własnego warsztatu pracy, ale również... dbałości o swój dobrostan. Najbliższe miesiące będą dla nas pełne różnorodnych wyzwań – musimy być w dobrej formie, aby móc im sprostać.

Warto sięgać po wsparcie w trudach oświatowej codzienności. Proponujemy Państwu narzędzia technologiczne, które mogą pomóc w usprawnianiu pracy dydaktycznej. Prezentujemy przykłady dobrych praktyk z kilku różnych dziedzin edukacyjnych. Podpowiadamy, co warto przeczytać. Informujemy także o aktualnych ofertach Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku oraz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku, przygotowanych z myślą o pomorskiej kadrze oświatowej.

Z najlepszymi życzeniami na nowy rok szkolny,

*Renata Ropela
dyrektor
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Gdańsku*

spis treści

■ SŁOWO WSTĘPNE	
■ TEMAT NUMERU	
<i>Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach sposobem na budowanie pozytywnych relacji z uczniami</i>	5
Agnieszka Szrejter-Łoś	
<i>Jak dobrze zacząć nowy rok szkolny? Inspiracje z nauczycielskich lektur</i>	9
Justyna Wołoszyk-Brzezińska	
<i>10 pomysłów na rozpoczęcie lekcji języka angielskiego i nie tylko</i>	11
Justyna Juńska-Nacel	
■ FORUM EDUKACYJNE	
<i>Etyka w pracy nauczyciela</i>	12
Joanna Majczak	
<i>Nauczyciel wychowania fizycznego – zawód, rola, osobowość. Style pracy z uczniami.</i>	
<i>Etyka nauczyciela wychowania fizycznego</i>	15
Michał Bielecki	
<i>Skuteczność szkolnego systemu doradztwa zawodowego w stosunku do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (cz. I)</i>	18
Andrzej Michalik	
■ CENNE INFORMACJE	
<i>Oferta szkoleniowa Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku – 2019/2020</i>	21
Katarzyna Gęba	
■ PRAWO OŚWIATOWE	
<i>Karta Nauczyciela od 1 września 2019 r. w nowej odsłonie</i>	23
oprac. Jolanta Kijakowska	
■ BADANIA I ANALIZY	
<i>Pierwszy egzamin ósmoklasisty z języków angielskiego i niemieckiego – co wynika z wyników i co zrobić z tą wiedzą?</i>	25
Małgorzata Bukowska-Ulatowska	
■ TIK W SZKOLE	
<i>TIKowe porządki w nowym roku szkolnym</i>	30
Katarzyna Drausal	
■ WOKÓŁ NAS	
<i>CEN łączy uczniów z pracodawcami. I Metropolitarna Konferencja dla doradców zawodowych</i>	
<i>Odnajdź Siebie – doradztwo zawodowe w świetle potrzeb pomorskiego rynku pracy</i>	32
Piotr Zubowicz	
<i>Kreatywność praktyczna, czyli z doświadczeń KRETa</i>	34
Urszula Kornas-Krzyżkowska	
<i>„Czytanie jest trendy”</i>	36
Anna Pławińska	
<i>Treści i zadania egzaminacyjne w ujęciu interkulturowym – propozycja ćwiczeń</i>	39
Dagmara Grzybowska	
■ BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA	
<i>Mądrzy cyfrowi czytelnicy w świecie wartości – oferta Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku przyjazna nauczycielom i uczniom w roku szkolnym 2019/2020</i>	43
Zdzisława Woźniak-Lipińska	
■ O TO TYM SIĘ MÓW	47
■ ROZMOWY O EDUKACJI	
<i>O indywidualizacji i wyrównywaniu szans w edukacji (część II)</i>	48
z Marcinem Boryczko rozmawia Ewa Furche	

temat numeru

Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach sposobem na budowanie pozytywnych relacji z uczniami

Agnieszka Szrejter-Łoś

Jedyną stałą rzeczą w życiu jest zmiana.
Heraklit z Efezu

Kto jak kto, ale pracownicy oświaty często na własnej skórze doświadczają prawdziwości powiedzenia Heraklita z Efezu. Doświadczają zmiany w procedurze awansu zawodowego, zmiany podstawy programowej, zmiany w strukturze organizacyjnej szkół. Zmieniają się też uczniowie i rodzice przyprowadzający swoje dzieci do szkół. Niejeden doświadczony pedagog z tęsknotą wspomina minione czasy, gdy uczeń na widok nauczyciela pochylał głowę, wyciągał ręce z kieszeni i – przemykając pod ścianą – mówił *dzień dobry*. Dzisiejsze dzieci patrzą w oczy i mówią:

Ja żyję. Masz jakiś problem? (za Juul J., 2014). Trudna młodzież oraz roszczeniowi rodzice to określenia, które często pojawiają się podczas nauczycielskich dyskusji i dobitnie oddają rodzaj zmian, jakie przychodzi niektórym dostrzec w kolejnych pokoleniach. Następną zmianą jest to, że kompetencje merytoryczne oraz dydaktyczne, dzięki którym nauczyciel prowadzi ciekawą lekcję – i owszem, nadal są ważne, aczkolwiek już nie wystarczają do tego, aby z owej, nawet najbardziej ciekawie poprowadzonej lekcji, uczniowie wzięli coś dla siebie, zapamiętali, wdrożyli do praktycznego zastosowania. Wyniki badań wskazują, że motywacja dzieci i młodzieży do wypełniania zadań wynikających z roli ucznia w znacznej mierze zależy od sposobu ich traktowania przez nauczycieli, od stopnia zaspokajania potrzeb każdego z nich oraz od ogólnego klimatu panującego w placówce (Hatty J., 2003). Zatem ważne, wręcz kluczowe w procesie nauczania, jest budowanie relacji z uczniami.

Relacja, budowanie relacji z uczniem, podmiotowość – te pojęcia krążą przekazywane z ust do ust, pojawiają się na szkoleniach i w codziennych rozmowach w pokoju nauczycielskim. Bywa, że tuż za nimi padają stwierdzenia, że nie da się lubić wszystkich, że uczniów w klasie jest tylu, iż nie da się dobrze poznać ich wszystkich, a także pytania, jak tu dopasować się do nich wszystkich. Różnie definiujemy pojęcie *budowanie relacji z uczniami*: bywa, że utożsamiamy to określenie ze wzajemną sympatią, luzem (czytaj: brakiem wymagań), ewentualnie charyzmą na miarę Janusza Korczaka.

Relacja – czyli co, czyli jak?

Relacja to związek zachodzący między ludźmi lub grupami społecznymi (słownik PWN). Każdego dnia

jesteśmy w relacji z uczniami, rodzicami – bo wchodzimy w związek, interakcję z nimi, a budulcami relacji są nasze zachowania i słowa kierowane do nich. Każdego dnia nauczyciele oraz uczniowie wzajemnie się obserwują i porozumiewają. Sposób tworzenia relacji z innymi rozumiany jako to, co wnosimy swoim zachowaniem i wypowiedziami, w znacznej mierze zależy od tego, jakie mamy przekonania co do natury ludzkiej, jak interpretujemy i oceniamy zachowania innych, co uważamy za słuszne, a co odrzucamy.

Gdy słucham nauczycieli, nie ulega dla mnie wątpliwości, że zależy im na tworzeniu atmosfery współpracy oraz zapewnianiu optymalnych warunków dla rozwijania potencjału każdego z młodych ludzi, osiągnięciu przez nich dojrzałości i samorealizacji. Wiem, że są nauczyciele pragnący budować

relacje z uczniami oraz rodzicami oparte na wzajemnym szacunku i zaufaniu, stwarzający uczniom możliwość zaspokajania potrzeb, rozwijania zainteresowań, zdobywania pozytywnych doświadczeń oraz aktywnego wpływania na rzeczywistość i własne losy. Spotykam także nauczycieli, którzy mają mniej konstruktywne podejście i wiem, że jest to efekt szeregu różnych uwarunkowań, chociażby trudniej sytuacji tej grupy zawodowej i/lub niewłaściwego wykształcenia.

Budowanie relacji oparte na nauczycielskim autorytecie oraz przekonaniu o ułomności natury dziecięcej, wspierane przez krytykę, korygowanie, kary i przemoc to kiepski pomysł na zapraszanie uczniów do współpracy. Zatem jak inaczej budować relację z młodymi ludźmi, w której nauczyciel zachowa autorytet, a uczeń będzie podmiotem, a nie przedmiotem oddziaływań wychowawczych?

W oparciu o osobiste doświadczenie wiem, że odpowiedź można znaleźć w założeniach i metodach pracy Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach, którego istotą jest współpraca oparta na wzajemnym szacunku oraz wiara w zasoby i możliwości każdego z uczestników procesu terapeutycznego czy edukacyjnego.

Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach

Terapia Skoncentrowana na Rozwiązaniach (TSR, ang. *Brief Solution Focused Therapy, BSFT*) należy do jednego z kilkunastu współczesnych systemów psychoterapeutycznych. Został on stworzony w Brief Family Therapy Center w Milwaukee, a od 1990 r. rozwija się także w Polsce. Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach (ang. *Solution Focused Approach*) z czasem zaczęło budzić ciekawość specjalistów pracujących z ludźmi w różnych obszarach, nie tylko psychoterapeutycznych. Zwracano uwagę na odmienność tego modelu, a zwłaszcza na jego prostotę, optymizm i niezwykłą skuteczność. Ludzie w różnych częściach świata zaczęli aplikować omawiane podejście do swojej praktyki zawodowej. W oparciu o ich doświadczenia i przeprowadzone badania stwierdzono, że zasady Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach można z powodzeniem stosować w różnych obszarach. Podstawowe założenia i filozofia TSR upowszechniły się i znalazły zastosowanie w biznesie, pracy socjalnej, resocjalizacji, szkolnictwie (ang. *Solution Focused Education*) czy zarządzaniu zasobami ludzkimi. Ponadto model ten sprawdza się zarówno w pracy z pojedynczymi osobami, jak i z grupami.

Korzyść z pracy w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniach odnosi zarówno specjalista (terapeuta, nauczyciel, pracownik socjalny czy coach),

jak i jego klient, gdyż praca w tym podejściu sprzyja skutecznemu osiągnięciu celów i co więcej, często sprawia, że aktywność zawodowa jest przyjemniejsza (Visser C., Schlund Bodien G., 2007).

Filozofia centralna Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach składa się z kilku prostych zasad:

- **Jeśli coś DZIAŁA – rób tego więcej.** Jeżeli chwalenie ucznia działa – rób to nadal, a nawet częściej.
- **Jeśli coś nie działa – nie rób tego więcej. RÓB COŚ INNEGO.** Uczeń ma kilkanaście negatywnych uwag i nadal źle się zachowuje? Przestań wpisywać uwagi i zacznij robić coś innego, np. spotkaj się z rodzicami.
- **Jeśli coś się NIE ZEPSUŁO – NIE NAPRAWIAJ tego.** Nie szukaj dziury w całym; jeżeli coś działa, ciesz się tym. **I POWTARZAJ!**

Kluczowymi dla zrozumienia Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach jest kilka konstytuujących je założeń:

- Koncentracja na pozytywach, rozwiązaniach, teraźniejszości i przyszłości; kierunku pracy nie wyznacza problem, a potrzeby.
- Nie trzeba szczegółowej analizy problemu, aby znaleźć rozwiązanie.
- Nigdy nie jest zawsze, zawsze są jakieś wyjątki – czyli momenty, gdy najgorsza rzeczywistość wygląda trochę lepiej – wyjątki od problemu sugerują stosowne rozwiązania.
- Małe zmiany wywołują duże zmiany.
- Klienci są pełni zasobów potrzebnych do znalezienia rozwiązania.
- Klient jest ekspertem od swojego życia, czasami potrzebuje jednak wsparcia.
- Współpraca jest nieuchronna.
- Istnieje wiele sposobów spojrzenia na daną sytuację, żaden nie jest bardziej właściwy niż inne (Jong P. de, Berg I. K., 2007).

Nauczyciel chcący pracować w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniach powinien pamiętać o tym, że:

- uczeń chce się dobrze zachowywać,
- uczeń chce postępować dobrze i odnosić sukcesy,
- uczeń chce, aby rodzice/opiekunowie byli z niego dumni,
- uczeń chce zadowolić innych dorosłych,
- uczeń chce być akceptowany jako część grupy/klasę,
- uczeń lubi być aktywny i zaangażowany,
- uczeń lubi mieć możliwość wygłoszenia swoich opinii i dokonywania wyborów,
- uczeń chce być dumny ze swoich rodziców/opiekunów.

W pracy z rodzicami nie należy zapominać o tym, że rodzice/opiekunowie chcą:

- być dumni ze swoich dzieci,
- mieć pozytywny wpływ na dzieci,
- wiedzieć/słyszeć, w czym dziecko jest dobre,
- dać dzieciom szansę na sukces w życiu,
- widzieć dla dzieci lepszą przyszłość,
- mieć dobre relacje z dziećmi,
- czuć się dobrymi rodzicami/opiekunami,
- ufać i mieć nadzieję na to, co dobrego będzie się działo dla dziecka. (Berg I. K., Steiner T., 2003).

Podejście Skoncentrowane na Rozwiązaniach w codzienności szkolnej bazuje na kilku podstawowych postulatach skierowanych do nauczycieli, tj.:

1. Pracuj z uczniem, a nie z jego problemem

Zamiast zwracać uwagę na deficyty ucznia, warto koncentrować się na jego umiejętnościach, które są niezbędne dla dalszego uczenia się. Świadomość swoich mocnych stron będzie sprzyjała większej koncentracji ucznia na celu, który chce osiągnąć, a odnoszone przez młodego człowieka drobne sukcesy dodadzą mu pewności siebie. Pozytywne efekty można uzyskać poprzez wzmacnianie pożądanego postępowania oraz komplementowanie (Mahlberg M., Sjöblom K., 2002). Za zachowaniami dzieci definiowanymi przez dorosłych jako trudne kryją się potrzeby ucznia, a trudne zachowania zazwyczaj są środkiem do uzyskania czegoś, czego dziecko potrzebuje. Świadomość potrzeb ucznia pozwala na poszukiwanie konstruktywnych sposobów ich zaspokajania i osiągnięcia celów.

2. Skupiaj się na pozytywnej zmianie

Praca nauczyciela w Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniach polega m.in. na szukaniu małych, pożądanых zmian w zachowaniu ucznia (np. Jaś na ostatniej lekcji z uwagą słuchał nauczyciela przez 3 minuty) czy też jego motywacji do nauki oraz zachęcaniu go do dalszych, większych sukcesów. Zmiana jest bowiem pierwszym małym krokiem do osiągnięcia celu. Ukierunkowując swoją uwagę na pozytywne zmiany, nauczyciel skupia się na tym, co działa (np. co w działaniu lub zachowaniu pedagoga albo w otoczeniu sprzyjało temu, że Jaś słuchał z uwagą). Jest to znacznie przyjemniejszy sposób pracy niż koncentrowanie się na problemie ucznia. Takie nastawienie pozwala też nauczycielowi zobaczyć, jak zmienia się nastawienie uczniów i rodziców do szkoły (zob. Berg I. K., Shilts L., 2004).

3. Szukaj zasobów dziecka, nie deficytów

Skoncentrowanie się na kompetencjach i zdolnościach ucznia jest nieocenione w nauczaniu. Powie-

dzenie uczniowi, co robi dobrze, pomaga mu zbliżyć się do osiągnięcia celu. Kiedy pozwolimy dziecku robić więcej tego, w czym już jest dobre, wzrośnie szansa na to, że zacznie ono osiągać sukcesy i tym samym zwiększy się jego pewność siebie, sprzyjająca motywacji do wprowadzania dalszych pozytywnych zmian. Nazywanie i wskazywanie wprost kompetencji oraz zdolności służy budowaniu poczucia własnej wartości, a także poszukiwaniu sposobów osiągnięcia pożądanых rozwiązań. Na tym polega np. metoda zielonego ołówka - podczas sprawdzania zadania wykonanego przez ucznia nauczyciel za pomocą zielonego koloru zakreśla to, co jest zrobione poprawnie.

4. Badaj możliwe i pożądane wersje przyszłości

Perspektywa wykorzystywana w PSR jest ciągle nakierowana na przyszłość i teraźniejszość. Jeśli eksploruje się doświadczenia z przeszłości, zawsze odbywa się to w perspektywie poszukiwania okresów wyjątków od problemów oraz wydobywania zasobów uczniów i ich rodziców. Pracuje się tu zatem nad użytecznością przeszłego doświadczenia dla tego, co jest i co będzie, traktując przeszłość jako potężne archiwum wiedzy oraz doświadczeń, a także bezcenne źródło informacji o zasobach.

5. Traktuj ucznia jako eksperta we wszystkich aspektach jego życia (zob. Berg I. K., Shilts L., 2004).

W Podejściu Skoncentrowanym na Rozwiązaniach nauczyciel całkowicie akceptuje fakt, że zarówno uczeń, jak i jego rodzic są ekspertami od własnych uczuć oraz potrzeb. Stara się przyjmować ich perspektywę, co sprzyja budowaniu porozumienia i atmosfery współpracy.

Rozwiązania, a nie – problemy

Na co dzień nauczyciele wykonują mnóstwo różnych zadań i mają niewiele czasu, przez co powstaje ryzyko rozmawiania z uczniem czy o uczniu tylko wtedy, gdy sprawy przybierają zły obrót albo trzeba omówić następne działania konieczne do poprawy. Co więcej, zazwyczaj dorośli skupiają się na problemie i jego szczegółowej analizie, często też dużo

energii pochłania poszukiwanie winnych wystąpienia problemu. To kiepski przepis na budowanie relacji z dziećmi i młodzieżą.

PSR określa sposób postrzegania zarówno samego człowieka, natury jego problemów, jak i możliwości zmiany oraz najbardziej użytecznych form pomagania ludziom w jej wprowadzeniu. Omawiane podejście zakłada możliwość skutecznej pracy nad zmianą bez potrzeby zgłębiania czy przeprowadzania szczegółowej analizy natury problemu. W centrum uwagi jest rozwiązanie, a nie problem; kluczowe staje się ustalenie celu, do którego dążymy, zamiast koncentracji na zachowaniach, których unikamy; szukamy zasobów, na jakich możemy bazować, zamiast diagnozować deficyty leżące u podstaw problemowych zachowań.

Od naszego nastawienia – na problem czy na rozwiązanie – zależy sposób komunikowania się. Nauczyciele skoncentrowani na problemie, chcąc zmotywować ucznia do zmiany zachowania,

próbują zazwyczaj robić to poprzez komunikaty typu: *Jasiu, znowu rozmawiasz i przeszkadzasz w prowadzeniu lekcji. Wpisuję Ci minusowe punkty, a jak nadal będziesz gadał, to zadzwonię do rodziców i wyślę Cię do pani pedagog. No tak, zdaje Ci się, że możesz przeszkadzać innym i ujdzie Ci to płazem, bo masz opinię z poradni. Tyle razy mówiłam Ci, że nie możesz rozmawiać podczas lekcji i masz być koleżeński. Jak wiadać, do Ciebie to nic nie trafia. Nauczyciel skoncentrowany na rozwiązaniach w tej samej sytuacji powie: *Jasiu, spójrz na mnie. Chcę, abyś uważnie słuchał tego, co mówię, i odzywał się tylko wtedy, gdy wskażę Cię do odpowiedzi. Dzięki temu więcej zapamiętasz z lekcji i nauka w domu zajmie Ci mniej czasu, więc będziesz mógł być dłużej w skateparku. Podczas poprzedniej lekcji uważnie słuchałeś. Wiem, że potrafisz się skupić. Jak mogę Ci w tym pomóc?**

Który z komunikatów Ciebie, drogi Czytelniku, zachęciłby do zmiany zachowania? Z kim milej byłoby Ci współpracować: z kimś, kto draży problem,

czy z kimś, kto poszukuje rozwiązań? Może warto zadać sobie pytanie: Co mogę zmienić w sobie, aby zwiększyć prawdopodobieństwo występowania pożądanej zmiany u innych? Praca nauczyciela może być źródłem satysfakcji i dumy zamiast frustracji i niszczącego stresu. Każda, nawet najmniejsza zmiana, to duża zmiana.

Myślisz o problemach

- tworzysz problemy.

Myślisz o możliwościach

- tworzysz możliwości.

Myślisz o rozwiązaniu

- rozwiązujesz.

■

Praca z uczniem skoncentrowana na problemie	Praca z uczniem skoncentrowana na rozwiązaniach
<p>Obszar działań: Rozwiązać problem</p> <p>Kluczowe pytania: Co uczeń robi źle? Co jeszcze robi źle? Dlaczego tak postępuje? Czy jest więcej problemów? Czy są problemy w domu? Jakie uczeń ma deficyty?</p> <p>Kierunek działań: Co musi zrobić uczeń, aby się zmienić?</p> <p>Cel: Uczeń musi: Przestać wagarować. Przestać bić kolegów. Przestać oszukiwać.</p> <p>Koncentracja na: niekompetencjach, brakach, porażkach – co prowadzi do poczucia winy</p>	<p>Obszar działań: Znaleźć / Stworzyć rozwiązanie</p> <p>Kluczowe pytania: Co takiego uczeń robi dobrze? Jakie korzyści ma uczeń z trudnych zachowań? Jakie potrzeby realizuje? Jakie ma umiejętności? Kiedy uczeń zachowuje się lepiej?</p> <p>Kierunek działań: Co takiego mamy zrobić wspólnie, aby poprawić sytuację ucznia?</p> <p>Cel: Uczeń potrzebuje wsparcia, aby mógł: Chodzić do szkoły. Mieć przyjaciół. Odrabiać prace domowe.</p> <p>Koncentracja na: kompetencjach, zasobach, sukcesach – co prowadzi do poczucia mocy i pewności, że jest się na słusznej drodze</p>

Tab. 1. Opracowanie własne na podstawie E. Majchrowska (2014)

Agnieszka Szrejtter-Łoś – psycholog; nauczyciel mianowany; Certyfikowany Specjalista ds. Przeciwdziałania

Przemocy w Rodzinie PARPA; Certyfikowany Ambasador Metody Kids' Skills (Helsinki Brief Therapy Institute); Certyfikowany Specjalista, Terapeuta i Trener Podejścia Skoncentrowanego na Rozwiązaniach (CTSR); członek Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Rady Merytorycznej Centrum Terapii Skoncentrowanej na Rozwiązaniach w Warszawie; wykładowca Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Stowarzyszeniu Niebieska Linia; pracuje jako terapeuta, trener, superwizor, od kilkunastu lat współpracuje z nauczycielami, rodzicami i uczniami oraz towarzyszy im w opracowywaniu optymalnych rozwiązań.

Jak dobrze zacząć nowy rok szkolny? Inspiracje z nauczycielskich lektur

Justyna Wołoszyk-Brzezińska

Nowy rok szkolny 2019/2020 to nowe plany, wyzwania i pomysły, jak uatrakcyjnić lekcje, aby w ciekawy sposób zaprezentować to, co każdy nauczyciel musi zrealizować. Od początku swojej pracy zawodowej czerpię inspiracje z książek i blogów, dzięki czemu wzbogacam swój warsztat pracy. Uczestniczę w wielu szkoleniach, konferencjach i czytam wywiady z niezwykłymi nauczycielami, którzy codziennie inspirują mnie do tego, by twórcze rozwiązania kreowały mój warsztat pracy. Nieustannie czerpię pomysły od tych, którzy uważają, że każdego dnia szkoła zmienia się, a podejście do nauczania wymaga ciągłych modyfikacji. Staram się od września realizować pomysły, dzięki którym buduję pozytywne relacje z uczniami.

Na początek roku szkolnego polecam zadania, które sprawiają, że uczniowie zdobywają wiedzę na swój temat. Często proponuję różne testy, aby odczarować taką formę sprawdzania czegokolwiek. Moi uczniowie odpowiadają na pytania np. związane z własną oceną pewności siebie, sprawdzają, jaki jest poziom ich koncentracji, nazywają i oceniają własne talenty czy umiejętności twórczego myślenia. Tego typu zadania/testy zachęcają do zastanawiania się nad tym, co dla ucznia ważne i dostrzegania, co w każdym z nich jest wartościowe, co warto rozwijać i nad czym pracować. Taka wiedza pomaga podczas wyznaczania celów czy planowania kolejnych etapów nauki (wyboru szkoły). Lekturą, która wspiera realizację tych założeń, jest książka **Michała Zawadki** „**Chcę być kimś**”. To wyjątkowy poradnik na polskim rynku książek motywacyjnych, bo napisany językiem przystępnym dla uczniów i zachęcający do budowania własnego wizerunku w oparciu o zrozumienie samego siebie. Świetnie zredagowana książka, którą z zainteresowaniem czytają nie tylko moi uczniowie, ale i ich rodzice, pragnący zrozumieć, jak rozmawiać z dzieckiem czy nastolatkiem. Wiele moich lekcji wychowawczych przeprowadziłam w oparciu o pomysły Michała Zawadki.

Początek roku szkolnego jest wspaniałą okazją do poznania zespołu klasowego. Każdy uczeń to ciekawa osobowość, skarbnica talentów i pomysłów. Warto zaprezentować to na forum klasy. W prze-

prowadzaniu takich odkrywczych lekcji pomógł mi pomysł zaprezentowany na niezwykłym blogu: **Kreatywna Pedagogika** (<https://kreatywnapedagogika.wordpress.com>). Większość inspiracji – nie tylko na zajęcia wychowawcze, ale i na lekcje języka polskiego – czerpię właśnie z tego bloga. Karty, które tam znalazłam, wydrukowałam, przykleiłam na tekturowe podkładki i zalaminowałam. Kolorowe kartoniki przedstawiają różne ikonki (np. czystą kartkę, samolot, drabinę, ramkę, aparat fotograficzny). Zadanie uczniów polega na wylosowaniu jednego kartonika, ułożeniu o sobie pozytywnej informacji nawiązującej do rysunku i przedstawienie jej na forum klasy. Ćwiczenie pokazuje, że uczniowie często mają z tym kłopot, wtedy proszę klasę o pomoc. Wielu młodych ludzi ma okazję usłyszeć od innych, jakie są ich mocne strony czy talenty. To niezwykle wzmacniająca lekcja i cenne doświadczenie w budowaniu pozytywnego wizerunku.

Wspaniałym odkryciem, dzięki któremu przeprowadziłam już mnóstwo ciekawych lekcji, są dla mnie **książki Iwony Chmielewskiej**. Jej dzieła to nieustanna inspiracja do twórczej pracy. Moja przygoda z książkami typu *picturebook* rozpoczęła się od szkolenia dotyczącego rozwijania umiejętności czytelnicy, które odbyło się w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku. Jak piszą wydawcy, w swoich książkach Chmielewska stawia mądre pytania, ważne dla czytelników w każdym kraju i w każdym wieku. Jej dzieła są inteligentne, wysmakowane,

dopracowane graficznie, świetnie zaprojektowane. Opatrzony krótkim, lapidarnym tekstem, wciągają czytelników do gry z obrazem. Polecam wszystkie jej książki, ale na początek warto sięgnąć po „**Cztery zwykłe miski**”. Podczas lekcji wychowawczej o planach, marzeniach czy celach można wyjść od pytania: *Do czego służy miska?* Odpowiedzi, które padają, są raczej standardowe, co stanowi pierwszy etap pracy. Kolejną część lekcji to przeczytanie książki Iwony Chmielewskiej z pokazywaniem zamieszczonych ilustracji (minimalistyczna książka pozwala na zaprezentowanie jej w całości podczas zajęć). Po zapoznaniu z lekturą uczniowie powinni otrzymać kartki A4 oraz wycięte z szarej tektury 4 miski (przygotowane wcześniej przez nauczyciela – wzór znajduje się w książce). Na kartce uczniowie przedstawiają swoje marzenia oraz pokazują, co lubią i jakie mają pasje, wykorzystując wycięte miski. Robią to, wzorując się na dziele Iwony Chmielewskiej. Pod koniec lekcji przygotowuję wystawę prac, przyczepiając je do tablicy. Uczniowie oglądają swoje dzieła, rozmawiają o nich, poznają siebie nawzajem. Książkę tę wykorzystuję również na lekcjach języka polskiego. Moi piątoklasiści wykonywali ilustracje do wiersza Czesława Miłosza „Przypowieść o maku”. Powstały piękne prace, które powiesiliśmy na gazetce. Podczas przerw uczniowie innych klas mogli podziwiać wystawę młodych artystów.

Podczas omawiania „Małego Księcia” wykorzystuję z kolei książkę „**W kieszonce**” tej samej autorki. Zabawę z tą publikacją rozpoczynam od pytania, co uczniowie noszą w kieszeniach, jakie „skarby” tam chowają. Potem następuje prezentacja książki Iwony Chmielewskiej i świetna zabawa w odgadywanie, co kryje kolejna kieszonka. Następnie każdemu uczniowi wręczam obrazek z kieszonką i proszę o narysowanie tego, co Mały Książę – jako podróżnik po planetach – mógłby mieć w swojej kieszeni.

Uczniowie prezentują prace, odnosząc się do przeczytanej lektury.

W czasie omawiania na lekcji zagadnień związanych z II wojną światową nie może zabraknąć – obok obowiązkowych lektur – książki **Iwony Chmielewskiej „Pamiętnik Blumki”**. Na okładce można przeczytać, że czytelnik dowie się nie tylko o życiu Domu Sierot, o przesłaniu Starego Doktora (Janusza Korczaka). O tym, jak kochać dziecko. To nie tylko książka na zajęcia języka polskiego, ale i na godzinę wychowawczą, podczas której można snuć rozważania o tym, co kryje się w drobnych gestach codzienności, co jest w życiu ważne i jak doceniać to, co mamy.

Warto kopiować dobre pomysły, aby zachęcać uczniów do poznawania samego siebie, do rozwijania kreatywności czy wyznaczania celów i mobilizowania się do ich realizacji. Każde takie zajęcia pomagają młodym ludziom odnaleźć się w świecie, zrozumieć innych, ale też dostrzegać ciekawą stronę codzienności. To cenne lekcje dla obu stron: dla uczniów i nauczycieli. Od początku września warto wprowadzać twórcze rozwiązania, inspirując się nietuzinkowymi pomysłami. ■

Justyna Wołoszyk-Brzezińska – dyplomowana nauczycielka języka polskiego w Prywatnej Szkole Podstawowej „Prymus” w Kościerzynie; ukończyła filologię polską oraz Podyplomowe Studium Dziennikarstwa na Uniwersytecie Gdańskim; należy do sieci KRET (Kreatywny Rozwój Edukacji Twórczej) działającej w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku pod kierunkiem Urszuli Kornas-Krzyżkowskiej; trenerka Odysei Umysłu; zafascynowana neuronaukami.

Urszula Kropidłowska i Agnieszka Trendel w nr 93 (str. 21-22) oraz 94/95 (str. 20-21) „Edukacji Pomorskiej” w przystępny sposób podpowiadają, jak efektywnie budować relację terapeuta/nauczyciel – rodzic. Zachęcamy do lektury u progu nowego roku szkolnego!

Inny zestaw ciekawych pomysłów na rozpoczęcie zajęć z uczniami znajdują Państwo w artykule Roberta Achramowicza, opublikowanym w nr 88/89 „Edukacji Pomorskiej” (str. 8-10). Polecamy tę inspirującą lekturę!

10 pomysłów na rozpoczęcie lekcji języka angielskiego i nie tylko

Justyna Juńska-Nacel

Liczy się pierwsze wrażenie – wszyscy znamy to powiedzenie. Moim zdaniem odnosi się ono także do pierwszych kilku minut lekcji, kiedy to można zainteresować uczniów tematyką i zachęcić ich do aktywnego udziału w zajęciach. Poniżej znajdują Państwo propozycje aktywności na dobry początek lekcji.

1. Szubienica

Na tablicy rysujemy kreski – ich liczba powinna odpowiadać liczbie liter wyrazu, który uczniowie mają za zadanie odkryć. Oczywiście ten wyraz powinien być związany z tematyką lekcji. Osobie, która jako pierwsza go odgadnie, możemy wręczyć drobną nagrodę, np. cukierka.

2. Pytanie

Na tablicy zapisujemy pytanie, w którym brakuje jednego wyrazu, np. *What do you usually _____ in your free time?* Tak postawione pytanie ma wprowadzić uczniów w tematykę zajęć (w przykładzie jest to sposób spędzania czasu wolnego), skłonić ich do wysiłku umysłowego, aby odgadnąć brakujący wyraz oraz zachęcić do ustnego udzielenia odpowiedzi na powyższe pytanie.

3. Przysłowie

Na tablicy zapisujemy przysłowie, np. *An apple a day keeps the doctor away.* Zadajemy uczniom pytanie, jak rozumieją podane przysłowie (w przykładzie odnosi się ono do tematyki zdrowia) oraz czy znają jego polski odpowiednik. W ten sposób wprowadzamy klasę w tematykę zajęć.

4. Teledysk

Wyświetlamy uczniom teledysk znanej im piosenki, sprawdzamy czy rozumieją jej ogólny sens i pytamy, czy wiedzą, jaki będzie temat dzisiejszej lekcji. Możemy w ten sposób przygotować uczniów do lekcji związanej ze słownictwem, ale i z gramatyką, np. do tematu zdań warunkowych typu drugiego – wykorzystując piosenkę *If I were a boy* (Beyoncé) czy *If I were sorry* (Frans).

5. Tak czy nie?

Zapisujemy na tablicy kilka zdań, np. z użyciem nowo wprowadzanej konstrukcji gramatycznej, najlepiej dotyczących nas samych, a zadaniem uczniów jest określenie, czy te zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Wykorzystujemy tę rozgrzewkę np. przy wprowadzaniu konstrukcji *used to* – wówczas zadaniem uczniów jest odgadnięcie, co miałam w zwyczaju robić jako dziecko czy jako nastolatka.

6. Mem/zdjęcie

Wyświetlamy uczniom wybrany mem lub zdjęcie. Zadaniem młodych ludzi jest opisanie ilustracji i odgadnięcie tematu lekcji, który ona zapowiada.

7. Zaszyfrowany tekst

Na tablicy zapisujemy pytanie, w którym litery poszczególnych wyrazów zostały poprzestawiane. Uczniowie odgadują, jak brzmi pytanie, a następnie – w parach lub na forum klasy – odpowiadają na nie.

8. Podaj wyrazy

Zapisujemy na tablicy kategorię lub warunek i prosimy uczniów o dopisanie jak największej liczby wyrazów należących do danej kategorii (np. owoce, części ciała) lub spełniających dany warunek (np. sporty zakończone na -ing).

9. Stwórz jak najwięcej wyrazów

Na tablicy zapisujemy długi wyraz tematycznie związany z tematem lekcji i prosimy uczniów o znalezienie jak największej liczby innych słów zbudowanych wyłącznie z liter występujących w podanym wyrazie.

10. Rebus

Wyświetlamy albo rysujemy na tablicy rebus lub rebusy związane z tematyką zajęć. Zadaniem uczniów jest ich rozszyfrowanie.

Ciekawa rozgrzewka jest doskonałym wprowadzeniem do tematyki zajęć i zwiększa szansę na powodzenie całej lekcji.

Justyna Juńska-Nacel – nauczyciel mianowany języka angielskiego, oligofrenopedagog; w swojej pracy wykorzystuje nowoczesne metody nauczania; pasjonatka podróży.

Etyka w pracy nauczyciela

Joanna Majczak

Postępuj zawsze właściwie. Da to satysfakcję kilku ludziom, a resztę zadziwi.

Mark Twain

W żadnym zawodzie człowiek nie ma tak wielkiego znaczenia, jak w zawodzie nauczycielskim.

Wincenty Okoń

Nauczyciel według Zofii Żukowskiej to zawód i powołanie, to zdolności wrodzone i wyuczone, to odpowiedni zbiór cech osobowości i temperamentu, to umiejętność poświęcania się dla dobra innych osób, to miłość do dzieci. Nauczyciele jako grupa zawodowa należą do profesji zwanych zawodami pomocowymi. Istotą świadczonej pracy jest pomaganie innym osobom (podopiecznym) i związana z tym konieczność ciągłej komunikacji. To usługowcy, kognitariusze, którzy – podobnie jak lekarze, pielęgniarki, policjanci, księża czy psychoterapeuci – są narażeni na intensywny kontakt z problemami i cierpieniem innych ludzi. Nauczyciel to zawód zaufania publicznego, który wiąże się z odpowiedzialnością społeczną i wobec którego stawia się wysokie wymagania natury moralnej oraz etycznej.

Wyraz „etyka” wywodzi się od greckiego *ethikos*, który oznacza charakter, obyczaj, zwyczaj, nawyk i nawiązuje do starogreckiego *ethos* oraz łacińskiego *mos*, od którego pochodzi termin „moralność”. Pojęcie „etyka” wprowadził Arystoteles, aby oznaczyć jedną z dyscyplin tak zwanej filozofii praktycznej (obok polityki, ekonomiki i retoryki). Friedo Ricken twierdził, że etyka to dział filozofii, który zajmuje się uzasadnianiem moralności, opracowuje metodycznie i tematycznie rozmaite pojmowane uzasadnienia. Karol Wojtyła sklasyfikował etykę jako naukę normatywną, która określa normy, czyli wydaje sądy o tym, co jest dobre, a co złe, a także sądy te uzasadnia. Według Tadeusza Kotarbińskiego zagadnienia etyki można zamknąć w trzech obszarach rozważań: jak żyć, aby sobie i innym zapewnić szczęście; jak postępować, aby zapewnić sobie szacunek i uniknąć pogardy; jak działać, aby postępowanie okazało się sprawne. Etyka to zatem refleksja filozoficzna, której przedmiotem jest działanie.

W zawodzie nauczyciela etyka nie stanowi jedynie zbioru reguł ułatwiających rozwiązywanie typowych dla tego zawodu problemów. Cel realizowany przez nauczyciela musi dopiero zostać określony, ponieważ cel ten ma również wymiar etyczny (należy ustalić, jakie wartości i zasady szkoła pragnie wpoić uczniom), zatem cały proces dydaktyczno-

wychowawczy staje się w praktyce procesem realizacji pewnego systemu wartości i norm etycznych. Nie można zatem oddzielić w procesie dydaktycznym nauczania od wychowania.

Emanuel Kant uważał, że nauczyciel powinien budować kulturę moralną opartą na zasadach, a nie na karności. Zdaniem Andrzeja de Tchorzewskiego z zawodem nauczyciela nierozdzielnie wiąże się – obok aspektu merytorycznego – aspekt etyczny, odnoszący się do formacji etycznej: wartości moralnych, przestrzegania norm i zasad postępowania przyjętych w ramach pełnionej roli. W opinii Jana Legowicza moralno-etyczne zasady zawodu nauczycielskiego oraz specyfika postępowania moralnego przejawiają się „w codziennej odpowiedzialności za młodych, dzielonej wprawdzie z rodziną i społeczeństwem, ale nauczycielowi szczególnie przypisywanej; w odpowiedzialności przede wszystkim za jakość kształcenia i efektywność wychowania; odpowiedzialności za etos intelektualny, społeczny i ideowy samego siebie; odpowiedzialności docelowej, bezpośredniej za własną szkołę i pośredniej zawsze w pewnej mierze na nauczycielu spoczywającej za politykę oświatową i wychowawczą”. Stanisław Krawcewicz twierdził, że „zawód nauczyciela wiąże się z określoną postawą moralną, wybór typu zawodu przez jednostkę jest więc nie tylko wyborem typu instrumentalnego, technicznego czy eko-

nomicznego, ale również wyborem typu moralnego – określonej postawy ideowej, światopoglądowej, moralnej”.

Według Dariusza Zajęca pojęcie etyki zawodowej nauczyciela to „zespół zasad etycznych, regulujących i ukierunkowujących działalność moralną nauczycieli na płaszczyźnie ich relacji z uczniami, innymi nauczycielami, społeczeństwem, w tym z rodzicami, środowiskiem lokalnym oraz względem samego siebie i zawodu”. Etyka zawodu nauczyciela dotyczy postawy nauczyciela, jego kultury osobistej, odpowiedzialności, wrażliwości, samokrytycyzmu, uczciwości, systemu wartości, światopoglądu, wiedzy oraz kompetencji.

Krzysztof Gąsecki wyróżnia trzy aspekty etyki zawodu nauczycielskiego: aspekt normatywny (postulaty, regulaminy), aspekt świadomościowy (przekonania psychomoralne), a także aspekt sprawczy (rzeczywiste zachowania moralne nauczycieli).

Już w XVII w. Jean-Baptiste de La Salle – francuski duchowny, założyciel Zgromadzenia Braci Szkół Chrześcijańskich, twórca szkolnictwa ludowego i patron nauczycielstwa – spisał cnoty dobrego nauczyciela, które są ponadczasowe. Zdaniem de La Salle nauczyciel to człowiek poważny, powściągliwy, pokorny, roztropny, mądry, cierpliwy, dobry (posiadający maniery i kulturę bycia) oraz czujny.

W 1966 r. specjalna konferencja zorganizowana w Paryżu przez UNESCO podjęła uchwałę, w myśl której „organizacje nauczycielskie powinny opracować kodeksy etyczne lub kodeksy postępowania, ponieważ tego rodzaju zbiory norm walnie przyczyniają się do zapewnienia zawodowi prestiżu oraz do wypełniania obowiązków zawodowych według ustalonych zasad”.

W Polsce nie wypracowano spójnego i wyczerpującego dokumentu, który obowiązywałby wszystkich nauczycieli i w którym znalazłyby się wszystkie kwestie etyczne dotyczące tego zawodu. Za podstawowy dokument, w którym są zawarte najważniejsze i elementarne informacje dotyczące etyki pedagoga, uważa się Kartę Nauczyciela z dnia 26 stycznia 1982 r. (z późniejszymi zmianami).

Najtrafniejszym określeniem etyki nauczycielskiej jest preambuła Kodeksu Etyki Nauczycielskiej opracowanego przez Polskie Towarzystwo Nauczycieli w 1995 r. Kodeks nie został zaakceptowany przez wszystkie środowiska nauczycielskie, tym samym nie jest obowiązującym dokumentem. Oparto go na wartościach chrześcijańskich, które uważa się za podstawowe, uniwersalne i niepodważalne. Jego zasadniczym celem i zadaniem jest uświadomienie nauczycielom rangi oraz wymiaru ich pracy, a także autorefleksja skłaniająca do pracy nad sobą,

aby przywrócić zawodowi nauczyciela należny mu prestiż społeczny. Kodeks powinien być dekalogiem do wszystkich nauczycieli, aby w życiu i pracy zawodowej kierowali się zasadami moralnymi, dobrem oraz prawdą. Z pracą nauczyciela nierozzerwalnie wiąże się wypełnianie roli wychowawcy, dlatego też najważniejszym zadaniem nauczyciela jest motywowanie i wspieranie wszechstronnego rozwoju oraz doskonalenia ucznia jako jednostki obdarzonej godnością.

Według Stanisława Krawcewicza „stosunek do ucznia jest kamieniem węgielnym etyki zawodowej nauczyciela, głównym kryterium jego pedagogicznej wartości. (...) Norma naczelna etyki zawodowej nauczyciela mówiąca o odpowiedzialności za los ucznia, mieści w sobie wątki etyczne w ścisłym tego słowa znaczeniu oraz wątki prakseologiczne”.

Według Kodeksu Etyki Nauczycielskiej nauczyciel: powinien stanowić wzór osobowości prawej i szlachetnej, wrażliwej i odpowiedzialnej, o postawie otwartej na drugiego człowieka; uczciwie i rzetelnie przekazuje wiedzę zgodną z prawdą; szanuje godność ucznia w procesie kształcenia i wychowania; szanuje autonomię ucznia oraz jego rodziny; stoi na straży realizacji chrześcijańskich wartości moralnych, uczy i wychowuje własną postawą i przykładem; jest tolerancyjny wobec innych przekonań religijnych i światopoglądów, respektujących ład społeczny i moralny; wychowuje w szacunku dla każdego życia ludzkiego, we wszystkich fazach jego rozwoju, od poczęcia po naturalny kres; uczy kultury współżycia ze światem przyrody; kierując się dobrem ucznia, wybiera odpowiednie metody, formy oraz środki nauczania i wychowania, stosuje obiektywne i sprawiedliwe, wymierne i motywujące kryteria oceny z uwzględnieniem zasady indywidualizacji. Podstawowym zadaniem nauczyciela jest troska o dobro ucznia, obowiązuje go tajemnica zawodowa. Powinnością moralną nauczyciela jest stałe podnoszenie swych kwalifikacji zawodowych.

Etyka nauczycielska jest kierowana zasadami, według których powinien postępować wychowawca, aby wychować człowieka mądrego. W pracy nauczyciela najwyższą wartością jest dobro ucznia, odpowiedzialność za jego rozwój i wychowanie. „Odpowiedzialność za dziecko jest normą stanowiącą rdzeń etyki zawodowej nauczyciela.”

Janusz Homplewicz wymienia następujące zasady etyki pedagogicznej: zasada prawdy (oznacza zgodność słowa z czynem), zasada dobra dziecka, zasada przykładu (wartości, ideały, przekonania, postawy i umiejętności wychowawcy stają się normą oraz wartością), zasada projekcji pedagogicznej, zasada więzi emocjonalnej z wychowankiem, zasada

poszanowania osobowości wychowanka (dostrzegania i doceniania jego niepowtarzalnej osobowości, wymagającej szacunku) oraz zasada profesjonalizmu (w wychowaniu, opiece i nauczaniu).

Nauczyciela obowiązuje także zasada sprawiedliwości, która oznacza, że uczeń powinien być oceniany proporcjonalnie do uzyskanych wyników (względnie zaangażowania i wkładu pracy). Stosowanie zasady empatii (jako cechy osobowości, gotowości wysłuchania i zrozumienia ucznia), spojrzenia na dany problem z punktu widzenia osoby go doświadczającej, jest w pracy nauczyciela istotne dlatego, że pedagog, który potrafi zrozumieć ucznia, zyskuje możliwość dotarcia z pomocą do młodego człowieka.

Z zasadami etycznymi związana jest odpowiedzialność, z której nauczyciel jest formalnie i nieformalnie rozliczany oraz oceniany. Nauczyciel odpowiada przed uczniem i jego rodzicami za przygotowanie go do dorosłego życia, przed przełożonymi – za wykonywanie zadań i poleceń oraz realizację programu nauczania, przed społeczeństwem – za ukształtowanie wartościowego, zdolnego do społecznego współżycia młodego człowieka.

W odróżnieniu od asymetrycznej relacji uczeń – nauczyciel, relacja nauczyciel – władze szkoły, a także relacja nauczyciel – rodzic są symetryczne, czyli zobowiązania etyczne istnieją i rozkładają się w równym stopniu po jednej oraz po drugiej stronie tych relacji, ale często nie są przestrzegane, co prowadzi do nieporozumień i konfliktów.

Rozważania o etyce zawodu nauczyciela są ściśle powiązane z zagadnieniem autorytetu. Etyka zawodowa, moralność, kompetencje przedmiotowe i pedagogiczne oraz osobowość nauczyciela składają się na jego autorytet. Zarówno w szkole, jak i poza nią nauczyciel powinien dbać o autorytet swego zawodu.

O jakości współpracy nauczyciela z uczniem i budowaniu jego autorytetu decydują walory intelektualne (rozległa, szczegółowa wiedza, rzeczowość wypowiedzi, umiejętność zainteresowania ucznia przekazywanymi treściami), moralne (obiektywizm, konsekwencja w postępowaniu, punktualność, życzliwy stosunek do ucznia, umiejętność zmotywowania wychowanków do pracy nad sobą) oraz atrakcyjność zewnętrzna nauczyciela (kultura osobista, donośny, miły głos, poprawna dykcja, schludny ubiór, poczucie humoru i dystans do siebie). Ważnym aspektem jest „takt pedagogiczny”, polegający na nieekspozowaniu własnej osoby w działalności wychowawczej i unikaniu oddziaływania na uczniów wbrew ich woli, wyrażający się w poszanowaniu godności osobistej, prywatności oraz uczuć wychowanków.

Jan Hibner przytacza listę zachowań i pożądaných norm w postępowaniu wobec uczniów, które potencjalnie pozwalają nauczycielowi zapracować na szacunek, uznanie za włożony trud oraz autorytet. Są to takie normy, jak: szanowanie godności uczniów, tolerancja dla błędów, poglądów i przekonań młodzieży, prawdomówność i dotrzymywanie słowa, wrażliwość, odpowiedzialność i otwartość na drugiego człowieka, obiektywizm w ocenianiu pracy i zachowań uczniów, ukazywanie dzieciom oraz młodzieży wartości pracy i kultury, uczenie swoim postępowaniem zasad współżycia społecznego i patriotyzmu, a także moralna odwaga nauczyciela wyrażająca się w surowej ocenie fałszu, kłamstwa, dwulicowości oraz konformizmu bez względu na sytuację, czas i miejsce ich istnienia.

Nauczyciel kompetentny, a przy tym postępujący zgodnie z zasadami etyki zarówno wobec uczniów, jak i wobec szkoły oraz samego siebie, zyskuje autorytet będący nieodzownym warunkiem sukcesu dydaktyczno-wychowawczego. Nieustanna potrzeba pracy nad sobą, poszerzania wiedzy i umiejętności w zakresie nauczanego przedmiotu, własnych zainteresowań oraz pasji, a wreszcie moralnego samodoskonalenia powinna wynikać z faktu, że nauczyciel jest dla młodego człowieka mistrzem i wzorem do naśladowania.

Czasy współczesne wniosły nowe spojrzenie na pracę nauczyciela. Nauczyciel to nie tylko szlachetny zawód, ale przede wszystkim powołanie i autentyczność. „Sprzedaż wiedzy to nie zawód, to stan ducha, przekaz własnej energii, doświadczenia i osobowości.” Nauczyciel, ze względu na swoje przygotowanie, jest rzecznikiem najgłębiej pojętych interesów dziecka. Spoczywa na nim ogromna odpowiedzialność. Ważne jest, aby rozumiał i czuł wagę swojej misji, a jednocześnie miał wizję kształtowania człowieka zgodną ze społecznymi oczekiwaniami.

Mają tu znaczenie nie tylko wyuczone zdolności i prezentowany system wartości, lecz także wrodzone predyspozycje: cechy osobowości, temperament, zdolności adaptacyjne oraz zaangażowanie w pracę, która powinna przynosić satysfakcję bez względu na okoliczności. Do funkcji realizowanych przez nauczycieli należy zaliczyć: funkcję modelową (nauczyciel jako wzorzec osobowy dla swoich podopiecznych), funkcję dydaktyczną (nauczyciel jako sprawny dydaktyk), funkcję instruktazową (nauczyciel jako sprawny trener w zakresie uczenia i usprawniania podstawowych umiejętności), jak również funkcję wychowawczą (nauczyciel jako przewodnik w odkrywaniu osobistych potencjałów młodych ludzi). Wpływ nauczyciela na ucznia zależy nie tylko od tego, co pedagog wie i umie,

ale przede wszystkim od tego, kim jest, do czego zmierza, kim się staje oraz jak oddziałuje na młodego człowieka swoją osobowością, zaangażowaniem i postawą. Nawet dopracowany kodeks etyczny nie uczyni nauczyciela lepszym niż jest, ponieważ spisane słowa nie mają kluczowego wpływu na postępowanie człowieka. Nauczyciel powinien pokazać siebie jako mistrza, posiadającego pożądaną wiedzę, umiejętności i system wartości, które pozostawią w uczniach trwałe ślady oraz uwioczną się odwoływaniem się do nich w dorosłym życiu.

Bibliografia

- Gąsecki K., *Etyczny wymiar profesji nauczycielskiej*, [w:] Sawczuk W. (red.), *Po co etyka pedagogom?*, Toruń 2007
- Homplewicz J., *Etyka pedagogiczna*, Warszawa 1996
- Kotarbiński T., *Wypowiedź w dyskusji o etyce zawodowej*, [w:] Kotarbiński T., Smoczyński P.J. (red.), *Pisma etyczne*, Wrocław – Warszawa 1987
- Krawcewicz S., *Rozważania nad etyką zawodu nauczyciela*, Warszawa 1987
- Krawcewicz S., *Współczesne problemy zawodu nauczyciela*, Warszawa 1979
- Legowicz J., *Życie dla życia*, Warszawa 1984
- Śliwowska-Kowalska M., *Obciążenia psychofizyczne w zawodzie nauczyciela i ich wpływ na zdrowie*, Łódź 2004
- Tchorzewski (de) A. M., *Prawda i dobro jako siła sprawcza etyki nauczycielskiej*, [w:] Andrzejczak A. (red.), *Zagadnienie etyki zawodowej*, Warszawa 1998
- Żukowska Z., *Nauczyciel: człowiek – pedagog – specjalista*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowie” 1993, nr 4

dr Joanna Majczak – nauczyciel dyplomowany matematyki w Szkole Podstawowej nr 14 we Włocławku; wykładowca w Kujawskiej Szkole Wyższej; prowadzi warsztaty dla nauczycieli; uwielbia czytać i chodzić po górach.

Nauczyciel wychowania fizycznego – zawód, rola, osobowość. Style pracy z uczniami. Etyka nauczyciela wychowania fizycznego

Michał Bielecki

Trudna praca nauczyciela – to truizm. Tak jednak jest w rzeczywistości. Zawód nauczyciela nie należy do najłatwiejszych. Jest to niezwykle odpowiedzialna profesja. To rzemiosło, w którym nie można pozwolić sobie na zbyt wiele błędów, ponieważ skutki tych pomyłek mogą być i często są nieodwracalne. Młody człowiek, który chłonie wszystko jak gąbka, musi widzieć w nauczycielu solidny i silny filar podtrzymujący wartości, które niesie za sobą ten zawód. Nauczyciel nigdy nie może pozwolić sobie na to, aby przekazywane przez niego prawa kłóciły się z jego własnym systemem wartości. Taki nauczyciel jest z góry skazany na porażkę pedagogiczną.

Organizatorem i „reżyserem” lekcji wychowania fizycznego jest nauczyciel. Zanim jednak stanie przed grupą dzieci, aby realizować samodzielnie codzienną szkolną pracę, musi dokonać swobodnego rachunku sumienia profesjonalnego nauczyciela-wychowawcy, odpowiedzialnego wobec prawa za swe poczynania. Ten rachunek dotyczy przede wszystkim własnych kompetencji osobowościowych (nauczyciel jako człowiek). Po drugie, podejmuje ustalenie tożsamości zawodowej w ogóle, w zawodzie pedagogicznym, a w szczególności w danej specjalności zawodowej (kim jest, kim chce być i dlaczego). I po trzecie, w odniesieniu do młodzieży nauczyciel musi przyjąć za naj-

ważniejszą prawdę to, że dziecko jest rozwijającym się człowiekiem.

Zawód nauczyciela wychowania fizycznego od pewnego czasu stał się niezwykle niebezpieczny. Niektóre wyrażenia, uwagi czy komentarze wypowiedziane podczas lekcji, które kiedyś były bezpieczne, dzisiaj mogą stać się powodem sprawy sądowej. Sformułowania: *napnij pośladki, wciągnij brzuch* czy *obciągnij palce* mogą uchodzić za molestowanie seksualne. Kiedy nauczyciel pragnie nauczyć dzieci stania na głowie, niezbędna jest asekuracja, konieczny jest pokaz. Jednocześnie trzeba uważać, by nie dotykać dziewcząt w nieodpowiednich miejscach. Jak się zachować, kiedy nauczyciel zostanie oskarżony o niewłaściwe

zachowanie? Czy nauczyciel mający czyste intencje, może zostać o coś takiego posądzony? Co powinien zrobić? Czy ma dalej nauczać elementów przedmiotu, które wymagają asekuracji lub podtrzymania, np. przerzutu bokiem, czy może powinien z nich zrezygnować?

Takie sytuacje prawdopodobnie występują rzadko. Jednak zdarzają się i niewątpliwie dotyczą etyki nauczyciela wychowania fizycznego. Ten problem prawdopodobnie będzie się nasilał w najbliższym czasie. Dzieci wychowywane bezstresowo nie mają chyba innych kłopotów, jak tylko wymyślanie sobie manii prześladowczej. Etyka nauczyciela wychowania fizycznego jest zatem niezwykle delikatną sferą, z którą musi poradzić sobie dzisiejszy adept zawodu, jeżeli myśli o pozostaniu w tej niezwykle trudnej profesji.

Współczesna teoria wychowania fizycznego nie tylko inaczej niż dotąd formułuje cele kształcenia i wychowania, ale również w nowy sposób określa rolę nauczyciela – realizatora tych celów. Czołowy przedstawiciel nowoczesnego podejścia do wychowania fizycznego, M. Demel, widzi w nauczycielu *nie tylko i nie tyle instruktora ćwiczeń cielesnych, co raczej – mądrego doradcę i przyjaciela młodzieży, który na podstawie rzetelnej diagnozy indywidualnych potrzeb i możliwości układa z uczniem program jego pracy nad sobą, stawia zadania jednostkowe i grupowe... uczy teoretycznie i praktycznie – jak żyć zgodnie z normami higieny fizycznej i psychicznej, jak dzielić czas między pracę i wypoczynek, jak kształtować ciało, podnosić sprawność i odporność..., jak doskonalić zdrowie, pielęgnować urodę.* Zatem model współczesnego nauczyciela wychowania fizycznego można opisać w następujący sposób:

Nauczyciel – żywy wzór kultury fizycznej:

- prowadzi zawsze racjonalny, zgodny z zasadami kultury fizycznej tryb życia;
- jest pogodny, kulturalny, przyjacielski, koleżeński;
- niesie pomoc słabszym.

Nauczyciel – wychowawca i opiekun:

- jest doradcą i przyjacielem młodzieży, jej powiernikiem;
- największej troski i uwagi poświęca jednostkom najbardziej tej pomocy potrzebującym, a więc uczniom słabym pod względem fizycznym i motorycznym, dzieciom mającym trudności w adaptacji społecznej;
- specyficzne cele wychowania fizycznego podporządkowuje celom ogólnowychowawczym;
- zajęcia prowadzi zawsze zgodnie z zasadami kształcenia i wychowania;
- kształtuje postawy i umiejętności sprzyjające zgodnemu współżyciu i współpracy z innymi ludźmi przez wzorowo demonstrowaną wobec uczniów

postawę podnoszenia (rozwijania) innych;

- jest zawsze uczciwy i sprawiedliwy.

Nauczyciel dydaktyk – nowator:

- pracuje zawsze zgodnie ze schematem prakseologicznym, stanowiącym zasadę porządkującą ogniwa procesu kształcenia i wychowania;
- jest twórczy w swojej pracy, kieruje się aktualnymi tendencjami rozwoju systemu oświaty;
- na lekcji wychowania fizycznego najwięcej uwagi poświęca uczniom najmniej sprawnym i defektywnym, a na zajęciach w sekcjach sportowych SKS – uczniom najbardziej utalentowanym;
- zasadę ciągłej edukacji stosuje w stosunku do siebie, tzn. doskonali się przez całe życie w swoim zawodzie i doskonali własną osobowość;
- poszukuje swojej autorskiej efektywnej strategii kształcenia i wychowania.

Nauczyciel – społecznik i krzewiciel kultury fizycznej:

- współpracuje ze środowiskiem w różnych dziedzinach życia społeczno-kulturalnego;
- dba o sprzęt, rozbudowuje boiska i urządzenia sportowe oraz rekreacyjne;
- wzorowo organizuje imprezy rekreacyjne i sportowe;
- pełni funkcje sędziowskie na zawodach sportowych.

Należy też dodać, że rola nauczyciela nie sprowadza się tylko do nauczania wąskiej dziedziny w ramach przedmiotu szkolnego. Oprócz ról podstawowych odgrywa on również liczne role wtórne: reguluje stosunki społeczne w klasie szkolnej i organizuje jej życie wewnętrzne, jest kierownikiem organizacji młodzieżowej, psychologiem-wychowawcą.

Wymienione wyżej role nauczyciela wychowania fizycznego powinny być realizowane. Lecz aby nauczyciel spełnił je właściwie, musi wypracować swój system lub styl pracy z uczniami. Dokonuje się to na bazie wieloletniej praktyki zawodowej i wieloletnich doświadczeń. Nauczyciel potrzebuje czasu, aby poznać grupę, wejść w jej struktury – czasem nawet nieformalne. Wymaga to od pedagoga niezwyklej elastyczności. Każda klasa ma swoje indywidualności, do każdej grupy trzeba podejść inaczej. Zatem rodzi się pytanie: który ze znanych stylów kierowania uczniami będzie właściwy? Czy dla każdej klasy ten powszechnie uznawany za najwłaściwszy, czyli demokratyczny, będzie najbardziej odpowiedni? Z praktyki znane nam są sytuacje, w których zbyt duża demokracja prowadzi do niepożądanego rozluźnienia.

Styl autokratyczny, w którym kierownik sam ustala cele i środki ich realizacji, przydziela pracę poszczególnym członkom grupy, nie tłumaczy swoich

decyzji, nie włącza się w pracę grupy, nie uzasadnia wydawanych ocen i posługuje się raczej karami niż nagrodami może dla niektórych grup być bardziej pożądanym od innych. Wydaje się, że w takim stylu kierowania łatwiej panuje się nad grupą. Trudniej wtedy o niebezpieczne sytuacje, których nie brakuje na lekcjach wychowania fizycznego.

Styl liberalny, w którym kierownik pozostawia pełną swobodę członkom grupy, udziela rad, jeśli ktoś go poprosi, nie uczestniczy w działalności grupy, wstrzymuje się od wydawania ocen i rzadko czyni jakieś komentarze, może uchodzić za właściwy w grupach o wysokim stopniu poczucia odpowiedzialności. Rzadko zdarzają się takie klasy, aczkolwiek nie wątpię, iż takie grupy istnieją.

Wiele zadań staje przed dzisiejszym nauczycielem wychowania fizycznego. Wiele ról zostaje mu powierzonych. Niestety, nauczyciela wychowania fizycznego często przygniata obszerny zakres obowiązków, stawiany mu m.in. przez M. Demela. Spróbujmy zatem zastanowić się nad kryzysem nauczania wychowania fizycznego. Gdzie szukać rozwiązań, które gwarantowałyby właściwy rozwój młodego pokolenia wychowywanego błędnie, w starym stylu, przez część nauczycieli wychowania fizycznego?

Najłatwiej uargumentować źródło takiej sytuacji niedostateczną płacą dla nauczycieli. Tym argumentem moglibyśmy właściwie zakończyć problem. Na pewno łatwiej byłoby realizować wszystkie postulowane role i zadania, gdyby otrzymywane wynagrodzenie było wyższe. Pieniądze nie od dziś stanowią o bardzo silnej motywacji. Jednak problem niskich wynagrodzeń w oświacie istnieje do zawsze. W historii powojennej Polski zawód nauczyciela nigdy nie był należycie doceniany, a zatem można się do tego przyzwyczaić. Ponawiam więc pytanie: dlaczego mamy do czynienia z kryzysem zawodu nauczyciela wychowania fizycznego?

Kiedy młody człowiek, mający 15 lat, idzie do szkoły średniej, postrzega to jako ciężki obowiązek. Musi się uczyć, bo rodzice go do tego zmuszają, bo za dobre stopnie dostanie kieszonkowe, a oberwie mu się, kiedy nie otrzyma promocji do następnej klasy. Tak to wygląda przez cztery lata ogólniaka czy innej szkoły średniej. Ten problem przenosi się na studia. Wpływ rodziców jest tu już mniejszy, jednak student bardzo rzadko ma ochotę na inwestowanie w siebie. Niewielu jest takich, którzy studia traktują jako czas zdobywania wiedzy. Większość studentów tylko patrzy, jak tu najszybciej urwać się z zajęć i co tu zrobić, żeby się nie przepracować. Nie zdają sobie sprawy z faktu, że umyka im to, co mogą otrzymać za darmo, a za co wkrótce przyjdzie im płacić. Jak potem,

z takim przygotowaniem, nauczyciel ma prowadzić zajęcia z uczniami? Jak ma sprostać zadaniom przed nim stawianym przez M. Demela i nowoczesnie pojmowane wychowanie fizyczne, skoro kłóci się to z jego motywacją zawodową?

Od kilku lat mamy do czynienia z „nową szkołą”. Reforma szkolnictwa miała i ma na celu wyselekcjonować najlepszych nauczycieli, tych z inicjatywą. Wszyscy wiemy, jak to wygląda w rzeczywistości. Zdobywane są kolejne stopnie awansu zawodowego, a w sposobie prowadzenia lekcji wychowania fizycznego nie zmienia się nic. Dlaczego tak się dzieje? Dlaczego dyrektor, który powinien wiedzieć, jak ma wyglądać proces wychowania fizycznego, nie dopilnowuje tego? Może ów dyrektor jest zbyt liberalny? Skoro nie motywuje wynagrodzeniem, niech zmotywuje zastraszaniem. Doskonale zdajemy sobie sprawę, jak silnym bodźcem motywującym jest nagła kontrola. Bez kontroli nie będzie widocznych efektów.

Wyższe uczelnie pedagogiczne przygotowują do zawodu nauczyciela. Mam poważne wątpliwości co do tego, czy robią to dostatecznie dobrze. Na różnych zajęciach uświadamia się studentów o roli nauczyciela współczesnego wychowania fizycznego. Mówi się o treściach, jakie powinny nieść lekcje wychowania fizycznego i dlaczego tak powinno być. Zastanówmy się, dlaczego nie przekazuje się studentom konkretnych metod, sposobów realizowania zadań stawianych przed nimi przez współcześnie rozumianą kulturę fizyczną. Student zna poglądy M. Demela, jednak mało czasu poświęca się na przybliżenie sposobów ich praktycznej realizacji.

Można jeszcze długo dyskutować i zadawać wiele pytań o to, dlaczego nauczyciel wychowania fizycznego nie może poradzić sobie z funkcją, jaka została mu powierzona. Trudno też jednoznacznie odpowiedzieć na wszystkie pytania. Jedno jest pewne: proces naprawy nauczyciel musi zacząć od samego siebie, na początku akceptując fakt, że w dzisiejszych czasach nauczycielem nie zostaje się dla pieniędzy. ■

Bibliografia:

St. Strzyżewski, *Proces kształcenia i wychowania w kulturze fizycznej. Problemy etyki w pracy nauczyciela*, „Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne” 1999, nr 1.

Michał Bielecki – absolwent Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, nauczyciel wychowania fizycznego i gimnastyki korekcyjnej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 w Gdańsku; dogoterapeuta.

Skuteczność szkolnego systemu doradztwa zawodowego w stosunku do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (cz. I)

Andrzej Michalik

Działalność doradcy zawodowego w środowisku szkolnym napotyka na wiele wyzwań. Jednym z nich jest praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). W przeciwieństwie do innych grup młodych ludzi, wobec nich należy stosować odpowiednie metody pracy, które zwiększają ich wiedzę na temat rynku pracy. Ma to szczególnie istotne znaczenie, gdy stają oni przed koniecznością wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej czy zawodowej po ukończeniu szkoły średniej. Tym samym, aby działalność doradcza była skuteczna, zmiany muszą objąć nie tylko dokumenty szkolne regulujące omawiane kwestie, ale przede wszystkim – warsztat pracy szkolnych doradców zawodowych.

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – czyli kto?

We współczesnej nauce bardzo wielu specjalistów próbowało zdefiniować pojęcie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W mojej opinii najbardziej trafna wydaje się być definicja prof. M. Bogdanowicz cytowana za B. Skalbanią i M. Grewińskim (2018). Wskazuje ona, iż jest to osoba, która nie mieści się w ogólnie przyjętych normach regulujących system edukacji. Początkowo problematyka uczniów ze SPE obejmowała jedynie osoby z niepełnosprawnością, niedostosowaniem społecznym czy autyzmem, prowadzących do problemów edukacyjnych. W ostatnim czasie nastąpiła jednak znacząca zmiana w podejściu definicyjnym. Oto bowiem, poza wymienionymi wcześniej uczniami, do tej grupy zaliczono również osoby wybitnie zdolne. Skąd takie działanie? Otóż zauważono, że uczniowie ci, poza wysokimi wynikami w nauce, mają jednak problemy ze sferą relacji z innymi uczniami, co w konsekwencji przekłada się na trudności we współdziałaniu w grupach rówieśniczych, będąc niekiedy przyczyną problemów wychowawczych.

Wskazać należy, iż wciąż brakuje pełnych danych statystycznych dotyczących liczby takich uczniów w Polsce. Badania porównawcze w grupie krajów Unii Europejskiej wskazują, że w Polsce liczba uczniów ze SPE jest jedną z najniższych w UE. Wynikać to może jednak nie tyle z pełnej analizy statystycznej zjawiska, co ze stosowania różnych klasyfikacji w różnych systemach edukacji (Skalbania,

Brewiński, 2018). Jak widać, problem specjalnych potrzeb edukacyjnych istnieje. Zarówno nauczyciele, jak i szkolni doradcy zawodowi będą się z nim spotykać coraz częściej.

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole – i co dalej?

Jeszcze do niedawna brakowało pełnych procedur postępowania z taką grupą dzieci i młodzieży. Dopiero w 2010 r. wprowadzono pierwsze programy szkolenia dla nauczycieli w omawianym zakresie. Dzięki nim na grunt poszczególnych placówek przeniesiono praktyki wprowadzanie w innych krajach. Zawierały one całościowe podejście do problematyki uczniów ze SPE, obejmującej nie tylko pomoc psychologa, pedagoga czy nauczyciela, ale także i doradcy zawodowego. W niektórych przypadkach postulowano również rozszerzenia tej grupy o przedstawicieli środowiska lokalnego, pozostawiając jednak ostateczną decyzję szkolnym doradcom zawodowym.

Doradca zawodowy, będąc świadomym istnienia grupy uczniów ze SPE, powinien już na samym początku dopasować metody pracy do ich zdolności fizycznych i psychicznych. Wybór szkoły średniej to dopiero początek drogi takiego ucznia w dorosłe życie, dlatego też przed przystąpieniem do pracy z nim doradca winien zasięgnąć nie tylko opinii wychowawcy czy rodziców, ale przede wszystkim specjalistów, którzy uczestniczą w procesie diagnozowania takiego ucznia, określając jego silne strony,

ale i rozpoznając ograniczenia. W związku z coraz większą liczbą uczniów ze SPE, praca w takich zespołach staje się coraz trudniejsza, jednak ze względu na duże znaczenie dla dalszej działalności nauczycieli, w tym szkolnych doradców zawodowych, powinna być prowadzona z należytą starannością, bowiem to na jej podstawie w głównej mierze są planowane dalsze działania w zakresie przyszłej kariery zawodowej młodych ludzi (Palak, 2017).

Coraz częściej zdarza się również, że doradca zawodowy styka się z jeszcze innym problemem. W związku ze zmianami zachodzącymi we współczesnej gospodarce oraz wzrostem mobilności pracowników, nierzadko zdarza się, iż do danej placówki zgłasza się uczeń ze SPE pochodzący z innego kraju. Wówczas szkoła powinna postępować według ustalonych wcześniej procedur. Z mojego doświadczenia wynika, iż w takiej sytuacji jak najszybciej należy powołać zespół wychowawczy (w składzie: wychowawca, psycholog, pedagog), który poprzez obserwację i dodatkowe konsultacje określi charakter dalszych działań. Praca zespołu powinna być poszerzona również o analizę dokumentacji edukacyjnej dostarczonej przez rodziców. W konsekwencji winien powstać jasny plan dalszego działania, który w możliwie najkrótszym czasie pozwoli doprowadzić do wyrównania szans edukacyjnych (Młynarczyk-Sokołowska, Szostek-Król, 2017).

Doradca zawodowy może w takiej sytuacji, po wcześniejszej rozmowie z rodzicami, określić mocne i słabe strony ucznia oraz podjąć działania w zakresie doradztwa zawodowego kierowane nie tylko do młodego człowieka, ale także do jego otoczenia społecznego. W takim przypadku należy nawiązać bliższą współpracę z organizacjami pozarządowymi i samorządem, aby dać uczniowi możliwość podnoszenia umiejętności językowych, przekładających się na większą szansę podjęcia zatrudnienia oraz przełamania barier społecznych (Buchowicz, 2011).

W przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi niezwykle ważna jest szeroka współpraca z rodzicami. Wszak to oni znają swoje dziecko najlepiej i mogą być nieocenionym źródłem informacji w zakresie planowania przyszłej kariery zawodowej takiego ucznia.

Obowiązki szkolnego doradcy zawodowego w zakresie pracy z uczniem ze SPE

Realizując zadania w zakresie doradztwa zawodowego w szkole, w planowaniu działań nigdy nie można zapominać o uczniach ze SPE. Ważne w tym przypadku jest to, aby w szkołach ponad podsta-

wowych nie ograniczać się jedynie do przedstawiania możliwości wyboru przyszłej ścieżki edukacyjnej. Trzeba pamiętać, że zdecydowana większość uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi po zakończeniu szkoły podejmie pracę zawodową. W przypadku części kategorii SPE, praca będzie zazwyczaj realizowana w pobliżu miejsca zamieszkania. W takim wypadku do podstawowych obowiązków doradcy zawodowego należy przeprowadzenie analizy możliwości zatrudnienia ucznia na danym stanowisku. Działania te mogą obejmować nie tylko badanie możliwości lokalnego rynku pracy, ale przede wszystkim wdrożenie w placówce zmian, pozwalających na dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb lokalnej gospodarki.

Doskonalenie lokalnego systemu edukacji i dopasowanie go do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz zwiększenia zatrudnienia uczniów ze SPE wymaga od doradców wyjścia poza swoje placówki. Poprzez sieci współpracy działające w terenie można koordynować pracę wszystkich szkolnych doradców zawodowych oraz ich współpracę z innymi podmiotami rynku pracy, tak aby oferta edukacyjna była jak najbardziej optymalna.

Poza współpracą z otoczeniem, istotnym obowiązkiem szkolnego doradcy zawodowego jest praca z uczniem ze SPE. Z przykrością należy zauważyć, iż większość szkół w naszym regionie nie zatrudnia doradców zawodowych na pełnym etacie. Zazwyczaj te obowiązki powierza się nauczycielowi innego przedmiotu lub pedagogowi szkolnemu. Prowadzi to do sytuacji, że w wielu szkołach doradztwo zawodowe nie jest w pełni wykształcone. Ma to istotne znaczenie zwłaszcza dla uczniów ze SPE, wobec których podstawowym narzędziem oddziaływania są indywidualne konsultacje lub warsztaty grupowe, które w przypadku realizowania ich jedynie w liczbie godzin wskazanej w podstawie programowej, wydają się być niewystarczająca (Koziełska, 2018).

W przypadku uczniów z niepełnosprawnością należy rozważyć włączenie w proces doradztwa zawodowego również nauczycieli wspomagających, oczywiście po zapoznaniu ich ze szczegółowymi działaniami realizowanymi w tym zakresie przez szkołę. Dzięki temu zwiększa się zakres oddziaływania prowadzący do podjęcia przez takiego ucznia pracy zawodowej w przyszłości (Raszewska-Skałeczka, 2015).

Oczywistym jest, iż za realizację doradztwa zawodowego na terenie szkoły nie jest odpowiedzialny jedynie doradca zawodowy. W ten proces należy zaangażować wszystkich nauczycieli przedmiotowych, wychowawców oraz dyrekcję. Doradca koordynuje

takie działania, jednak samodzielnie nie może w pełni odpowiadać za całkowite wdrożenie wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w danej jednostce.

Ważnym aspektem w kontekście organizacji pracy szkoły jest ściśle zdefiniowanie zadań doradcy zawodowego. Przepisy prawa nakładają na niego m.in. zadania związane z diagnozowaniem potrzeb edukacyjnych uczniów, gromadzeniem i aktualizacją informacji o rynku pracy, prowadzeniem zajęć dla uczniów w zakresie doradztwa zawodowego, koordynowaniem działań informacyjno-doradczych oraz współpracą z nauczycielami. Nawiązując do opisanej wcześniej sytuacji dot. prowadzenia polityki w zakresie doradztwa zawodowego przez niektóre szkoły należy zauważyć, iż w części placówek zadania te nie są w pełni realizowane. Oczywistym jest, że za taki stan rzeczy nie są odpowiedzialni jedynie kierujący placówkami, ale także organy prowadzące, które nie przeznaczają wystarczających środków na ten cel (Klementowska, 2012).

Przy planowaniu działań w zakresie doradztwa zawodowego kadra kierownicza może brać pod uwagę specyfikę danej placówki. W przypadku dużej liczby uczniów ze SPE istotne wydaje się być zwiększenie liczby godzin doradztwa ponad wymagane podstawą programową minimum. Takie rozwiązanie pozwoli szkolnemu doradcy zawodowemu na zwiększenie częstotliwości działań, zwłaszcza na końcowym etapie edukacji w szkole średniej, kiedy to uczeń staje przed wyborem nie tylko dalszej ścieżki edukacyjnej, ale także – zatrudnienia.

Literatura

- Brzeziński A., Jabłoński S., Ziółkowska B. (2014). *Specyficzne i specjalne potrzeby edukacyjne uczniów*. „Edukacja”, nr 2, s. 37-52.
- Buchowicz I., (2011). *Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w polskim systemie edukacji*. „Prace naukowe UE we Wrocławiu”, nr 239, s. 268-277.
- Cytlak I., (2013). *Iluzja inkluzji? Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w placówkach oświatowych*, „Studia Edukacyjne”, nr 27, s. 172-184.
- Dziedzic A., Łuszczak M., Bielecki J., (2010). *Doradztwo edukacyjno-zawodowe* (s. 34-42). W: *Podniesie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, J. Wrona red., Warszawa: Wydawnictwo ORE.
- Klementowska A., (2012). *Poradnictwo zawodowe w gimnazjum w świetle wybranych regulacji prawnych*. „Prace naukowe UE we Wrocławiu”, nr 3, s. 71-82.
- Korbelek M., Lizak M., (2017). *Edukacja dzieci z orzeczeniami i opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej w masowych szkołach*. „Problemy współczesnej pedagogiki”, nr 3, s. 77-91.
- Kozielska J., (2018). *Wybory edukacyjno-zawodowe uczniów gimnazjów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, i w kontekście kondycji doradztwa zawodowego* (s. 123-143). W: *Interdyscyplinarne konteksty pedagogiki specjalnej*, M. Olempska-Wysocka red., Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Kukla D., (2014). *Szanse i zagrożenia funkcjonowania doradztwa zawodowego w systemie edukacji*. „Zeszyty naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego”, nr 2, s. 77-87.
- Mandrzejewska-Smól I., (2012). *Wybrane aspekty funkcjonowania doradcy zawodowego we współczesnej szkole*. „Szkoła-Zawód-Praca”, nr 95, s. 62-70.
- Nowak J., (2016). *Rola i zadania szkolnego doradcy zawodowego w planowaniu ścieżki edukacyjnej ucznia*. „Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej”, nr 95, s. 334-344.
- Młynarczyk-Sokołowska A., Szostek-Król K., (2017). *Wspieranie uczniów cudzoziemskich ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w kontekście indywidualizacji pracy i wymagań szkolnych* (s. 121-143). W: *Dzieci z trudnościami rozwojowymi w młodszy wieku. Indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne w procesie wspierania dzieci*, E. Śmiechowska-Petrovskij red., Warszawa: Wydawnictwo Wydziału Nauk Pedagogicznych UW.
- Pałak Z., (2017). *Tendencje w edukacji dzieci z niepełnosprawnością – szanse i zagrożenia*. „Szkoła-zawód-praca”, nr 2, s. 12-31.
- Pęczek J., (2017). *Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu* (s. 50-58). W: *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego*, K. Stepniak red., Warszawa: Wydawnictwo ORE.
- Rafał-Luniewska J., (2017). *Doradztwo zawodowe w szkole*. Wydawnictwo: ORE.
- Raszewska-Skałeczka R., (2015). *Prawne gwarancje edukacji osób niepełnosprawnych w ustawodawstwie polskim – wybrane zagadnienia* (s. 55-86). W: *Prawno-administracyjne aspekty sytuacji osób niepełnosprawnych*, E. Gielda, R. Raszewska-Skałeczka, J. Blicharz red., Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Rodak I., (2014). *Razem na rzecz ucznia ze SPE – wspieranie szkoły przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne*. „Trendy”, nr 2, s. 66-72.
- Sałata M., (2017). *Rola zajęć z doradztwa zawodowego w gimnazjum*, „Edukacja-Technika-Informatyka”, nr 3, s. 236-244.
- Skałbania B., Brewiński M., (2017). *Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci i dorosłych – wyzwania i konsekwencje dla polityki oświatowej i społecznej*. „Polityka Społeczna”, nr 3, s. 81-94.
- Skałbania B., Pietruk W., (2017). *Działania poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie poradnictwa zawodowego – analiza badań własnych*. „Chełmiński Biuletyn Naukowy”, nr 1, s. 127-138.
- Wołoskiuk B., Sobczuk S., Ruszkowska M. (2017). *Współpraca terapeutów z rodzicami dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych*. „Rozprawy Społeczne”, nr 11, s. 23-27.

dr Andrzej Michalik – nauczyciel mianowany przedmiotów zawodowych w Technikum nr 1 w Zespole Szkół nr 1 im. Stanisława Staszica w Kwidzynie, psycholog, doradca zawodowy; zainteresowania: mediacje rówieśnicze, doradztwo zawodowe wobec osób wykluczonych społecznie, ekonomia społeczna.

CENne informacje

Oferta szkoleniowa Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku – 2019/2020

Katarzyna Gęba,
starszy specjalista ds. organizowania doskonalenia
zawodowego nauczycieli

**Profesjonalne wsparcie nowoczesnego warsztatu pracy nauczyciela,
czyli ponad 200 różnorodnych tematów form doskonalenia
w nowym roku szkolnym!**

**Zapraszamy na szkolenia, warsztaty, konferencje, webinaria i seminaria
oraz do aktywnego udziału w twórczych spotkaniach praktyków,
czyli zaangażowania w sieciach współpracy i samokształcenia.**

W roku szkolnym 2019/2020 dla kadr oświatowych województwa pomorskiego przygotowaliśmy propozycje, które z jednej strony wspierają rozwój kompetencji o charakterze przekrojowym, fundamentalnych dla nauczycieli XXI w. każdej specjalności. Z drugiej zaś oferujemy szeroki wachlarz form wsparcia merytorycznego, adresowanych do nauczycieli konkretnych przedmiotów, ze szczególnym uwzględnieniem odniesienia do podstaw programowych oraz rozwijania kompetencji kluczowych uczniów. Oferta obejmuje wszystkie kierunki polityki oświatowej państwa wskazane przez Ministra Edukacji Narodowej, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia szkół we wdrażaniu nowej podstawy programowej. W trakcie naszych szkoleń będziemy promować podejście konstruktywistyczne, tworząc odpowiednią przestrzeń edukacyjną.

Kompetencje uniwersalne. W zestawie szkoleń uniwersalnych, czyli adresowanych do nauczycieli wszystkich specjalności, proponujemy zarówno wsparcie w rozwijaniu kompetencji miękkich, kluczowych dla budowania dobrych relacji, jak i umiejętności planowania oraz analizy własnej pracy w oparciu o uzyskiwane efekty, czy też wykorzystywania narzędzi cyfrowych na lekcji. Zainteresowani znajdą w naszej ofercie takie tematy, jak np.: tutoring, coaching, twórczość i kreatywność uczniów, ocenianie kształtujące, radzenie sobie ze stresem oraz ewaluacja i analiza wyników egzaminów zewnętrznych, a także obsługa tablicy multimedialnej oraz niezawodne recepty na nagłe zastępstwa.

Trendy i metody – nowe i prawie nowe. W tegorocznej ofercie nie brakuje pomysłów na rozbudzenie pasji i motywacji uczniów poprzez wykorzystanie na lekcji aplikacji sieciowych i nietypowych form pracy. Zainteresowani znajdą takie propozycje, jak: lapbook, escape room, matematyka poza szkołą, do-

świadczenia jak w laboratorium CSI, neuronauki, grywalizacja, twórcze techniki plastyczne i programowanie w pracy z uczniem młodszym, kreatywna praca z książką, trening kreatywności, public speaking, nauczanie kontekstowe i holistyczne (STEAM) oraz wiele innych, często prezentujących pomysły na wykorzystanie narzędzi cyfrowych na różnych poziomach nauki.

Na starcie – wspomaganie nauczycieli i dyrektorów. Dla nauczycieli oraz dyrektorów potrzebujących wsparcia w nowej rzeczywistości zawodowej przygotowano propozycje zarówno o charakterze ogólnym, np. „Najtrudniejszy pierwszy (k)rok”, jak i przedmiotowym, np. „Biolog/chemik na starcie” czy cykl „Nowy dyrektor na start”.

Oczekiwane i wysoko CENione. Osoby oczekujące kontynuacji regionalnych działań strategicznych na rzecz oświaty w woj. pomorskim w tegorocznej ofercie Centrum znajdą kolejną edycję spotkań z ekspertami w nauczycielskich sieciach przedmiotowych działających w ramach programu „Zdolni z Pomorza”: matematycy, fizycy, chemicy, biologowie, informatycy, humaniści oraz pedagodzy i psychologowie.

Z troską o odnalezienie się na rynku pracy. Zmieniająca się tak szybko rzeczywistość nie ułatwia młodym ludziom i ich doradcom rozmowy o samorealizacji zawodowej. Dlatego ten rok to również kontynuacja pomorskich działań strategicznych w zakresie budowania powiatowych sieci doradców zawodowych oraz wspieranie ich w rozwoju. W pierwszym okresie doradcy będą mogli przy wsparciu ekspertów zmierzyć się z trudnymi rozmowami i rozwijać kompetencje trenerskie, przygotować się do udziału w projekcie Młody Lean Lider i określić swoje zasoby. W kolejnych nie zabraknie konferencji i rozmów o wyborze przyszłości z aktywnymi uczestnikami rynku pracy.

W sieci współpracy i samokształcenia – spotkania praktyków. Będziemy również kontynuowali

oraz rozwijali nauczycielskie sieci współpracy i samokształcenia. W różnych lokalizacjach województwa pomorskiego odbędą się spotkania dyrektorów wszystkich typów szkół i placówek oświatowych oraz polonistów ze szkół podstawowych, działających pod opieką absolwentów Pomorskiej Akademii Liderów Edukacji. Swoje spotkania w sieciach będą kontynuowali również nauczyciele przedszkoli i wychowawcy świetlic, nauczyciele pracujący z uczniami z doświadczeniem migracji, doradcy zawodowi, nauczyciele przedmiotów artystycznych i bibliotekarze oraz matematycy ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zainteresowani rozwijaniem uczniowskiej ciekawości i kreatywności odnajdą swoje miejsce w sieci adresowanej do nauczycieli wczesnej edukacji lub w sieci problemowej KRET.

PALE 2020. Aby budować sieci profesjonalistów w różnych obszarach edukacji, CEN – od kilku już lat – realizuje projekt: Pomorska Akademia Liderów Edukacji 2020. Tegoroczne edycje będą adresowane do nauczycieli edukacji włączającej oraz dyrektorów szkół podstawowych naszego regionu.

REJESTRACJA na szkolenia, pomoc i dodatkowe informacje
Pracownia Informacji Pedagogicznej i Cyfryzacji
tel. 58 340 41 14 / 58 340 41 42
od pon. do pt.
w godz. 7.30 - 15.30
mail: cen@cen.gda.pl

Kontynuujemy współpracę. W nowym roku szkolnym Centrum będzie gościło sprawdzonych partnerów wraz z ich specjalistyczną ofertą; otwieramy się także na nowe podmioty działające na rzecz edukacji. Ponownie zagospozą u nas: Polskie Towarzystwo Dysleksji, Goethe Instytut (z propozycjami dla nauczycieli języka niemieckiego), Fundacja Lean Education (z zaproszeniem dla nauczycieli przedsiębiorczości i doradców zawodowych), ambasador i trener programu eTwinning oraz radcy prawni działający w ramach programu „Niebieski Parasol Radcy Prawnego”. Nauczyciele przedmiotów humanistycznych i artystycznych otrzymają zaproszenia na konferencje organizowane wspólnie z Operą Bałtycką i Teatrem Miniatura,

Rok szkolny 2018/2019 to 12 tysięcy uczestników różnorodnych form doskonalenia organizowanych i współorganizowanych przez CEN w Gdańsku! Dziękujemy za Państwa aktywny udział i dzielenie się swoimi opiniami w badaniach ewaluacyjnych...

a wraz z bibliotekarzami będą mogli uczestniczyć w szkoleniu „Biblioteki cyfrowe” realizowanym wspólnie z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną.

Wsparcie bliżej nauczyciela - CEN w terenie i w internecie. Odpowiadając na wnioski uczestników szkoleń o organizację form doskonalenia poza Gdańskiem, w tym roku szkolnym nauczyciele konsultanci Centrum będą realizowali działania szkoleniowe również na terenach powiatów:

Zapraszamy do sprawdzenia kalendarza szkoleń na www.cen.gda.pl Do zobaczenia na ścieżkach rozwoju i twórczych poszukiwań!

Informacje organizacyjne i warunki uczestnictwa:

- **Adresatami szkoleń** organizowanych i współorganizowanych przez CEN w Gdańsku są czynni zawodowo nauczyciele ze szkół i placówek oświatowych woj. pomorskiego.
- Oferta CEN w Gdańsku jest dostępna na stronie internetowej www.cen.gda.pl. Propozycje szkoleń są publikowane na bieżąco w naszym kalendarzu, w podziale na okresy: wrzesień-grudzień, styczeń-marzec, kwiecień-czerwiec oraz lipiec-sierpień.
- **Warunkiem uczestnictwa** w szkoleniu jest elektroniczna rejestracja na wybrane szkolenie i potwierdzenie uczestnictwa poprzez indywidualne konto.
- Formy doskonalenia zawodowego realizowane przez CEN w Gdańsku są **nieodpłatne** (z wyjątkiem kursów nadających uprawnienia oraz kwalifikacyjnych).

malborskiego, tczewskiego, sztumskiego, starogardzkiego, kwidzińskiego, kartuskiego i wejherowskiego. Ponadto zaplanowano też internetowe spotkania online (webinaria) dla nauczycieli takich przedmiotów, jak matematyka, języki obce, biologia czy kształcenie zawodowe.

Konsultacje indywidualne. Nauczycieli i dyrektorów szkół województwa pomorskiego, którzy chcą indywidualnie porozmawiać o wybranych zagadnieniach, zapraszamy na konsultacje. Po uzgodnieniu, wsparcia udzielają zatrudnieni w Centrum nauczyciele konsultanci. Wykaz specjalności wraz z danymi do kontaktu jest dostępny na stronie www.cen.gda.pl/ pracownicy.

prawo oświatowe

Karta Nauczyciela od 1 września 2019 r. w nowej odsłonie

oprac. Jolanta Kijakowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. oświatowej kadry kierowniczej

Uchwalone zmiany w Karcie Nauczyciela od 1 września 2019 r. to:

Lp.	Obszar	Opis
1.	Awans zawodowy	<ul style="list-style-type: none"> 9-miesięczny staż na stopień nauczyciela kontraktowego zmiana składu komisji kwalifikacyjnej na stopień nauczyciela kontraktowego po zakończeniu stażu ocena dorobku zawodowego skrócenie okresu przerwy między uzyskaniem stopnia awansu zawodowego a otwarciem stażu na kolejny stopień awansu zawodowego rezygnacja z nowej ścieżki dyrektorskiej awansu zawodowego
2.	Ocena pracy	<ul style="list-style-type: none"> kryteria oceny pracy w zakresie wszystkich obszarów działalności szkoły zapisane w ustawie (art. 6 i art. 42 ust. 2 oraz w art. 5 ustawy – Prawo oświatowe), a nie w rozporządzeniu zrezygnowano z okresowej oceny pracy praca nauczyciela, z wyjątkiem pracy nauczyciela stażysty, podlega ocenie powrót do oceny dorobku zawodowego, a nie oceny pracy nauczyciela po zakończeniu stażu
3.	Wynagrodzenie nauczycieli	<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie minimalnej wysokości dodatku funkcyjnego dla wychowawcy klasy w wysokości 300 zł wprowadzenie jednorazowego świadczenia dla nauczycieli stażystów odbywających staż (w wysokości 1000 zł w pierwszym roku pracy) odstąpienie od wprowadzenia dodatku za wyróżniającą pracę dla nauczycieli dyplomowanych
4.	Zatrudnienie nauczycieli	<ul style="list-style-type: none"> umowa dla nauczyciela stażysty na 1 rok szkolny w celu odbycia stażu limit czasu trwania umów o pracę na czas określony – 36 miesięcy do okresu zatrudnienia wlicza się umowy o pracę na czas określony, zawarte na następujące po sobie okresy, o ile przerwa między rozwiązaniem poprzedniej a nawiązaniem kolejnej umowy o pracę nie przekracza 3 miesięcy
5.	Czas pracy nauczycieli	<ul style="list-style-type: none"> uchylono zapis dot. pensum nauczycieli praktycznej nauki zawodu we wszystkich typach szkół i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych w wymiarze 22 godzin tygodniowo (lp. 5), oddano decyzję do kompetencji organu prowadzącego – z tym, że wymiar godzin nie może przekraczać 20 godzin (organ prowadzący szkołę lub placówkę określa tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć)
6.	Kary dla nauczycieli	<ul style="list-style-type: none"> wykluczenie możliwości ukarania nauczyciela karą porządkową za popełnienie czynu naruszającego prawa i dobro dziecka wprowadzenie obowiązku zawiadomienia rzecznika dyscyplinarnego o popełnieniu przez nauczyciela czynu naruszającego prawa i dobro dziecka z powodu ukarania nauczyciela karą porządkową za popełnienie czynu naruszającego prawa i dobro dziecka postępowanie wyjaśniające i dyscyplinarne nie będzie mogło zostać umorzone, a komisja dyscyplinarna nie będzie mogła odmówić wszczęcia postępowania z tej przyczyny wydłużenie okresu ścigania czynu naruszającego prawa i dobro dziecka

Przepisy przejściowe obejmą m.in. nauczycieli, którzy:

- rozpoczęli staż na stopień nauczyciela kontraktowego 1 września 2018 r.
- złożyli wnioski o wszczęcie postępowania kwalifikacyjnego i egzaminacyjnego do 31 sierpnia 2019 r.
- zakończyli staż w okresie od 1 września 2018 r. do 31 sierpnia 2019 r.
- zajmują stanowisko dyrektora szkoły i legitymują się bardzo dobrą oceną pracy dokonaną na podstawie przepisów obowiązujących od 1 września 2018 r. do 31 grudnia 2018 r. lub od 1 stycznia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.

Art. 8. Do postępowań w sprawie dokonania oceny pracy nauczyciela, wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 września 2019 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 9. 1. W przypadku ubiegania się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego staż rozpoczęty w roku szkolnym 2018/2019 trwa 12 miesięcy.

2. Po zakończeniu stażu, o którym mowa w ust. 1., dokonywana jest ocena dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu oraz przeprowadzane jest postępowanie kwalifikacyjne, zgodnie z przepisami ustawy w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (ważne dla stażystów).

Art. 10. Do postępowań o nadanie nauczycielowi stopnia awansu zawodowego, wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 września 2019 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 11. W przypadku nauczycieli, którzy zakończyli staż na kolejny stopień awansu zawodowego w okresie od dnia 1 września 2018 r. do dnia 31 sierpnia 2019 r., lecz do dnia 31 sierpnia 2019 r. nie otrzymali oceny pracy nauczyciela po zakończeniu stażu, ocena pracy po zakończeniu stażu jest dokonywana oraz postępowanie kwalifikacyjne lub egzaminacyjne jest prowadzone według dotychczasowych przepisów.

Art. 12. W przypadku nauczycieli, którzy w okresie od dnia 1 września 2018 r. do dnia 31 sierpnia 2019 r. w trakcie odbywania stażu na kolejny stopień awansu zawodowego zmienili miejsce zatrudnienia i za okres odbytego stażu otrzymali, co najmniej dobrą ocenę pracy, ocena ta jest uwzględniana do oceny dorobku zawodowego nauczyciela dokonywanej po zakończeniu całego stażu.

Art. 13. Do okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 10 ust. 12 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, wlicza się okresy zatrudnienia na podstawie umów o pracę na czas określony, o których mowa w tym przepisie, zawieranych począwszy od dnia 1 września 2019 r.

Art. 17. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 2019 r., z wyjątkiem:

1. art. 5 oraz art. 7 pkt 8, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia; (rekrutacja do szkół branżowych I stopnia – młodociani – świadectwo i umowa o pracę przy rekrutacji)

2. art. 7 pkt 5 i art. 9, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia; (nadzór nad szkoła – podstawa programowa w zawodzie szkolnictwa branżowego – umiejętności kierowania pojazdem silnikowym – dodatkowe umiejętności – karta rowerowa – organ właściwy do wykonywania nadzoru pedagogicznego i art. 9. dot. stażystów – staż 12 m-cy i ocena dorobku oraz postępowanie kwalifikacyjne)

3. art. 7 pkt 2 lit. a, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2021 r. (nauczyciele w szkole za granicą dot. awansu zawodowego).

Źródła:

Ustawa z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2018 r., poz. 967 ze zm.) – art. 9b, art. 9c, art. 9d, art. 9f ust. 2, art. 39 ust. 1 i ust. 1a. (w brzmieniu od 1 września 2019 r.)

Ustawa z 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1287)

Edukacja zdrowotna w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli

Kształcenie i wychowanie, które akcentuje integralny rozwój fizyczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny, to atrakcyjna dla ucznia oferta szkoły XXI wieku. W takim ujęciu szkolnej edukacji doniosłą rolę pełni systematycznie i systemowo realizowana edukacja zdrowotna, połączona z promocją zdrowia w szkole, stanowiąca skuteczną ochronę zdrowia dzieci i młodzieży zgodnie z wymaganiami podstawy programowej.

Poradnik [dostępny nieodpłatnie na stronie internetowej: www.ore.edu.pl] stanowi otwartą propozycję realizowania edukacji zdrowotnej w szkole, dostosowaną do potrzeb danej grupy uczniów, opartą na założeniach współczesnej wszechstronnej koncepcji nauczania o zdrowiu. Przeznaczony jest dla dyrektorów i nauczycieli wszystkich typów szkół, zainteresowanych realnym wpływem na kształtowanie prozdrowotnych postaw uczniów.

źródło: www.ore.edu.pl

badania i analizy

Pierwszy egzamin ósmoklasisty z języków angielskiego i niemieckiego – co wynika z wyników i co zrobić z tą wiedzą?

Małgorzata Bukowska-Ulatowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. diagnoz
i analiz oraz edukacji j. obcych

W kwietniu 2019 r. ponad 370 tys. uczniów kl. VIII szkół podstawowych z całej Polski, w tym prawie 25 tys. Pomorzan, przystąpiło do pierwszego egzaminu ósmoklasisty. Zadania przygotowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną sprawdzały stopień opanowania wymagań ogólnych i szczegółowych z zakresu trzech przedmiotów – języka polskiego, matematyki oraz języka obcego nowożytnego – określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla II etapu edukacyjnego.

Ponad 360 tys. młodych ludzi w kraju, a 24 tys. w naszym regionie, rozwiązywało zadania w arkuszach w wersji standardowej. Pomorscy ósmoklasiści uzyskali średnio 62% punktów możliwych do zdobycia za rozwiązanie zadań z języka polskiego (średnia dla kraju wyniosła 63% punktów) oraz 44% – z matematyki (kraj: 45%). Łącznie ponad 99% zdających, zarówno w całym kraju, jak i naszym regionie jako trzeci przedmiot egzaminacyjny wybrało język angielski lub język niemiecki. Średnie wyniki z j. angielskiego to 59% punktów (kraj) i 58% (woj. pomorskie), a z j. niemieckiego – 42% (kraj) i 35% (woj. pomorskie). Nieliczni ósmoklasiści z naszego regionu rozwiązywali zadania w arkuszach z trzech innych języków obcych nowożytnych. Uzyskali oni średnio 67% punktów możliwych do zdobycia z języka rosyjskiego (średnia dla kraju: 48% punktów), a także 86% punktów – z języka francuskiego (kraj: 61%) oraz 35% – z języka hiszpańskiego (kraj: 56%). Utrzymały się zjawiska obserwowane w przypadku innych egzaminów zewnętrznych, takie jak: uzyskiwanie wyższych średnich wyników przez uczniów bez dysleksji niż przez uczniów z dysleksją rozwojową oraz przez dziewczęta niż przez chłopców (wyjątkiem jest matematyka, gdzie obie grupy mają ten sam średni rezultat). Nadal młodzież ze szkół zlokalizowanych w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców uzyskuje średnie wyniki wyższe niż ich rówieśnicy ze szkół w mniejszych miejscowościach, a średnie rezultaty uczniów szkół publicznych są niższe od wyników uczniów szkół niepublicznych.

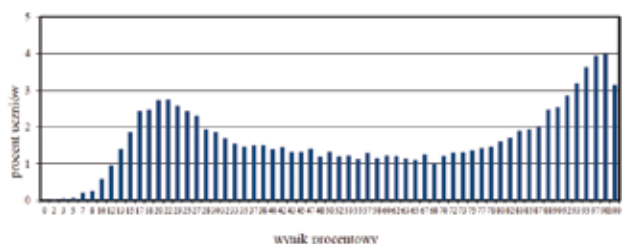
W dalszej części artykułu przyjrzymy się do-

kładniej poziomowi osiągnięć pomorskich ósmoklasistów z zakresu dwóch najczęściej wybieranych języków obcych nowożytnych: angielskiego i niemieckiego. Skoncentrujemy się na tych wymaganiach z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla II etapu edukacyjnego, które zostały opanowane przez uczniów w najniższym stopniu. Wskażemy również techniki pracy dydaktycznej, które warto zastosować podczas zajęć językowych w kl. IV-VIII szkół podstawowych, aby lepiej rozwinąć u młodych ludzi umiejętności sprawdzane w arkuszu egzaminacyjnym.

Struktura arkusza standardowego i rozkład wyników

Standardowy arkusz egzaminu ósmoklasisty z języka obcego składał się z 14 wiązek zadań, zawierających łącznie 51 zadań. Sprawdzały one pięć obszarów umiejętności: rozumienie ze słuchu, znajomość funkcji językowych, rozumienie tekstów pisanych, znajomość środków językowych oraz wypowiedź pisemną. Maksymalna liczba punktów, jaką można było uzyskać za poprawne rozwiązanie całości, wynosiła 60 punktów, z czego 60% (36 punktów) – za zadania zamknięte: wielokrotnego wyboru i na dobieranie, a pozostałe 40% (24 punkty) – za zadania otwarte: z luką, krótkiej odpowiedzi oraz dłuższej wypowiedzi (napisanie e-maila).

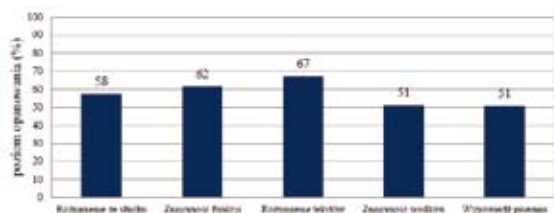
Zgodnie z przewidywaniami, dzięki wprowadzeniu do arkusza nowych typów zadań – przede wszystkim otwartych – wyniki uzyskane przez zdających są bardziej zróżnicowane niż miało to miejsce

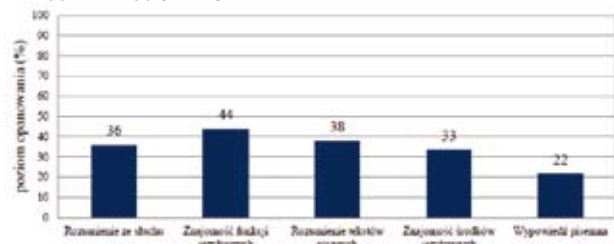
Rozkład wyników uczniów, języka angielski

w przypadku innych polskich egzaminów zewnętrznych, a zatem możemy mówić o bardziej dokładnym pomiarze umiejętności uczniów. Rozkład rezultatów z j. angielskiego jest dwumodalny – duża grupa pomorskich ósmoklasistów uzyskała wyniki w przedziale 88-98%, ale jednocześnie liczne jest również grono uczniów z wynikami w przedziale 15-28%. W przypadku j. niemieckiego najliczniejsza grupa zdających z naszego regionu uzyskała rezultaty w przedziale 12-35% punktów możliwych do zdobycia.

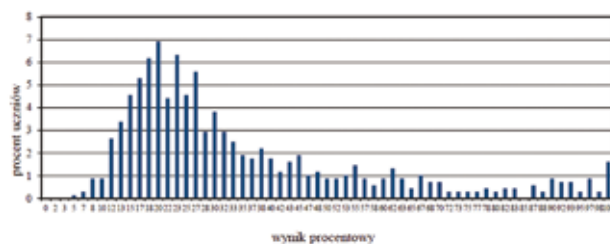
W przypadku j. angielskiego najwyższy średni wynik uzyskano w zadaniach z obszaru umiejętności rozumienia tekstów pisanych (67% punktów możliwych do zdobycia), natomiast najniższy – w zadaniach sprawdzających znajomość środków językowych (51%) oraz umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej (również 51%). Pomorscy uczniowie zdający j. niemiecki najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi znajomość funkcji językowych (średnio 44% punktów możliwych do zdobycia), natomiast największym wyzwaniem okazało się stworzenie wypowiedzi pisemnej (średnio tylko 22% punktów). Zdający zdecydowanie częściej udzielali poprawnych odpowiedzi w zadaniach zamkniętych niż otwartych (w każdej części arkusza występowało co najmniej 1 zadanie otwarte).

Średnie wyniki uczniów w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności, język angielski.

Średnie wyniki uczniów w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności, język niemiecki.

Rozkład wyników uczniów, języka niemiecki

Rozumienie ze słuchu

Wyniki uzyskane przez pomorskich ósmoklasistów w zadaniach z omawianej części uplasowały się na średnim poziomie w stosunku do innych części arkusza (zarówno z j. angielskiego, jak i niemieckiego). Szczególnie trudne dla zdających okazało się zad. 3., łączące znajdowanie w wypowiedzi ustnej określonych informacji z posługiwaniem się podstawowym zasobem środków językowych (zadanie otwarte, uzupełnianie luk w notatce w języku angielskim/niemieckim na podstawie usłyszanego tekstu). Warto zauważyć, że wyrazy, które należało wpisać w luki, są słowami wprowadzonymi na początkowym etapie nauki języka obcego, część z nich to wyrazy podobne do słów używanych w j. polskim, a ponadto do uzyskania 1 punktu nie zawsze była wymagana pełna poprawność ortograficzna wpisywanej odpowiedzi. Analiza błędnych odpowiedzi zdających pokazuje, że uczniowie często opierają się na znalezionym powierzchownym podobieństwie w warstwie leksykalnej pomiędzy słuchanym tekstem a treścią zadania w arkuszu – wpisują w lukę usłyszany wyraz, nie zwracając uwagi na znaczenie całej frazy wynikające z otoczenia luki. Wśród niepoprawnych odpowiedzi występowały też sformułowania zbyt mało precyzyjne albo zawierające dodatkowe elementy, które nie występowały w słuchanym tekście. Opisane sytuacje wskazują na poważne trudności ze zrozumieniem przekazu. Część osób, która nie uzyskała punktów za rozwiązanie zad. 3., przekroczyła limit słów podany w poleceniu lub też popełnione przez nich błędy językowe w znacznym stopniu zakłóciły komunikatywność wpisywanego fragmentu.

Rezultaty kolejnych roczników ósmoklasistów uzyskiwane w zadaniach sprawdzających umiejętność rozumienia ze słuchu bez wątplenia poprawi lepsze **utwalenie znajomości struktur leksykalno-gramatycznych**, w tym zwracanie uwagi na:

- zmianę znaczenia przekazu poprzez zastosowanie innego czasu, wprowadzenie przeczenia lub antonimu itp.;
- możliwości przekazania tej samej treści poprzez różne środki językowe (synonimy, definicje itp.).

W lepszym przygotowaniu uczniów do rozwiązywania **zadań otwartych** w omawianej części arkusza egzaminacyjnego pomoże:

- stopniowe osvajanie z trudniejszym typem za-

źródło: www.oke.gda.pl

źródło: www.oke.gda.pl

dań poprzez użycie nagrań wideo, rozwiązywanie prostych zadań do dość trudnych tekstów, wspólne omawianie propozycji możliwych uzupełnień luk przed słuchaniem, wykonywanie zadań w parach i małych grupach, praca z transkrypcją po wysłuchaniu nagrań itp.;

- zapewnianie częstego kontaktu z tym typem zadań poprzez dodawanie 1-2 zdań do uzupełnienia lub 1 pytania krótkiej odpowiedzi (też: z limitem słów do wpisania) przy każdym tekście słuchanym w klasie oraz szczegółowe omawianie poprawnych i błędnych odpowiedzi uczniów.

Warto również proponować uczniom różne polecenia do zadań o podobnej treści (np. zmiana limitu wyrazów przy uzupełnianiu luk) – będzie to sprzyjało wyrobieniu **nawyku czytania poleceń**, co zaprocentuje na egzaminie.

Ponieważ rozwijaniu umiejętności rozumienia ze słuchu sprzyja **głębokie przetwarzanie** tekstu i **zróżnicowanie operacji myślowych** wykonywanych na danej wypowiedzi, podczas lekcji wskazane jest kilkakrotne odsłuchiwanie nagrań i zadawanie uczniom dodatkowych pytań, służących rozwijaniu różnych umiejętności szczegółowych w zakresie rozumienia wypowiedzi ustnych, wymienionych w podstawie programowej.

W celu rozwinięcia u uczniów umiejętności sprawdzanych w zadaniach dot. rozumienia ze słuchu warto zadbać o to, aby młodzi ludzie:

- wskazywali **uzasadnienia** do poprawnej odpowiedzi;
- **wyjaśniali** – w oparciu o konkretne fragmenty tekstu – dlaczego pozostałe odpowiedzi nie są poprawne;
- odkrywali **sposoby tworzenia dystraktorów** w zadaniach zamkniętych.

Na początkowym etapie ćwiczeń (lub od czasu do czasu, np. w przypadku trudniejszych tekstów) pomocne może być zastosowanie w klasie pracy z transkrypcją wysłuchanej uprzednio wypowiedzi.

Znajomość funkcji językowych

Ósmoklasiści zdający j. niemiecki najlepiej poradzi sobie z tą częścią arkusza. W przypadku j. angielskiego średni wynik za rozwiązanie zadań sprawdzających znajomość funkcji językowych jest niższy tylko od rezultatu uzyskanego za zadania z zakresu rozumienia tekstów pisanych. W tej części arkusza również najtrudniejsze okazało się zadanie otwarte (zad. 6.). Łączyło ono reagowanie na wypowiedzi z posługiwaniem się podstawowym zasobem środków językowych i polegało na samodzielnym sformułowaniu przez zdającego reakcji adekwatnej

do przedstawionej sytuacji komunikacyjnej. Zwroty, którymi należało uzupełnić luki, należą do podstawowych środków językowych, wprowadzanych na początku nauki języka obcego. Do uzyskania 1 punktu nie była wymagana pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanego fragmentu.

Wyniki uzyskane przez ósmoklasistów wskazują na to, że część uczniów ma trudności z poprawnym zastosowaniem podstawowych funkcji językowych w krótkiej wypowiedzi. Widać również, że refleksji i doskonalenia wymaga też sposób realizacji zapisów podstawy programowej w zakresie rozwijania świadomości językowej uczniów – w przypadku części odpowiedzi zdającym nie przyznawano punktów ze względu na zastosowanie kalek językowych, skutkujących poważnym zakłóceniem komunikatywności wypowiedzi. Zdarzały się też przypadki przekroczenia limitu słów określonego w poleceniu.

W rozwijaniu u uczniów znajomości funkcji językowych będzie pomocne:

- wykorzystywanie **naturalnych sytuacji** w klasie do ćwiczenia reagowania na wypowiedzi w języku obcym i automatyzacji podstawowych wyrażzeń;
- tworzenie przez uczniów **banków zwrotów** dot. danej funkcji (np. prośenie o radę i udzielanie rad), z własnymi przykładami zdań w zeszytach lub na plakatach wywieszanych w sali lekcyjnej;
- organizowanie co kilka lekcji kilku-/kilkunastominutowych **powtórek** różnych funkcji językowych (np. układanie krótkich dialogów z wylosowanym zwrotem, uzupełnianie luk w dialogach przygotowanych przez kolegów/koleżanki itp.);
- zwracanie uwagi uczniów na **zwroty typowe** dla j. angielskiego czy niemieckiego (np. formy grzecznościowe), często konstruowane w sposób odmienny niż w j. polskim.

Rozumienie tekstów pisanych

Ósmoklasiści zdający j. angielski najlepiej poradzi sobie z tą częścią arkusza. W przypadku j. niemieckiego średni wynik za rozwiązanie zadań sprawdzających rozumienia tekstów pisanych jest niższy tylko od rezultatu uzyskanego za zadania z zakresu znajomości funkcji językowych. W tej części arkusza również najtrudniejsze okazało się zadanie otwarte (zad.10.), łączące rozumienie prostych wypowiedzi pisemnych z przetwarzaniem wypowiedzi (zmianą formy przekazu pisemnego). Zadanie uczniów polegało na uzupełnieniu luk w tekście e-maila w języku polskim informacjami przeczytanymi wcześniej w angielskim ogłoszeniu albo uzupełnieniu luk w polskich wiadomościach SMS, przy

wykorzystaniu treści plakatu i informacji prasowej po niemiecku.

Błędne wskazania ósmoklasistów dowodzą tego, że często udzielają oni odpowiedzi, opierając się na znalezionych powierzchniowych podobieństwach w warstwie słownej pomiędzy czytany tekst a treścią zadania w arkuszu, brakuje natomiast pogłębionego zrozumienia wypowiedzi pisanej. Podobny problem dotyczył zadań z pierwszej części arkusza, sprawdzających umiejętność rozumienia ze słuchu – obie grupy kompetencji językowych można kształtować przy wykorzystaniu zbliżonych technik pracy dydaktycznej. Ponieważ rozwijaniu umiejętności rozumienia tekstów pisanych również sprzyja **głębokie przetwarzanie wypowiedzi i różnicowanie operacji myślowych** wykonywanych na danym tekście, podczas lekcji wskazane jest:

- **przygotowanie** do pracy z tekstem poprzez analizę informacji z elementów graficznych i tytułu, przewidywanie treści oraz kontekstu wypowiedzi itp.;
- **kilkakrotne czytanie** tekstu, za każdym razem w celu znalezienia odpowiedzi na inne pytania, służące rozwijaniu różnych umiejętności szczegółowych w zakresie rozumienia tekstów pisanych, wskazanych w podstawie programowej;
- rozwiązywanie **zadań otwartych** o różnych poleceniach (np. zmieniającym się limicie słów);
- **uzasadnianie** przez uczniów – w oparciu o konkretne fragmenty tekstu – udzielonych odpowiedzi i wyjaśnianie, dlaczego one są (lub nie są) poprawne; w przypadku zadań zamkniętych warto również zwrócić uwagę ósmoklasistów na sposoby tworzenia dystraktorów.

Lepsza **znajomości środków językowych** – w szczególności zwracanie uwagi na możliwości przekazania tej samej treści poprzez różne struktury leksykalno-gramatyczne (synonimy, definicje itp.) czy też zmianę znaczenia przekazu poprzez zastosowanie innego czasu, wprowadzenie przeczenia lub antonimu itp. – bez wątpienia przyczyniłaby się do uzyskiwania przez zdających wyższych wyników w omawianej części arkusza.

Znajomość środków językowych

Zadania sprawdzające umiejętność posługiwania się podstawowym zasobem środków językowych okazały się najtrudniejszą – obok wypowiedzi pisemnej – częścią arkusza dla ósmoklasistów zdających j. angielski. W przypadku uczniów rozwiązujących zadania z j. niemieckiego, znajomość środków językowych wypadła lepiej tylko od tworzenia wypowiedzi.

Podobnie jak w pozostałych częściach arkusza, również tutaj w obu omawianych językach najczęściej trudności przysporzyło zdającym zadanie otwarte (zad. 13.), w którym należało: uzupełnić luki w zdaniach odpowiednimi formami podanych wyrazów (j. angielski) lub przetłumaczyć fragmenty podane w języku polskim, tak aby utworzyć zdania logicznie i gramatycznie poprawne (j. niemiecki). We wszystkich zadaniach sprawdzających znajomość środków językowych była wymagana pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanych elementów.

Ze względu na niski poziom opanowania podstawowych środków językowych, znacząco wpływający na wyniki uzyskiwane we wszystkich częściach arkusza egzaminacyjnego, wskazane wydaje się zwrócenie szczególnej uwagi na rozwój tego obszaru kompetencji językowych u uczniów szkół podstawowych. Utrwalaniu znajomości środków językowych oraz rozwijaniu umiejętności ich stosowania sprzyja:

- wprowadzanie nowych struktur w **kontekście znaczącym**, dobrze ilustrującym zastosowanie danego elementu języka, a także jego łączliwość, pozycję w zdaniu itp.;
- utrwalanie wprowadzonych struktur poprzez **praktykę kontrolowaną** (*controlled practice*), a dopiero w kolejnym kroku – **praktykę swobodną** (*free practice*);
- stwarzanie uczniom okazji do uczenia się **całych zwrotów i wyrażeń typowych** dla danego j. obcego;
- zwracanie uwagi na **podobieństwa i różnice** pomiędzy strukturami używanymi w języku polskim i w języku obcym;
- przypomnianie poznanych struktur poprzez częste, krótkie **powtórki** – proponowanie uczniom zróżnicowanych zadań i nowych zestawień treści, wracanie do materiału zrealizowanego kilka tygodni czy miesięcy wcześniej.

Warto również omówić z młodymi ludźmi **strategie rozwiązywania poszczególnych typów zadań** występujących w omawianej części arkusza egzaminacyjnego (zadania zamknięte: wielokrotny wybór oraz dobieranie; zadania otwarte: uzupełnianie luk, parafraza zdań, tłumaczenie fragmentów zdań na język obcy oraz układanie fragmentów zdań z podanych wyrazów). Pomocne będzie też wyrobienie nawyku uważnego **czytania poleceń** – część odpowiedzi zdających nie mogła zostać uznana ze względu na niezgodność z poleceniem, np. przekroczenie dozwolonej liczby wyrazów czy zmianę ich kolejności.

Wypowiedź pisemna

W przypadku j. niemieckiego uczniowie uzyskali najniższy średni wynik (zaledwie 22% punktów

możliwych do zdobycia) za ostatnią część arkusza. Zdający j. angielski osiągnęli tu średni wynik na poziomie 51%, co również jest najniższym (obok znajomości środków językowych) rezultatem w tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym. Zad.14. wymagało od zdających wykazania się nie tylko umiejętnością tworzenia wypowiedzi pisemnej, ale również – reagowania na wypowiedzi, przetwarzania wypowiedzi oraz znajomością środków językowych.

Nisko oceniano zakres oraz poprawność środków językowych użytych w wypowiedziach zdających. Niedostatki w tych dwóch kryteriach niejednokrotnie pośrednio wpływały na niższy wynik w kryterium treści – w części prac brakowało fragmentów, które pozwoliłyby uznać wypowiedzi dot. poszczególnych punktów polecenia za rozwinięte, występowały też niekomunikatywne prace czy ich fragmenty. Jeśli chodzi o umiejętność przekazania wskazanych w poleceniu treści, to dla największej część zdających oba omawiane języki obce najtrudniejsze okazało się uzasadnienie udzielanej rady dot. tego, co należy zabrać ze sobą na wyjazd w góry – uczniowie najczęściej nie podejmowali próby zrealizowania tego elementu polecenia, zdarzały się też wypowiedzi w znacznym stopniu niekomunikatywne.

Część zdających nie podjęła próby realizacji zadania sprawdzającego umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej.

Aby efektywnie rozwijać u uczniów szkół podstawowych umiejętności tworzenia wypowiedzi pisemnych i reagowania w formie tekstu pisemnego, warto stopniowo:

- oswajać uczniów z samodzielnym wypowiadaniem się poprzez pisanie **2-3 zdań** nawiązujących do omawianego tematu podczas większości lekcji;
- wykorzystywać ilustracje, kostki narracyjne, rekwizyty, karty wyrazowe itp. jako **inspiracje** do pisania krótkich wypowiedzi;
- organizować pracę nad wypowiedziami pisemnymi jako ćwiczenia wykonywane w małych **grupach i parach**;
- osobno ćwiczyć **elementy sprawiające największą trudność**, np. rozwijanie zdań, uzasadnianie opinii itp.;
- rozwijać u uczniów umiejętność **planowania** wypowiedzi pisemnej i pracy z brudnopisem (analiza polecenia, zaplanowanie środków językowych do wykorzystania przy realizacji jego poszczególnych elementów – czas przyszły, teraźniejszy czy przeszły, przymiotniki do opisu, nazwy czynności do relacjonowania itp., zastosowanie technik autokorekty).

Podsumowanie

Rozwój kompetencji językowych uczniów jest złożonym procesem. Gdybyśmy jednak – w oparciu o wyniki egzaminu ósmoklasisty z j. angielskiego i niemieckiego z kwietnia 2019 r. – mieli pokusić się o wskazanie jednego lub dwóch obszarów, które szczególnie wymagają rozwoju u pomorskich uczniów szkół podstawowych, niewątpliwie byłaby to kwestia **doskonalenia znajomości środków językowych** oraz związanego z nią **rozwijania świadomości językowej** uczniów. Konsekwencją słabego utrwalenia struktur leksykalnych i gramatycznych są nie tylko niskie rezultaty uzyskiwane w zadaniach bezpośrednio sprawdzających znajomość środków językowych, lecz także trudności w rozwiązywaniu zadań z pozostałych części arkusza egzaminacyjnego, przede wszystkim – zadań otwartych. Przy planowaniu pracy dydaktycznej w nowym roku szkolnym warto zwrócić szczególną uwagę na zagadnienie efektywnego wprowadzania i utrwalania słownictwa oraz konstrukcji gramatycznych, ze zwróceniem uwagi na podobieństwa i różnice pomiędzy językiem obcym a językiem polskim. Mam nadzieję, że pomocne będą podstawowe wskazówki zawarte w tym artykule. Zachęcam również do korzystania z form doskonalenia zawodowego dla anglistów i germanistów pracujących w szkołach podstawowych naszego regionu – oferta szkoleniowa Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku jest dostępna na stronie internetowej: www.cen.gda.pl. ■

Źródła:

Wstępne informacje o wynikach. Egzamin ósmoklasisty. Kwiecień 2019, Centralna Komisja Egzaminacyjna, www.cke.gov.pl

Wstępne informacje o wynikach. Egzamin ósmoklasisty. Kwiecień 2019. Województwo pomorskie, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, www.oke.gda.pl

Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2019. Język polski / Matematyka / Języki obce nowożytnie, Centralna Komisja Egzaminacyjna, www.cke.gov.pl

Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej w województwie pomorskim. Sprawozdanie za rok 2019. Język polski / Matematyka / Języki obce nowożytnie, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, www.oke.gda.pl

Aneks do sprawozdania z egzaminu ósmoklasisty. Osiągnięcia uczniów kończących klasę ósmą w roku 2019. Województwo pomorskie (zestawy standardowe), Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku, www.oke.gda.pl

TIK w szkole

TIKowe porządki w nowym roku szkolnym

Katarzyna Drausal

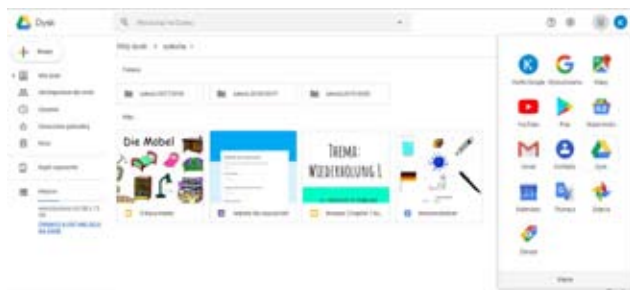
Ilu z nas pamięta czerwiec i mnóstwo rzeczy na pulpicie, biurku? Ilu z nas ma problem, aby odnaleźć coś, co już kiedyś znaleźliśmy czy stworzyliśmy? Ilu z nas nauczy się czegoś nowego, ale w natłoku wydarzeń o tym zapomni? Z pewnością każdy kiedyś borykał się z jednym ze wspomnianych problemów, a ponowne wyszukiwanie danego materiału spędzało nam sen z powiek. Nowy rok szkolny to idealna okazja, aby zacząć od początku i przestać gubić się w gąszczu dostępnych materiałów. A jak wiadomo internet jest pełen interesujących stron oraz opracowań i niektóre z nich warto zapisać na przyszłość.

Porządek z dokumentami!

Dysk Google to bezpłatna usługa do przechowywania i tworzenia plików, znanych Tobie z pewnością wcześniej jako Word, Excel czy Power Point. Dostępna jest ona razem z kontem Google, na którym bezpłatnie zakładamy pocztę. Dokumenty stworzone i otwarte na dysku automatycznie się zapisują. Możemy pakować je w dowolne foldery i odnajdywać nie tylko po nazwie dokumentu, ale również po treści, jaka się w nich znajduje.

Polecam to rozwiązanie szczególnie, jeśli chcesz wracać do stworzonych już dokumentów i planujesz modyfikować je w przyszłości – nie będzie potrzeby pisania od nowa! Do wszystkiego będziesz mieć dostęp w każdym miejscu, po zalogowaniu się na swoje konto, dzięki temu nie będziesz musiał pamiętać o noszeniu ze sobą pendrive'a!

Wielką zaletą dysku Google jest również możliwość tworzenia ankiet. Jeśli jesteś w zespole ds. ewaluacji, to szczególnie ważna informacja, gdyż dzięki temu unikniesz rozdawania papierowych kwestionariuszy i zliczania głosów. Formularz Google zrobi to za Ciebie, będziesz mieć gotowe wykresy i tabelki.

Widziałem kiedyś taką stronę...

Widziałeś ciekawą stronę lub interesujący artykuł, ale nie miałeś jak zapisać adresu albo opcja „zakładki” jest tak pełna, że nie możesz teraz już go znaleźć? Tym razem do dyspozycji masz kilka stron, na któ-

rych możesz zapisywać wszystko, co tylko znajdziesz w sieci, a także porządkować treści w odpowiednie foldery, aby później łatwo do nich wracać.

Www.padlet.com to wirtualna tablica, na której możesz zbierać linki do stron, zdjęcia czy dokumenty. Tworząc tablicę, pamiętaj, żeby nadać jej jakiś temat. Dzięki temu później łatwo odnajdziesz potrzebne treści. Padlet możesz również współtworzyć z innymi nauczycielami bądź uczniami, udostępniając im link do tablicy. Pozwoli to Wam na wspólne zbieranie zagadnień czy materiałów i dzielenie się tym, co dotychczas znaleźliście. Jedynym minusem Padleta jest to, że twórcy ograniczyli liczbę bezpłatnych tablic – na jednym koncie można mieć tylko cztery tablice tematyczne, a gdyby chciało się stworzyć ich więcej, należy wykupić wersję płatną. Poniżej prezentuję zdjęcie fragmentu jednej z moich tablic, gdzie zapisałam kilka ważnych dla mnie stron i aplikacji, z których korzystam na lekcji.

Www.app.getpocket.com to kolejna propozycja na szybki i łatwy sposób na uchwycenie interesujących treści. Zapisując strony internetowe czy artykuły, możesz dodać do każdego tzw. tagi, czyli słowa kluczowe, opisujące główne zagadnienia poruszane w danym tekście. Gdy będziesz chciał później wrócić do wybranej strony, wystarczy, że przypomnisz sobie te słowa klucze i za ich pomocą znajdziesz zapisane dokumenty. Na zdjęciu możesz zobaczyć strony zapisane przeze mnie z hashtagem „klasa”.

Www.trello.com to darmowa alternatywa dla Padleta, na której również zapiszesz wszystko, co znajdziesz w internecie, na odpowiednich tablicach tematycznych. Trello idealnie sprawdzi się też przy organizowaniu pracy i notowaniu zadań do wykonania. Tę tablicę również można współtworzyć z innymi osobami. Istnieje możliwość dodawania naklejek do zapisków. Ponadto, każdy zapisany link można uzupełnić o notatkę (w przypadku współtworzenia tablicy z innymi osobami, oni również będą mogli coś dopisać). Zdjęcie poniżej pokazuje moją tablicę, na której zapisuję ciekawe strony, które poznałam podczas różnych kursów w ramach programu eTwinning.

Www.symbaloo.com to strona, na której zgromadzisz i uporządkujesz inne strony internetowe, zapisując je w formie kafelków. Każdy kafelek można ozdobić ikoną danej witryny, dzięki czemu będzie nam łatwo przejść do ulubionej strony. Warto ustawić tę spersonalizowaną witrynę jako stronę startową, a wtedy zawsze będziemy mieli szybki dostęp do najważniejszych dla nas treści.

Każde z powyższych narzędzi idealnie sprawdzi się nie tylko przy porządkowaniu nauczycielskiego warsztatu, ale również bezpośrednio w pracy z uczniami. Jeśli udostępnisz im odpowiedni link, to będziecie mogli np. współtworzyć tablicę, pracując nad projektem, zbierając pomysły lub pozyskując informację zwrotną. Z innymi nauczycielami możecie wspólnie przygotować własny bank pomysłów.

Przedstawione przeze mnie narzędzia są bardzo proste i intuicyjne. Nie trzeba korzystać ze wszystkich, warto jednak wybrać sobie jedną z zaprezentowanych stron, założyć darmowe konto, a jeśli będzie potrzeba więcej wskazówek, jak korzystać z danego narzędzia – na pewno filmik z tutorialiem znajdzie się na portalu YouTube.

W roku szkolnym 2019/2020 życzę... porządku!

Katarzyna Drausal – nauczyciel języka angielskiego i niemieckiego w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Bolszewie; jako trener prowadzi warsztaty dla nauczycieli; jej szczególne zainteresowania to wykorzystanie nowoczesnych technologii w nauczaniu, stosowanie metod aktywizujących oraz rozwijanie u uczniów kompetencji miękkich; autorka bloga Katarzyna Drausal – Inspiracja Edukacja (www.facebook.com/katarzynadrausalinspiracjaedukacja).

Wykorzystanie TIK w nauczaniu i uczeniu się uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

[Dostępna nieodpłatnie na stronie internetowej: www.ore.edu.pl] publikacja dla nauczycieli szkół podstawowych, integracyjnych lub z oddziałami integracyjnymi i innych osób pracujących z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnościami, zainteresowanych prowadzeniem zajęć z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zdaniem autorki poradnika umiejętne wykorzystanie rozwijającej się myśli technicznej może być dużym wsparciem w procesie edukacyjnym i znacznie podnosić jego jakość, a dostępne narzędzia mogą wspomagać integrację społeczną uczniów i środowiska oświatowego. Warto zatem, żeby szkoła czerpała korzyści z potencjału TIK – nie tylko jako instrumentu poszerzającego wachlarz metod kształcenia, ale także dostosowania wymagań kierowanych do uczniów z dysfunkcjami.

źródło: www.ore.edu.pl

CEN łączy uczniów z pracodawcami. I Metropolitarna Konferencja dla doradców zawodowych

*Odnajdź Siebie – doradztwo zawodowe
w świetle potrzeb pomorskiego rynku pracy*

Piotr Zubowicz,
specjalista CEN ds. organizacji doskonalenia nauczycieli

Dzięki współpracy z International Coach Federation oraz KEY Emilia Żyźnowska TAK I... Kamila Wołosowka, Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku było współorganizatorem niezwykle interesującego wydarzenia: I Metropolitarnej Konferencji dla doradców zawodowych Odnajdź Siebie – doradztwo zawodowe w świetle potrzeb pomorskiego rynku pracy. Wydarzenie zostało objęte Honorowym Patronatem Prezydentów Gdańska, Gdyni

Idea konferencji zrodziła się w toku dwuletniej współpracy CEN z trenerami i coachami, w tym głównie z Emilią Żyźnowską, a także szkolnymi doradcami zawodowymi, innymi nauczycielami, szkołami oraz instytucjami otoczenia rynku pracy, w tym: Centrum Rozwoju Talentów, Wojewódzkim Urzędem Pracy i in.

Fot. B. Kwaśniewska

Nadrzędnym motywem wydarzenia była sytuacja młodego człowieka, który szuka bądź wybrał już dalszą ścieżkę edukacyjno-zawodową, lecz nie ma możliwości skonfrontowania swoich obaw, potrzeb, przemyśleń i zasobów z praktykami – przedstawicielami zawodu, którym jest zainteresowany. Konferencja była szansą dla uczniów różnego typu szkół, aby odnaleźć odpowiedzi na pytania związane z planowaniem przyszłości. Wydarzenie pozwoliło także młodzieży zrozumieć, że ważne w życiu zawodowym jest nie tylko dobre zaprojektowanie działań, lecz również pasja.

W ramach konferencji, która odbywała się w nowoczesnych wnętrzach Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego w Gdyni, zostały zaplanowane prelekcje motywacyjne mentorów biznesu, specjalistów z zakresu rozwoju osobistego, a także przedsiębiorców, którzy dzięki swoim wyborom – niekiedy poprzedzonym wieloma próbami – osiągnęli sukces oraz satysfakcję zawodową i osobistą. Konferencja, którą CEN w Gdańsku zorganizowało wraz z partnerami, to nie tylko prelekcje, ale także równoległe odbywające się panele dyskusyjne z udziałem przedstawicieli firm działających na pomorskim rynku, praktyków HR, head hunterów, specjalistów ds. wizerunku oraz analityków rynku pracy, którzy odpowiadali na pytania przygotowane wcześniej przez uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z naszego regionu.

Fot. B. Kwaśniewska

Dzięki intensywnym wysiłkom pracowników CEN udało się zgromadzić na konferencji ponad 300 uczniów z kilkunastu szkół (w tym ze szkół branżo-

wych I stopnia różnych kierunków oraz ze szkół podstawowych) nie tylko z Trójmiasta, lecz także z powiatów wejherowskiego i kościerskiego. Wśród kierunków szkół branżowych reprezentowane były: logistyka, informatyka, elektronika, budownictwo, kosmetologia oraz marketing. Efektem działań CEN było także znaczne zintensyfikowanie kontaktów z konsultantami regionalnymi ds. doradztwa zawodowego, którzy znacząco wspierali organizatorów wydarzenia w promocji i kontaktach ze szkolnymi doradcami zawodowymi. Stanowi to dla nas sygnał, że funkcjonująca od kilku lat sieć konsultantów powiatowych jest inicjatywą praktycznie wspierającą działania służące realizacji wspólnych celów. Dzięki szerokiej współpracy środowiska w konferencji wzięło udział łącznie ponad 50 szkolnych doradców zawodów oraz przedstawiciele instytucji otoczenia rynku pracy i pracowników samorządów odpowiedzialnych za doradztwo zawodowe. Przestrzeń konferencyjną wypełniały także przedsiębiorstwa oraz instytucje edukacyjne z województwa pomorskiego. Wśród wystawiających się podmiotów znalazły się głównie firmy z branży informatycznej, takie jak m.in.: Info Share Academy. Z kolei wśród instytucji edukacyjnych dominowały uczelnie. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mieli okazję zapoznać się z ofertą m.in.: Wyższej Szkoły Bankowej czy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sopocie.

Kluczowy element merytoryczny wydarzenia, jakim były panele dyskusyjne, został pomyślany w taki sposób, aby maksymalnie uaktywnić młodzież i pozwolić im samodzielnie przygotować pytania do ekspertów z tej branży, która danego ucznia najbardziej interesuje. Młodzi ludzie odnosili się do problemów związanych z wykonywaniem określonych zawodów. Pytania dotyczyły kompetencji potrzebnych do pracy czy warunków finansowych. Wielu uczniów było także zainteresowanych perspektywami rozwoju poszczególnych branż w województwie pomorskim. Największym powodzeniem cieszyły się panele dyskusyjne związane z branżami: logistyczną oraz IT, co potwierdza ich priorytetowe znaczenie dla rozwoju regionu. Wśród innych branż, którym poświęcono odrębne panele, znalazły się: budownictwo, media społecznościowe, reklama, marketing, automatyka oraz kosmetologia.

Niezwykle ważne uzupełnienie dla paneli dyskusyjnych stanowiły prelekcje motywacyjne. Niosły ze sobą pozytywny przekaz i na konkretnych przykładach pokazywały znaczenie różnych kompetencji społecznych dla osobistego rozwoju człowieka. Interesujący prelegenci, którzy w swoich wystąpieniach dzielili się historiami z własnego życia, zachęcali

młodych ludzi do podejmowania odważnych decyzji, dokonywania wyborów na swoich własnych warunkach, dawania sobie prawa do porażki oraz budowania nawyku zwyciężania. Wśród znakomitych prelegentów znaleźli się między innymi:

- Urszula Sowa: kobieta, która dzięki pasji latania została pilotem samolotów pasażerskich;
- Marek Wikiera: ultramaratończyk i triathlonista, jako jeden z 47 ludzi na świecie ukończył w ciągu jednego roku 4 Deserts, morderczy cykl 4 ultramaratonów, rozgrywany na 4 największych pustyniach świata (Saharze, Gobi, Atakamie i Antarktydzie); podczas prelekcji mówił o przekraczaniu własnych granic;
- Bartosz Cytrowski: starszy inżynier oprogramowania w firmie Spartez i od 2015 r. trener w InfoShare Academy; wprowadzał uczniów w arkanach pracy programisty i wskazywał na kluczowe aspekty początków kariery w tym zawodzie;
- Tomasz Manikowski: menedżer i przedsiębiorca z wieloletnim doświadczeniem, rekordzista świata w pływaniu długodystansowym i kierowca wyścigowy; od urodzenia nie ma obu nóg i prawego przedramienia; opowiadał o tym, jakie możliwości drzemają w życiu;
- Iwona Guzowska: mistrzyni świata i Europy w boksie oraz kick-boxingu; w swojej pracy trenerskiej stosuje zaczerpnięte ze świata sportu mechanizmy radzenia sobie z wyzwaniami, w tym silnym stresem.

Fot. B. Kwaśniewska

W związku z dużym zainteresowaniem konferencją, planujemy wspólnie z partnerami realizację kolejnej edycji, która może stanowić cenne uzupełnienie warsztatów i rozmów doradczych prowadzonych przez szkolnych doradców zawodowych w ramach ich codziennej pracy z uczniami. ■

Kreatywność praktyczna, czyli z doświadczeń KRETA

Urszula Kornas-Krzyżykowska,
nauczyciel konsultant CEN ds. nauczania kreatywnego oraz edukacji
matematycznej IV etapu

Współczesna szkoła stawia przed nauczycielem szereg wyzwań. Nie wystarczy już tylko dysponować ogromną wiedzą. Trzeba być także nauczycielem twórczym, kreatywnym oraz innowacyjnym, bo przecież każdy uczeń jest wyjątkowy, niepowtarzalny i każdy powinien mieć możliwość rozwijania kreatywności. E. Paul Torrance mówi, że twórczość jest właściwością, której można się wyuczyć i którą można wyćwiczyć.

Pomóc uczniom w rozwijaniu kreatywności mogą nauczyciele postępujący wg odpowiednich reguł. Jak się tego nauczyć? Na przykład biorąc udział w spotkaniach sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli pracujących kreatywnie KRET w Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku.

Początki

Od 1 września 2013 r. CEN przejęło realizację projektu „Zdolni z Pomorza” jako programu. Ponieważ pełniłam funkcję koordynatora Regionalnego Centrum Nauczania Kreatywnego, na mnie spoczęło zadbanie o realizację wszystkich działań, które obejmował projekt. Jed-

nym z zadań było przygotowanie nauczycieli do pracy z uczniem zdolnym i rozwijania jego umiejętności twórczych. I tak w lutym 2014 r. zorganizowałam pierwszą konferencję „Kreatywność w szkolnej ławce – praktycy praktykom”, podczas której jednym z prelegentów była prof. Wiesława Limont. Później przeprowadzono warsztaty: „Wspieranie w rozwoju ucznia zdolnego”, „Organizacja procesu uczenia się a indywidualne możliwości ucznia” oraz „Treningi twórczości”, a także seminarium z udziałem prof. Krzysztofa J. Szmidta „Twórczo i bezproblemowo na każdej lekcji”. W kwietniu 2016 r. odbyły się warsztaty „Czy twórczość da się zmierzyć?”, które poprowadzili prof. Krzysztof Szmidt

Fot. U. Kornas-Krzyżykowska

Czy twórczość da się zmierzyć – metody heurystyczne (2016 r.)

Fot. U. Kornas-Krzyżkowska

Decoupage – inspiracja czy zabawa? (2017 r.)

Fot. B. Kwaśniewska

Debata podczas konferencji *Od twórczości do kreatywności* (2017 r.)

Fot. U. Kornas-Krzyżkowska

Świąteczna integracja (2018 r.)

Fot. U. Kornas-Krzyżkowska

Turlane opowieści jako jedna z metod aktywizujących (2017 r.)

i dr Monika Modrzejewska-Świgulska. Podczas ostatniego z wymienionych szkoleń padło pytanie od uczestniczek: *co możemy zrobić, by częściej się spotykać i uczyć kreatywności?* Odpowiedzią była propozycja stworzenia sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli pracujących kreatywnie. I tak powstała sieć.

Działalność sieci

Spotkanie inauguracyjne odbyło się już w czerwcu 2016 r. Lista tematów, którymi chciano się zająć, była długa. Dawno już je zrealizowaliśmy, a nowych pomysłów wciąż nie brakuje. W ciągu 3 lat działalności podjęliśmy ponad 20 zagadnień: *Czy twórczość da się zmierzyć – metody heurystyczne; Jak uczyć uczniów uczenia się; Jak przeprowadzić podchody w szkole; Myślenie wizualne; Decoupage – inspiracja czy zabawa?; Brzechwa inaczej; FRIS – nowe narzędzie rozwojowe; Turlane opowieści jako jedna z metod aktywizujących; Grywalizacja w edukacji; Co warto, co się opłaca; Mnemotechniki; Drama (2 spotkania); Od kreatywności do innowacyjności – model zrównoważonego rozwoju zdolności ucznia; Świąteczna integracja; Kamishibi – sztuka opowiadania historii; Wypalenie zawodowe; Odyseja umysłu (2 spotkania); Jak wykończyć mandale na lekcjach.*

Tylko 4 spotkania były prowadzone przez ekspertów zewnętrznych, w tym jedno przez „cichego patrona” KRETa, prof. K. J. Szmida. Wszystkie pozostałe poprowadziły uczestniczki sieci.

Bardzo ważne jest to, że zdobyta wiedza i doświadczenie są wykorzystywane przez członkinie sieci w ich codziennej pracy w przedszkolach i szkołach naszego regionu. Dzięki ich otwartości na wprowadzanie nowych pomysłów uczniowie dochodzą do finałów *Odysei Umysłu*, rozwijają swoją kreatywność i odkrywają radość z uczenia się. Nauczycielki dzielą się doświadczeniem nie tylko podczas spotkań, ale też w trakcie wspólnie organizowanych konferencji: *„Od twórczości do kreatywności”* (2017 r.) czy *„Z doświadczeń kreatywnego nauczyciela”* (2019 r.) – kiedy to członkinie KRETa poprowadziły 6 warsztatów.

Plany

Przed nami wrześniowe spotkanie sieci. Jak co roku pojawią się nowi uczestnicy – absolwenci kolejnych edycji treningów kreatywności lub osoby rekomendowane przez „weteranki” sieci. Pojawią się też nowe tematy: ciekawe i wynikające z autentycznych potrzeb. Nie martwię się, kto poprowadzi zajęcia, bo na pewno, jak co roku, chętnych nie zabraknie.

„Czytanie jest trendy”

Anna Pławińska

Projekt promujący czytelnictwo rozpoczęłam ze swoimi uczniami w klasie II. Celem przedsięwzięcia było zwrócenie uwagi dzieci na to, jak ważną rolę odgrywa książka w ich rozwoju oraz że czytanie nie musi być nudne. Jak powszechnie wiemy, czytanie przynosi wiele korzyści: pobudza wyobraźnię, rozwija kompetencje językowe, a nawet uczy empatii. Dlatego też staram się przekonać dzieci do lektury, wymyślając ciekawe, zaskakujące, czasem nawet innowacyjne projekty związane z książką. Opisywana akcja czytelnicza była zaplanowana na cały rok szkolny. W każdym miesiącu, przez kilka dni, pracowaliśmy z książką na różne sposoby.

Pierwszym stałym elementem zachęcającym dzieci do czytania był uszyty specjalnie na tą okazję miś. Klasa nazwała go Misiem Czytusiem. Pluszowy Miś wędrował po domach dzieci i motywował je do czytania przed snem. Wszystkie bajki przeczytane Misiowi Czytusiowi były opisywane oraz ilustrowane w jego pamiętniku. Dzieciom bardzo spodobał się ten pomysł. Niektóre z nich zabierały Misia nawet po kilka razy w miesiącu. Pod koniec roku miło było przeczytać wszystkie wpisy dzieci i przypomnieć sobie najlepsze fragmenty wieczornych lektur.

Fot. Archiwum szkolne

Kolejnym elementem zajęć z promocji czytelnictwa było zaproponowanie dzieciom stworzenia własnych *sleevefaców*, czyli fotografii osób z zasłoniętą przez okładkę książki częścią ciała. Dzieci świetnie się bawiły, szukając odpowiednich okładek książek, a potem pozując do zdjęć. W ten zabawny sposób uczniowie promowali książki, które czytają. Powstały naprawdę ciekawe i zaskakujące prace.

Fot. Archiwum szkolne

Aby jeszcze bardziej urozmaicić zajęcia i zaprosić dzieci do świata książek, zaczęliśmy nagrywać regularnie *booktalkingi*. Krótkie filmiki miały na celu zareklamowanie książek. Dzieci streszczały fabułę, prezentowały głównych bohaterów i najciekawsze wątki. Oprócz przygotowanej prezentacji, uczniowie przebierali się tak, żeby jeszcze bardziej zachęcić innych uczniów do przeczytania wybranej książki.

Fot. Archiwum szkolne

Wprowadzając *sleeveface* i *booktalking*, chciałam zachęcić dzieci do sięgania po różnego rodzaju literaturę. Zależało mi na tym, aby podsunąć im wartościowe pozycje oraz sprawić, że czytanie stanie się przyjemne, a nawet zabawne.

Kolejnym elementem, który był bardzo istotny w projekcie i pokazywał, że czytanie nie musi kojarzyć się z długimi tekstami, to wprowadzenie *picturebooków* autorstwa Iwony Chmielewskiej. W książkach tej pisarki główną rolę odgrywają ilustracje; tekst i obraz razem tworzą historię. Dzieciom spodobała się taka forma pracy. Książki czytaliśmy wielokrotnie i za każdym razem uczniowie dostrzegali w nich coś nowego. Największym zainteresowaniem cieszyły się pozycje: „Cztery zwykłe miski”, „Maum – dom duszy”, „W kieszonce” oraz „Oczy”. *Picturebooki* są idealnym narzędziem do rozwijania wyobraźni dziecka, która – jak wiemy – nie ma granic.

Fot. Archiwum szkolne

Dzieci bardzo lubią konkursy, w związku z czym nie mogło ich zabraknąć w projekcie czytelniczym. Konkurs fotograficzny „Pippi w przestrzeni” polegał na zrobieniu zdjęcia książki (oczywiście o przygo-

dach Pończoszanki) w ciekawej scenerii. Pomysłów było tyle, ile dzieci w klasie. Uczniowie podeszli do zadania z dużym zapałem i profesjonalizmem, co było widać w nadesłanych pracach.

Fot. Archiwum szkolne

Fot. Archiwum szkolne

Kolejna inspiracja wiąże się z teatrem obrazkowym Kamishibai. Papierowy teatr, czyli japońska sztuka opowiadania historii zamknięta w drewnianej skrzynce, porwał serca dzieci. Kamishibai można porównać do wędrownego teatru, i tak też było w omawianym projekcie. Z naszym teatrykiem odwiedzaliśmy przedszkola, czytając i opowiadając bajki przy użyciu obrazków. Była to bardzo ciekawa propozycja dla najmłodszych, zwłaszcza dla dzieci z grup przedszkolnych i klas I-III. Teatryk doskonale się sprawdził również w przedstawieniach. Na warsztatach ilustratorskich i zajęciach plastycznych dzieci tworzyły obrazki do znanych bajek, które później wykorzystywaliśmy podczas przedstawień szkolnych i przedszkolnych.

Słuchowisko, czyli inaczej audiobooki, to kolejna propozycja zachęcająca dzieci do czytania. Tym razem zadanie wymagało współpracy. Dzieci dzieliły się na kilkuosobowe zespoły i czytały wybrane przez

Fot. Archiwum szkolne

siebie fragmenty książek. Zadanie nie należało do łatwych. Wymagało nienagannej dykcji, odpowiedniej intonacji, efektów dźwiękowych i dobrego przygotowania technicznego. Wszystkie audiobooki odsłuchaliśmy na lekcji oraz uhonorowaliśmy nagrodami.

Na zakończenie projektu spotkaliśmy się z przedstawicielem wydawnictwa Akapit Press. Wydawca opowiedział dzieciom o pisaniu, tłumaczeniu i wydawaniu książek. Odpowiedział również na pytania dzieci: *Skąd się biorą książki? Jak wydać bestseller? Co robi redaktor?* Na koniec zapoznał dzieci z najnowszą ofertą wydawnictwa „IsaDora”, która od razu przypadła dzieciom do gustu.

Fot. Archiwum szkolne

Po spotkaniu uczniowie zrobili Murek Czytelniczy z patyczków laryngologicznych, na których zapisali tytuły swoich ulubionych książek. Murek został powieszony na korytarzu szkolnym i cieszył się ogromnym zainteresowaniem. Wiele dzieci pytało o tytuły z Murku w bibliotece szkolnej. Spis książek godnych polecenia można rozbudowywać o kolejne pozycje – nasz Murek pod koniec roku szkolnego składał się z ponad 50 tytułów książek.

Fot. Archiwum szkolne

Ostatnią propozycją, jaką przygotowałam dla dzieci w ramach promocji czytelnictwa, było zrobienie *lapbooków*, czyli obrazkowych map myśli. *Lapbooki* z najciekawszymi pomysłami czytelnictwymi zostały zaprezentowane innym uczniom klas I-III i są na stałe dostępne dla wszystkich w naszej sali lekcyjnej i w bibliotece szkolnej.

Fot. Archiwum szkolne

Obcowanie z książką to nie tylko czytanie, ale także przygoda pełna niespodzianek, którą trzeba zacząć już od najmłodszych lat. Pamiętajmy o tym, że lektura pomaga nam stawać się wartościowymi ludźmi. Na pewno będę kontynuować realizację projektu „Czytanie jest trendy” w nowym roku szkolnym, rozwijając go o kolejne pomysły.

Anna Pławińska – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w Morskiej Szkole Podstawowej im. Aleksandra Doby w Gdańsku; laureatka plebiscytu „Nauczyciel na Medal” w 2018 r.; entuzjastka kreatywnych metod nauczania; za najważniejsze w swojej pracy uważa indywidualne podejście do każdego dziecka; uwielbia podróże i dobrą literaturę.

Treści i zadania egzaminacyjne w ujęciu interkulturowym – propozycja ćwiczeń

Dagmara Grzybowska

Jak skutecznie i w ciekawy sposób przygotować uczniów do egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego? Choć każdy nauczyciel musi samodzielnie odnaleźć najlepszą drogę do osiągnięcia tego celu ze swoimi uczniami, warto tutaj zwrócić uwagę na rolę nauczyciela jako mediatora interkulturowego, który przestaje być tylko nauczycielem kompetencji lingwistycznej, a zajmuje się tak delikatną materią, jak tożsamość, stereotypy i uprzedzenia (por. Bandura, 2007:63). Nauczyciel interkulturowy ma świadomość, że zrozumienie własnej kultury, która determinuje naszą umiejętność postrzegania podobieństw i odmienności pomiędzy kulturami, może stać się źródłem siły w budowaniu pozytywnych postaw przygotowujących uczniów do kompetentnego i świadomego uczestnictwa w kontaktach z przedstawicielami innych kultur (por. Winitzky, 2001:148).

W celu rozwijania u uczniów kompetencji interkulturowej proponuję wykorzystanie zadań dotyczące Pomorza na lekcji języka angielskiego. Wybrana przeze mnie tematyka poszerzy wiedzę młodych ludzi o kraju ojczystym, uwzględniając przy tym kontekst lokalny, a także wpisze się w posiadaną przez ucznia umiejętność pośredniczenia między kulturami poprzez nauczany język. Do-

datkowo uczestnicy zajęć będą mogli doskonalić biegłość w czytaniu, wykorzystując do tego nowe typy zadań obecne na egzaminie ósmoklasisty z języka angielskiego (m.in. uzupełnianie luk z wykorzystaniem języka polskiego, zadania dwuetapowe, zadania otwarte z udzielaniem odpowiedzi na pytania do tekstu).

Zadanie 1. Przeczytaj teksty na temat możliwości spędzenia czasu nad Zatoką Gdańską i na Półwyspie Helskim (A-C) oraz zdania 1.1.-1.4. Do każdego zdania dopasuj właściwy tekst. Wpisz rozwiązania do tabeli. Uwaga! Jeden tekst pasuje do dwóch zdań.

A. Sunbathe and swim

The Hel Peninsula boasts the highest number of sunny days during the year. No wonder that Baltic beaches are packed with sunbathers every year. Blue skies and a sandy coastline form excellent conditions to spend lazy days lying in the sun. The most recommendable resorts are Jastrzebia Gora, Wladyslawowo, Jurata, Jastarnia, and Hel.

B. Windsurfing

Puck Bay, with its shallow water and moderate winds, is a great place to practise windsurfing and kitesurfing. For this reason, Hel is also known as the capital of windsurfing. Beginners can choose from one of the schools operating out of many of the towns and larger villages along the peninsula, and more experienced surfers will certainly not be disappointed. Most schools also offer equipment rental, and some of them have catamarans to rent.

C. Relax in peace

If fishing is your thing, then you can try angling on the Baltic Sea, including special cruises organised at several towns along the peninsula. Those who dream of forgetting the cares of the world and want instead to focus on their health and appearance can visit one of the spa centres or have a "fitness holiday" in Wladyslawowo or Jastrzebia Gora.

na podstawie: www.staypoland.com

In Gdansk Bay and Hel Peninsula

1.1.	people can't move cross water on a surfboard	
1.2.	you can improve your beauty and general condition of your body	
1.3.	you don't have to be anxious about kitesurfing staff	
1.4.	you shouldn't worry about sunshine	

Zadanie 2. Przeczytaj teksty 1. i 2. W zadaniach 2.1.-2.2. z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstów. Zakreśl literę A, B albo C.

Tekst 1

MEVO is the biggest in Europe bicycle system which will soon launch in the Tricity area. The system will include 4080 electric bikes and 660 stations. MEVO will be available in 14 municipalities around the Tricity. As a result, the inhabitants of Tczew, Pruszcz Gdański, Rumia, Reda, Puck, Władysławowo, Zukowo, Kartuzy, Stezycza, Somonino, and Sierakowice will enjoy the system. This will allow traveling not only throughout Gdansk, Sopot, and Gdynia but also to more distant towns surrounding Tricity.

Tekst 2

Those who observe the implementation of the project may have doubts about the launching of the system during winter. The creators of the metropolitan bicycle have their reasons behind it though. First of all, MEVO will add to mobility trends visible in Tricity in recent years. More and more inhabitants choose to travel by bicycle or to walk instead of using the car. This is the tendency the creators want to promote. What's more, they want to encourage users to travel by bicycle not only during the summer season but whole year round. By this, Tricity will follow the pattern of for example Scandinavian cities as Copenhagen where bicycle traffic is intense also during autumn and winter.

Zadanie 3. Przeczytaj tekst. Uzupełnij luki 3.1.-3.3. zgodnie z treścią tekstu. Luki należy uzupełnić wyrazami w języku angielskim.

No holiday in Kashubia would be complete without some sightseeing

- In the town of Kartuzy you should visit the Kashubian Museum and the 15th century Gothic church.
- A huge attraction is the Kashubian Ethnographic Park in Wdzydze Kiszewskie, which is a heritage park displaying traditional wooden houses, windmills, stables and a church.
- Other notable points of interest in the region include the open air Railway Museum in Koscierzyna with its collection of trains and other related artefacts giving an overview of the development of the local railway,
- The renowned pilgrimage site of Wejherowska Calvary in Wejherowo,
- Finally the Museum of Kashubian Pottery of the Necel family in Chmielno.

Zadanie 4. Przeczytaj tekst, z którego usunięto cztery zdania. Wpisz w każdą lukę (4.1.-4.4.) literę, którą oznaczono brakujące zdanie (A-E), tak aby otrzymać logiczny i spójny tekst. Uwaga! Jedno zdanie zostało podane dodatkowo i nie pasuje do żadnej luki.

Geology of the Slowinski National Park

The biggest attraction of the Slowinski National Park are the dunes. The sandy stretches occupy most of the Gardnansko-Lebska Spit. 4.1. ____ The sand thrown away by the sea dries on the beach and the wind takes it inland. 4.2. ____ White – they are younger and therefore less overgrown, grey – older and overgrown with vegetation to a large extent. The largest area of the white dune is located on the Lebska Spit and it is about 500 ha of sand and is still growing at the expense of the northern shore of the Lebsko Lake. 4.3. ____ Lakes such as Lebsko (the third largest lake in Poland) and Gardno (eighth place in the ranking) are also important for the SNP. 4.4. ____ Nowadays scientists claim that when the groundwaters rose and flooded the area of the present lakes, migrating sands have also contributed to a clearer separation from the sea. The lakes are shallow, mostly overgrown with reeds, which ensures peace for many animals, especially birds.

2.1. Both texts are not about

- A. bikes needing electricity to work.
- B. a huge cycle system in the Tricity area.
- C. vehicles available in the Hel Peninsula.

2.2. The authors of MEVO don't want to

- A. invite citizens to use bikes all year round.
- B. persuade people to use bikes only in the summer.
- C. promote the idea of using bikes rather than cars.

- 3.1. The church in Kartuzy is not older than _____ centuries.
- 3.2. The heritage park displaying traditional wooden houses is in _____.
- 3.3. The Necel family in Chmielno is known for hosting the museum of _____.

- A. The dunes are divided into white and grey.
- B. It is 300 m deep.
- C. The origins of the dunes are complicated.
- D. The most active dunes move at speeds of up to 10 m a year.
- E. It is the largest wandering sand area in Central Europe.

Zadanie 5. Przeczytaj tekst. Uzupełnij luki 5.1.-5.3. zgodnie z treścią tekstu. Luki należy uzupełnić wyrazami w języku angielskim.

- Fees:
Entry fee to the SNP is charged from 1 May to 30 September
1-day entrance ticket: normal 6.00 PLN, reduced 3.00 PLN
- No entrance fees are charged from:
 - children under 7 years old;
 - persons who have a permission from the Director of the SNP to conduct scientific research in the field of nature protection;
 - schoolchildren and students attending educational classes in the SNP;

Additional charges are possible: e.g. transport by melex to the dunes – 15 PLN per person in one direction.

The park is available from dawn to dusk.

na podstawie: www.slowinski.parknarodowy.com

5.1. Entry fee to the SNP is charged for _____ months.

5.2. A child can't be older than _____ years old to pay no entrance fee.

5.3. One have to pay _____ PLN to be transported to and back from the dunes.

Zadanie 6. Przeczytaj teksty 1. i 2. W zadaniach 6.1.-6.3. z podanych odpowiedzi wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstów. Zakreśl literę A, B albo C.

Tekst 1

There are also insects in the Park, headed by rare butterflies and beetles, amphibians include frogs, while reptiles are represented by lizards and vipers. From larger mammals we can see here elk, deer and wild boar. There are also smaller mammals such as fox, ermine, raccoon, badger, otter and beaver.

Tekst 2

The most important animals in the Park are birds. About 260 species of birds have been classified here, half of which are water and mud birds. In order to protect breeding sites on the Lebsko and Gardno lakes, strict reserves were created: the Gackie and Zarnowskie Legi nature reserve, Klukowe Legi, Gardnienskie Legi and Cieminskie Błota. During autumn and spring flights, species fly through the region from the north and some of them overwinter. Swans, gulls, ducks, coots and terns establish their nests on the shores of lakes. There are herons and cranes on the marshes. In the forests you can find white-tailed eagle, osprey and owls - e.g. the eagle owl. The forests are also home to more common birds such as the common buzzard, raven and woodpecker.

6.1. Both texts are about

- A. fauna in the SNP.
- B. small animals living in the SNP.
- C. forest and lakes in the SNP.

6.2. All birds mentioned in Text 2

- A. are water and mud birds.
- B. overwinter.
- C. find their home in the SNP.

6.3. The reserves for birds were created

- A. to protect the Gackie Legi from mud.
- B. to save from harm and damage breeding sites.
- C. to reduce places with unwanted waste.

Zadanie 7. Przeczytaj tekst. Uzupełnij luki 7.1.-7.3. zgodnie z treścią tekstu. Luki należy uzupełnić wyrazami w języku polskim.

As the locals and tourists claim, Kashubian cuisine is simple and tasty. Fish (marine and from local lakes and rivers) are prepared in many ways: fried, cooked or smoked. Poultry dishes, especially goose dishes, are also very popular today. Kashubian housewives prepare a so-called „okrasa” from it. They finely chop raw meat from the whole goose, place it in clay pots and sprinkle it with salt. Okrasa is used as an addition to soups or for bread.

Witam Was wszystkich!

Dzisiaj kilka słów o tradycyjnej kuchni kaszubskiej, prostej i smacznej jak twierdzą rdzenni mieszkańcy i odwiedzający Kaszuby turyści. Ryby (morskie i pochodzące z okolicznych jezior i rzek) przyrządza się tutaj na wiele sposobów: smażone, gotowane, wędzone czy w zalewach. Niezwykle popularne są dania z drobiu, a szczególnie z **7.1.** _____. Kaszubskie gospodynie przygotowują z niej tzw. okrasę: drobnitko siekają surowe mięso z całej gęsi, układają je w glinianych garnkach i **7.2.** _____. Okrasę można także wykorzystać jako dodatek do **7.3.** _____ lub na chleb.

Słowniczek:

badger – borsuk
 beaver – bóbr
 buzzard – myszołów
 coastline – linia brzegowa
 crane – żuraw
 elk – łoś
 ermine – gronostaj
 ethnographic park – park etnograficzny
 geology – geologia
 groundwater – woda podziemna
 heron – czapla
 hen – kura
 lakeland – pojezierze
 mammal – ssak
 marshes – bagna
 osprey – rybołów
 otter – wydra
 Pomerania – Pomorze
 pottery – ceramika
 raw – surowy
 raisins – rodzynki
 raccoon – szop-pracz
 raven – kruk
 reed – trzcina
 reptile – gad
 sea currents – prądy morskie
 smoked – wędzony
 spit – mierzeja
 stable – stajnia
 The Baltic Sea – Morze Bałtyckie
 The Gdansk Bay – Zatoka Gdańska
 The Hel Peninsula – Półwysep Helski
 The Puck Bay – Zatoka Pucka
 Tricity – Trójmiasto
 windmill – wiatrak
 viper – żmija

Zadanie 8. Przeczytaj tekst. Uzupełnij luki 8.1.-8.3. zgodnie z treścią tekstu. Luki należy uzupełnić wyrazami w języku polskim.

The Hel Peninsula is a long and thin piece of land, extending 35 km east from Władysławowo (a town near the Tricity – Gdansk, Gdynia and Sopot) out into the Baltic Sea, with a width varying between 100 m and 3 km. Some 200-300 years ago it was a group of islands, but over time it has become a peninsula by the sand brought in by sea currents. Today it separates the Puck Bay and the Gdansk Bay from the open sea. The area of the Gdansk Bay and the Hel Peninsula is very popular summer destinations in Poland. Wonderful beaches, plenty of opportunities to enjoy water sports, numerous bars, discos and souvenir shops all help to entourage many visitors to explore the region throughout the season.

Półwysep Helski to długi i cienki pas lądu, rozciągający się 35 km w kierunku **8.1.** _____ od Władysławowa w stronę Morza Bałtyckiego (w pobliżu Trójmiasta- Gdańska, Gdyni i Sopotu), o szerokości od 100 m do 3 km. Mniej więcej 200-300 lat temu była to grupa wysp, którą **8.2.** _____ niesiony przez prądy morskie zamienił w półwysep. Dziś Półwysep Helski oddziela Zatokę Pucką i Gdańską od **8.3.** _____ morza. Obszar Zatoki Gdańskiej i Półwyspu Helskiego jest bardzo popularnym celem podróży w Polsce. Przepiękne plaże, szereg możliwości uprawiania sportów wodnych, liczne bary, dyskoteki i sklepy z pamiątkami pomagają zachęcić turystów do zwiedzenia tego regionu przez cały letni sezon.

Klucz odpowiedzi:**Zadanie 1.** 1. B, 2. C, 3. B, 4. A**Zadanie 2.** 1. C, 2. B**Zadanie 3.** 1. six centuries, 2. Wdzydze Kiszewskie, 3. pottery**Zadanie 4.** 1. E, 2. A, 3. D, 4. C**Zadanie 5.** 1. five months, 2. seven years, 3. 30 PLN**Zadanie 6.** 1. A, 2. C, 3. B**Zadanie 7.** 1. gęsi, 2. solą, 3. zup**Zadanie 8.** 1. wschodnim, 2. piasek, 3. otwartego

Bibliografia:

Coste B., North B., Shields J. and Trim J. (2003). *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. Warszawa.

Komorowska H. (2005), *Metodyka nauczania języków obcych*. Fraszka Edukacyjna Sp. z o.o. Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. Dz.U. z 2017 r., poz. 356.

Winitzky N. (1994). *Klasy wielokulturowe i klasy integrujące*. W: Arends R., I. *Uczymy się nauczać*. Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa. s.145-180.

Netografia:

www.polskatimes.pl

<http://slowinski.parknarodowy.com>

www.staypoland.com

https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Informatory/Informator_P1_angielski.pdf

www.tricity.com

Dagmara Grzybowska – nauczyciel dyplomowany języka angielskiego w Szkole Podstawowej nr 20 im. 2 Morskiego Pułku Strzelców w Gdyni; mgr filologii polskiej oraz mgr filologii angielskiej; egzaminator w zakresie egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego OKE Gdańsk; autorka innowacji programowo-metodycznej „Program nauczania języka angielskiego w klasach IV-VI z elementami wiedzy o Gdyni, Polsce i Unii Europejskiej”, zarejestrowanej przez Pomorskiego Kuratora Oświaty pod nr WR.5361.2.2012 oraz publikacji metodycznych; zainteresowania naukowe: metodyka nauczania języka angielskiego dla II etapu edukacyjnego, edukacyjny potencjał tekstów kultury o tematyce rodzimej na lekcjach języka angielskiego w szkole podstawowej.

biblioteka pedagogiczna

Mądrzy cyfrowi czytelnicy w świecie wartości

– oferta Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku przyjazna nauczycielom i uczniom w roku szkolnym 2019/2020

Zdzisława Woźniak-Lipińska,
Wydział Informacji i Wspomagania Placówek
Oświatowych PBW w Gdańsku

Dobrze rozpoczęty rok szkolny oznacza ścisłą współpracę nauczycieli bibliotekarzy z pozostałymi pedagogami oraz jak najlepszy i możliwie najczęstszy kontakt z uczniami. Zbudowanie w środowisku szkolnym takich relacji, które zaowocują wzrostem zainteresowań czytelniczych młodych odbiorców oraz ich zaangażowaniem w działalność biblioteki szkolnej, stanowi główny cel pracy każdego nauczyciela bibliotekarza.

Współczesny nauczyciel bibliotekarz zatrudniony w bibliotece pedagogicznej to osoba odpowiedzialna za planowanie i organizację pracy rodzimej placówki oraz współpracujących z nią bibliotek szkolnych. Bibliotekarz bywa często kreatorem takich rozwiązań, które są najbardziej pożądane przez uczestników procesu edukacji. Z tego powodu bibliotekarze Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku chcą efektywnie wspierać pomorskich nauczycieli oraz tworzyć przestrzeń, także merytoryczną, przyjazną uczniom i otwartą na ich potrzeby.

Ze względu na sprawne łączenie usług informacyjno-wyszukiwawczych z działalnością edukacyjną, od ponad 70 lat **Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku** wraz z 11 filiami rozmieszczonymi na terenie Pomorza proponuje nauczycielom, studentom, uczniom oraz wszystkim mieszkańcom województwa swoje zasoby, a także specjalną ofertę pozaczytelniczą. Szczególnie ważnym elementem działalności biblioteki jest oferta wspomagania pracy szkół i placówek przez nauczycieli PBW w Gdańsku, która uwzględnia obowiązujące w bieżącym roku szkolnym kierunki realizacji polityki oświatowej państwa. Nauczycie-

le mogą liczyć na spotkania, zajęcia oraz warsztaty, które ułatwią wymianę zawodowych doświadczeń oraz wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Odbiorcy edukacyjnej oferty PBW odnajdą w niej propozycje z zakresu profilaktyki uzależnień, wspierania zdrowia emocjonalnego, rozwijania kompetencji cyfrowych oraz kształtowania kreatywności. Oprócz tego nauczyciele i uczniowie będą mieli okazję uczestniczyć w spotkaniach oraz warsztatach na temat wychowania do wartości, kształtowania postaw obywatelskich i patriotycznych, wspierania uzdolnień, a także obejmujących inne obszary, ważne z punktu widzenia pedagogów i opiekunów. Plan wydarzeń edukacyjnych PBW w Gdańsku, zgodnie z oczekiwaniami nauczycieli bibliotekarzy i pozostałych pracowników oświaty, daje możliwość wyboru dogodnej formy współpracy z biblioteką pedagogiczną oraz selekcji zagadnień najbliższych aktualnym problemom danej szkoły czy placówki.

Pedagogów, którzy cenią bezpośrednią wymianę wiedzy i doświadczeń, z pewnością zainteresuje możliwość udziału w systematycznych spotkaniach

sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli. PBW koordynuje pracę 16 takich sieci na terenie całego województwa. Biblioteka w Gdańsku zaprasza do udziału w pracach grup nauczycieli, którzy chcą rozwijać nowoczesną bibliotekę szkolną lub którym jest szczególnie bliska edukacja filmowa. Osobną sieć współpracy i samokształcenia w r. szk. 2019/2020 w Gdańsku utworzą nauczyciele, którzy chcą stosować biblioterapię w profilaktyce uzależnień i wychowaniu do wartości. W 11 pomorskich Filiach PBW swoje spotkania planują członkowie sieci nauczycieli bibliotekarzy oraz biblioterapeuci. Każdej z grup pracownicy biblioteki pedagogicznej oferują pomoc merytoryczną, opartą na znajomości najnowszej literatury, sieciowych źródeł informacji oraz uzupełnioną bogatymi zasobami tradycyjnymi i multimedialnymi Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku. Doświadczenia minionych lat przekonują, że całoroczna współpraca i wymiana doświadczeń jest najlepszym sposobem samorozwoju oraz pogłębiania wiedzy z zakresu doskonalenia warsztatu pracy nauczyciela bibliotekarza. Bibliotekarze szkolni mogą spotykać się w PBW w ramach kalendarza pracy sieci, ale także przy okazji innych cyklicznych wydarzeń i warsztatów organizowanych na terenie placówki macierzystej oraz Filii PBW.

Nowy rok szkolny otworzy tradycyjnie **wrześnio-**

we seminarium, tym razem poświęcone przede wszystkim budowaniu relacji z uczniami, sposobom komunikacji z młodymi czytelnikami oraz skutecznej profilaktyce uzależnień. W drugim półroczu ważnym wydarzeniem i okazją do spotkania środowiska nauczycieli bibliotekarzy z ekspertami z różnych dziedzin będzie **XVII sesja metodyczna**, skupiona jak zawsze wokół najważniejszych problemów edukacyjnych i roli nauczycieli bibliotekarzy w realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego. Poza głównymi wydarzeniami, PBW w Gdańsku zachęca nauczycieli bibliotekarzy Pomorza do aktywnej współpracy przy realizacji wspólnych przedsięwzięć, wystaw i konkursów. Nauczyciele biblioteki pedagogicznej mogą zaprezentować wybrane zagadnienia oraz nowości wydawnicze podczas szkoleń rad pedagogicznych w szkołach i placówkach.

Poza ofertą skierowaną bezpośrednio do pedagogów, nauczyciele PBW przygotowali ciekawą propozycję **zajęć dla uczniów i wychowanków przedszkoli.** Spotkania z książką są doskonałą okazją nie tylko dla młodszych odbiorców literatury, ale także dla nauczycieli i opiekunów, aby za pośrednictwem bibliotekarzy PBW poznawać najnowszą literaturę dla dzieci i młodzieży. Nasi pracownicy samodzielnie wyszukują najlepsze teksty w zbiorze współczesnej literatury dziecięcej bądź wybierają najcenniej-

Fot. A. Kitrzuk

Zajęcia Zagadkowa biblioteka

Fot. A. Kirczuk

Zajęcia Zagadkowa biblioteka

sze teksty klasyczne w celu przygotowania zajęć, u podstawy których leży zawsze rozwijanie zainteresowań czytelniczych uczniów. W najbliższych miesiącach nauczyciele bibliotekarze PBW w Gdańsku skoncentrują się na temacie wychowania do wartości i wolności oraz zagadnieniach profilaktyki uzależnień. Wspólnie z uczniami w wybranych książkach będą poszukiwać właściwych wzorców literackich oraz rozwiązań najbardziej aktualnych problemów.

Jak zwykle gwarancją powodzenia w relacjach z uczniami jest zastosowanie ciekawych form promocji czytelnictwa. Biblioteka pedagogiczna będzie kontynuowała zajęcia z wykorzystaniem teatryku Kamishibai czy elementów biblioterapii, które dotąd cieszyły się dużym zainteresowaniem nauczycieli i uczniów. Podobną popularność w latach ubiegłych zyskały spotkania z regionalizmem, realizowane m.in. w barwnej przestrzeni Regionalnej Izby Edukacyjnej. W PBW w Gdańsku oraz w Filiach uczniowie nadal mogą poznawać swoje małe ojczyzny, kształtując przy tym postawy obywatelskie i patriotyczne. Za każdym razem młodzi odbiorcy przekonają się

też, że **CZYTANIE I BIBLIOTEKI SĄ SUPER**, niezależnie od wiodącego tematu zajęć. Chętne grupy mogą liczyć na nowe propozycje tematów w ofercie PBW, kierowane również do osób o niższej sprawności czytelniczej.

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku dołącza do placówek, które próbują poszukiwać sposobów budowania przyjaznych relacji w środowisku szkolnym. Być może uczestnicy spotkań z literaturą, podczas których będą podejmowane tematy wartości, w tym wolności, altruizmu i odpowiedzialności, a także rozpoznawania uczuć i pracy nad emocjami, odnajdą własne rozwiązania oraz podpowiedzi. Wszystkie zajęcia przygotowane przez nauczycieli bibliotekarzy PBW z pewnością rozwijają pasje czytelnicze, ukazują magię literackiego świata oraz wykorzystują teksty kultury do kształtowania prawidłowych postaw oraz przeciwdziałania zachowaniom niepożądanym. Na szczególną uwagę zasługują m.in. zajęcia *O prywatności online* czy *Komunikacja bez agresji*, które podpowiedzą uczniom, jak bezpiecznie funkcjonować w sieci oraz w relacji z innymi.

Pracownicy biblioteki pedagogicznej starają się dobrze rozpoznawać preferencje młodszych użytkowników książki. Stąd w ofercie PBW cała gama zajęć dostosowanych do oczekiwań i możliwości uczniów, ale też zgodnych z kierunkami polityki oświatowej państwa. W trosce o rozwój kreatywności oraz kompetencji cyfrowych dzieci i młodzieży, kolejny rok PBW w Gdańsku zaprasza na interesujące zajęcia z zakresu kodowania i programowania. Młodszy uczniowie szkół podstawowych mogą poznawać kodowanie przy użyciu kolorów z robotem Ozobotem, a nieco starsi z pewnością chętnie zaangażują się w kodowanie przy użyciu robotów typu Dash i Dot. Nowością będzie możliwość kontynuacji nauki programowania na nieco wyższym poziomie. Początek artykułu nawiązuje do programu *Mądrzy cyfrowi*, realizowanego przez Fundację ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom przy wsparciu Google.org, pierwszego projektu, który łączy edukację moralną i rozwijanie postaw prospołecznych nastolatków z podnoszeniem ich kompetencji cyfrowych. Zajęciom w PBW przyświeca ten sam cel. Dodatkowym walorem zajęć w bibliotece pedagogicznej będą spotkania z zakresu bezpieczeństwa w sieci, profilaktyki cyberuzależnień i cyberprzemocy oraz świadomego wykorzystania potencjału informacyjnego, zawartego w internecie. Warto zwrócić uwagę na zajęcia ukazujące literaturę jako atrakcyjną alternatywę dla świata cyfrowego lub skorzystać z warsztatów wyszukiwania rzetelnych informacji w dobie internetowego chaosu. Uczniowie z pew-

nością wyniosą z takich spotkań wiele praktycznych umiejętności.

Jak zawsze biblioteka pedagogiczna pamięta o miłośnikach dziesiątej muzy. W związku z bogatymi zasobami bibliotecznej filмотeki, nauczyciele bibliotekarze zachęcają do udziału w zajęciach, które umożliwią poznawanie świata wartości poprzez dzieła filmowe. To oferta skierowana do nieco starszych uczniów, którzy będą mogli dodatkowo skorzystać z warsztatów z zakresu prawa autorskiego, poprawnej komunikacji czy wziąć udział w dyskusjach na temat współczesnych zagrożeń lub znaczenia książki w świecie cyfrowym.

Od 2017 r. PBW w Gdańsku aktywnie uczestniczy w realizacji projektu *Zdolni z Pomorza*, przygotowując wydarzenia adresowane do uzdolnionych uczniów: Pomorskie Uczniowskie Konferencje Naukowe oraz spotkania autorskie z wybitnymi twórcami literatury. Do tej pory wzięło w nich udział ok. tysiąca uczniów oraz ich opiekunów. Tego rodzaju spotkania z nauką i kulturą stanowią znakomite uzupełnienie procesu edukacji, okazję do spotkań pod szyldem nauki, a co najważniejsze – angażują uczniów, którzy czują się współtwórcami ważnych przedsięwzięć z różnych dziedzin wiedzy i dzielą się swoją pasją z rówieśnikami. Najbliższa – *III Pomorska Uczniowska Konferencja Naukowa*, która odbędzie się **16 listopada 2019 r.** w Gmachu Głównym Politechniki Gdańskiej, nosi tytuł *Mózg niepokromiony. Dążenie człowieka do doskonałości*. Jej główni prelegenci, tj. uczniowie starszych klas szkół podstawowych

oraz szkół ponadpodstawowych, wraz z doświadczonymi ekspertami, po raz trzeci zaproszą uczestników do fascynującego świata nauki. Zapisy ruszają 10 września br., a szczegółowe informacje znajdują się na stronie internetowej biblioteki.

Poza wymienionymi już propozycjami, PBW w Gdańsku zaplanowała dla swoich odbiorców ciekawe wydarzenia ze stałego kalendarza: tematyczne spotkania z zakresu promocji czytelnictwa, cykliczne przedsięwzięcia Tygodnia i Nocy Bibliotek, Tygodnia Czytania Dzieciom, Festiwalu Literatury dla Dzieci, ogólnopolskiego konkursu Wielka Liga Czytelników oraz związane z realizacją pozostałych projektów czytelniczych, w tym Wielkiej Zbiórki Książek.

Pełną informację o ofercie i aktualnych wydarzeniach oraz szczegóły dotyczące zgłoszeń można znaleźć na stronie www.pbw.gda.pl, a newsletter i profil facebookowy biblioteki pedagogicznej gwarantują użytkownikom dostęp do bieżących informacji. Na portalu internetowym warto śledzić wiadomości o najnowszych zbiorach, które są sercem i sensem funkcjonowania Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku. Bogate kolekcje nowych książek, czasopism oraz wydawnictw multimedialnych przekraczają już setki tysięcy egzemplarzy, a znaczna część zasobów biblioteki jest dostępna w wersji zdigitalizowanej na stronie Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej. ■

Warsztaty dla prelegentów III Pomorskiej Uczniowskiej Konferencji Naukowej, 2019 r.

Fot. A. Kundera

o tym się mówi

Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2019/2020

Decyzją ministra edukacji narodowej podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2019/2020 obejmą następujące obszary tematyczne:

1. Profilaktyka uzależnień w szkołach i placówkach oświatowych.
2. Wychowanie do wartości przez kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych.
3. Wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.
4. Rozwijanie kompetencji matematycznych uczniów.
5. Rozwijanie kreatywności, przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych uczniów, w tym bezpieczne i celowe wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego.
6. Tworzenie oferty programowej w kształceniu zawodowym. Wdrażanie nowych podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego.

źródło: www.men.gov.pl

Niesprawiedliwy Start. Nierówności edukacyjne wśród dzieci w krajach wysokorozwiniętych – raport UNICEF

Centrum badawcze Office of Research-Innocenti, wspierające prace Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), opublikowało raport pt. „Niesprawiedliwy Start. Nierówności edukacyjne wśród dzieci w krajach wysokorozwiniętych”. Jak czytamy we wprowadzeniu, raport skupia się na nierównościach w obszarze edukacji w 41 najbogatszych krajach świata, które są członkami Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) i/lub Unii Europejskiej (UE). Korzystając z najnowszych dostępnych danych, bada on nierówności dotyczące dzieci przez cały okres dzieciństwa – począwszy od okresu przedszkolnego, a kończąc na oczekiwaniach względem edukacji pomaturalnej. Raport analizuje także powiązania pomiędzy nierównościami edukacyjnymi a takimi czynnikami jak: zawód rodziców, imigranckie pochodzenie, płeć dziecka, a także charakter szkoły¹. Raport jest dostępny nieodpłatnie w polskiej wersji językowej na stronie internetowej <https://www.unicef.pl>.

M.B.-U.

¹ UNICEF Office of Research (2018). *Niesprawiedliwy Start: Nierówności edukacyjne wśród dzieci w krajach wysokorozwiniętych*, Innocenti Report Card 15, UNICEF Office of Research – Innocenti, Florencja.

Pomorski Program Edukacji Morskiej – nabór wniosków

Do 15 października 2019 r. trwa nabór wniosków do udziału w edycji 2019/2020 Pomorskiego Programu Edukacji Morskiej (PPEM). Inicjatywa jest adresowana do wszystkich typów szkół i placówek oświatowych województwa pomorskiego. PPEM wspiera rozwój dzieci i młodzieży poprzez edukację morską, promowanie lokalnych działań w tym zakresie i upowszechnianie przykładów dobrych praktyk wypracowanych przez szkoły/placówki oświatowe oraz inne instytucje zaangażowane w edukację morską-żeglarską, w oparciu o własne środki finansowe i posiadane zasoby. Więcej informacji na temat Pomorskiego Programu Edukacji Morskiej znajdą Państwo na stronie internetowej: www.edukacjamorska.odn.slupsk.pl.

M.B.-U.

rozmowy o edukacji

O indywidualizacji i wyrównywaniu szans w edukacji (część II*)

z Marcinem Boryczko
rozmawia Ewa Furche, wicedyrektor CEN

*„(...) w sobie sam każdy nosił swój skarb
i tam źródło znajdował natchnienia.”*

Platona *Teajtet*
w przekładzie Władysława Witwickiego (1)

Ewa Furche: Panie Marcinie, pierwszą część naszej rozmowy zakończyliśmy, koncentrując się na Pana utopistycznej wizji szkoły – jako egalitarnego miejsca spotkania... Jak Pan postrzega godność w rzeczywistości szkolnej?

Marcin Boryczko: W kontekście szkoły jest to wartość, która powinna być realizowana w każdej możliwej formie i postaci przez wszystkich uczestników tej rzeczywistości. Godność ucznia, nauczyciela i rodzica w szkole... powszechnie wiadomo, że mamy problem z jej poszanowaniem. To są takie proste rzeczy, jak powiedzieć *dzień dobry*, odpowiedzieć na cześć czy na pytanie, które nam zadano. We wspomnianym wcześniej badaniu kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela zaskoczyło mnie, że uczniowie nadal

spotykają się z takim podejściem nauczyciela: kiedy zadają niewygodne pytanie, to są ścinani; jak ktoś jest za bardzo ciekawy, to dostaje po nosie; nauczyciel za wszelką cenę udowadnia, że uczeń nie miał racji, chociaż wiadomo, że każdy z młodych ludzi ma dostęp do telefonu komórkowego i może w każdym momencie sprawdzić informację. Kwestia godności będzie coraz bardziej aktualna ze względu na rozwój technologiczny i dostęp do zasobów wiedzy dla ucznia, co może prowadzić do konfliktów w relacji z nauczycielem na poziomie autorytetu, znajomości pewnego obszaru wiedzy. Autorytet z kolei ma związek z godnością. Rodzi się pytanie, czy w dobie kryzysu autorytetu nauczyciel będzie w stanie z godnością traktować ucznia?

E.F.: Z czego, Pana zdaniem, wynikają dzisiejsze problemy z autorytetem nauczyciela?

M.B.: W przeszłości wyższość nauczyciela wy-

nikała tylko i wyłącznie z dostępu do wiedzy – to nauczyciel posiadał tajemną wiedzę związaną ze swoim przedmiotem. Dzisiaj za sprawą rewolucji technologicznej zmienia się zupełnie struktura dostępu do wiedzy – nauczyciel przestaje być autorytetem w tradycyjnym rozumieniu i to jest naturalne. Jednocześnie stanowi to jednak wyzwanie dla pedagogów. Nowa rzeczywistość wymaga od nauczycieli przekodowań w głowie i miejmy nadzieję, że każdy z nich je zrobi. Rewolucja technologiczna w kontekście wiedzy doprowadzi

Kwestia godności będzie coraz bardziej aktualna ze względu na rozwój technologiczny i dostęp do zasobów wiedzy dla ucznia, co może prowadzić do konfliktów w relacji z nauczycielem na poziomie autorytetu.

do powstania alternatywnych rzeczywistości (mamy już alternatywne waluty: bitcoiny). Światy te będą się na siebie nakładać. Wydaje mi się, że jest już najwyższy czas, żeby nauczyciele przemyśleli swój autorytet, a tak naprawdę – swoje relacje z uczniami.

Jak pokazało wspomniane wcześniej badanie indywidualizacji, młodzi ludzie oczekują rozumienia ich problemów, bycia człowiekiem i bycia z drugim człowiekiem.

E.F.: Jaka metafora świata ucznia wyłania się z Pana badań i obserwacji prowadzonych w szkołach?

M.B.: Moja metafora ucznia to uczeń z dialogu Platona pt. *Teajtet*. W rozmowie z Sokratesem *Teajtet* szuka odpowiedzi na pytanie, czym właściwie jest wiedza. Mistrz Sokrates, zadając pytania, pomaga myślom *Teajteta* przychodzić na świat – odkrywać jego idee. To mistrz i uczeń wspólnie poszukują odpowiedzi na stawiane pytania. Zgodnie z tą ideą platońską odbywa się edukacja bogatych dzieci w elitarnych szkołach: nauczyciel pokazuje młodym ludziom, jakie skarby mają w sobie. Natomiast druga metafora ucznia to byłaby metafora pustej kartki – przychodzi mi na myśl najczęściej używa-

* Część I rozmowy ukazała się w nr 94/95 „Edukacji Pomorskiej”, na str. 49-51.

ne zdanie nauczyciela w jednej ze szkół masowych, w której prowadziłem badania: *czemu wy jeszcze tego nie wiecie, to było w szkole podstawowej*. Naprawdę tak wyglądały lekcje: był uczeń, który ma jeszcze pustkę zamiast wiedzy, a powinien być niewolnikiem, który ma już wszystko w głowie. Nauczyciel nie jest świadomy, w jaki sposób pochodzenie społeczne wpływa na rozwój ucznia i jego funkcjonowanie w szkole. Nie twierdzę, że każdy młody człowiek trafiający do elitarnej szkoły ma drogę życiową usłaną różami, ale bez wątplenia jego start do kariery jest zupełnie inny. Na potwierdzenie moich tez mogę odwołać się do badań Grochowskiej nad biografiami edukacyjnymi. Również w badaniu kondycji zawodowej pomorskiego nauczyciela większość respondentów wskazała, że nie wierzy w to, iż pochodzenie społeczne znacznie wpływa na wyniki edukacji w szkole.

E.F.: W swojej książce pt. *Paradoksalne funkcje szkoły (2)* pisze Pan o „efekcie antyedukacyjnej funkcji szkoły, która w żaden sposób nie wpisuje się w wypracowaną w oświeceniu wizję edukacji rozumianej jako podnoszenie świadomości, uczenie rozumienia świata, kultury i samego siebie”.

M.B.: To były słowa profesora Kwiecińskiego z jego recenzji mojej książki. Trafnie odnosi się on w nich do funkcji oświeceniowej rozumu, rozumienia rzeczywistości i bycia krytycznym wobec niej. Natomiast mnie udało się zidentyfikować następujące zjawisko: szkoły uczą zasad tak naprawdę antyspołecznych. W pierwszej części naszej rozmowy mówiłem, że uczniowie elitarnej szkoły czują się w niej szczęśliwi. Pojawia się pytanie: w jakim kierunku reprodukuje się jako społeczeństwo? Jakie jednostki kreujemy: nastawione na rywalizację i izolację społeczną? Moje obserwacje ewidentnie pokazały, że jeden nauczyciel wskazuje możliwości rozwijania pewnego zasobu wiedzy ucznia, a drugi dowodzi, że trzeba się ograniczać do dyktowania określonych partii materiału, ponieważ jest to wymagane w programie nauczania czy zostało ujęte w podstawie programowej. I w tym sensie można mówić o antyoświeceniowej funkcji szkoły – mamy szkołę, która różnicuje, a przez to przyczynia się do utrzymania stanu społeczeństwa przeciwnego do egalitarnego (ze szkołą równych szans i społeczeństwem mniej więcej równych ludzi).

E.F.: Chciałby Pan, żeby dzisiejsza szkoła była oświeceniowa?

M.B.: Nie w takim rozumieniu oświecenia, że mamy encyklopedię i coś tam wiemy, ale w ujęciu kantowskim: żebyśmy pozwolili uczniom być mądrymi. Tak, w takim rozumieniu oświecenia – chciałbym.

E.F.: Krytyczne myślenie i jego rola w szkole?

M.B.: To jest podstawowa rzecz. Tymczasem wszystko, co robimy w szkole, uczy braku krytycznego myślenia. Wiąże się to oczywiście z moimi badaniami, w których wykazałem, że tylko szkoła elitarna daje możliwość krytycznego wglądu. Szkoła masowa jest antykreatywna i uczy bezmyślnego powtarzania – realizuje model encyklopedycznej szkoły oświeceniowej: nauczyciel przychodzi z notatką i dyktuje ją.

E.F.: Co zdaniem nauczycieli ma wpływ na wyniki nauczania i uczenia się?

M.B.: Motywacja i ciekawość. Z tym, że mówiąc o motywacji i ciekawości, należy uwzględnić jeszcze kontekst sytuacji rodzinnej. Dziecko pochodzące z domu,

w którym wszyscy mówią, że edukacja nie ma sensu, bo i tak zostaje się bezrobotnym, nie może mieć takiej samej motywacji jak jego rówieśnik z rodziny, dla której edukacja jest wartością. Spójrzmy na taką wizję: mamy pole startowe, wszyscy uczniowie rozpoczynają wyścig z tego samego miejsca; ten, kto jest bardziej inteligentny i ma lepsze kompetencje, osiąga sukces, a ten słabszy – nie. Czy tak wygląda rzeczywistość? Nie, jest dokładnie odwrotnie: część uczniów startuje o 500 m bliżej mety niż inni. Czy zmierzamy do takiego modelu edukacji, w którym te różnice są niwelowane (oczywiście mam świadomość, że nigdy nie będzie pełnej równości)? Nie, mamy do czynienia z sytuacją wspierania rywalizacji o edukacji. Z pieniędzy publicznych finansuje się działanie instytucji publicznych, które ze sobą rywalizują. Na poziomie szkół średnich, funkcjonujących bez rejonizacji, z jednej strony stworzyliśmy placówki dla elit, a z drugiej – licea mirażowe dla uczniów, którzy nie chcą uczyć się w szkole zawodowej, ale pragną mieć maturę i potem zdobyć wątpliwej jakości wyższe wykształcenie.

E.F.: W Pana książce przeczytałam frapujący mnie dialog: *A gdyby ktoś rzekł: „Skąd mam wiedzieć, co on ma na myśli, przecież widzę tylko jego znaki”, to odpowiem: „A skąd on ma wiedzieć, co ma na myśli – przecież on też ma tylko swoje znaki.”* Jakie znaki miał Pan na myśli? A może to monologiczność?

Relacja uczeń – nauczyciel jest bardzo istotna z punktu widzenia rozwoju, ponieważ wpływa ona na późniejszy sposób postrzegania relacji w życiu dorosłym.

M.B.: Tekst pochodzi z *Dociekań filozoficznych* Ludwiga Wittgensteina... To jest zbyt trudne pytanie.

E.F.: Rozumiem, jednak zawarł Pan te słowa w swojej książce – w jakim celu?

M.B.: Powiem, co miałem na myśli w odniesieniu do metodologii mojego badania. Mamy dostęp tylko do znaków i na ich podstawie próbujemy rozumieć czyjeś zachowanie. Kiedy ktoś puszcza do Pani oko, to nie widzi Pani intencji tej osoby, tylko znak. Natomiast znak daje milion różnych możliwości interpretacyjnych, z których większość będzie nieprawdziwa. Ten przykład ilustruje trudności, jakie wiązały się z prowadzeniem badań w szkole. Szkoła jest odbierana jako bardzo oczywista przestrzeń kulturowa: przecież każdy przeszedł przez ten dryl, wie co i jak jest w szkole. Największym wyzwaniem było dla mnie to, żeby spojrzeć na szkołę jak na coś nie-naturalnego. Chciałem być jak antropolog, który jedzie do dzikich ludów, patrzy i mówi: *o, to jest ciekawa instytucja...*

E.F.: Spojrzeć bezzałożeniowo...

M.B.: Tak. Chodziło mi o spojrzenie na szkołę jako miejsce praktyk kulturowych.

E.F.: Czym jest kultura szkoły?

M.B.: Odpowiem definicyjne: kultura szkoły to zespół zasad, reguł i rytuałów rządzących życiem szkolnym. Znowu tutaj pojawia się wątek różnicujący szkoły. Uczeń jest odmiennie postrzegany w percepcji nauczycieli. Zaobserwowałem, że w szkołach elitarnych jedną z bardzo hołubionych zasad był indywidualizm – pozytywnie patrzono tam na indywidualistów oraz ceniono u uczniów docieklivość. Natomiast w szkołach masowych bardziej działały zasady kolektywne, dominował przekaz w rodzaju: *musisz być taki sam jak my, lepiej się nie wyróżniać – najprościej rzecz ujmując: wszyscy macie zachowywać się bardzo podobnie i słuchać mnie, kiedy mówię na lekcji.*

E.F.: Czym jest tożsamość relacji pedagogicznej w szkole? W Pana percepcji kultury szkoły masowej przestrzeń ucznia i przestrzeń nauczyciela funkcjonują niezależnie, oddzielnie. Kiedy wchodzi w interakcje, stykają się, kiedy się przecinają?

M.B.: Relacja uczeń – nauczyciel jest bardzo istotna z punktu widzenia rozwoju, ponieważ wpływa ona na późniejszy sposób postrzegania relacji w życiu dorosłym. W zależności od tego, czy będzie to relacja hierarchiczna, bardzo związana z przypisaniem do roli, oschła, czy też przeciwnie – bardziej emocjonalna i nastawiona na indywidualizm – dostarczy zupełnie innych doświadczeń młodemu człowieko-

wi. Nauczyciele w szkołach, w których prowadziłem badania, przejawiali te dwie różne, zupełnie skrajnie postawy i relacje były diametralnie inne. Przykładem może być taka prosta rzecz, jak możliwość wchodzenia przez uczniów do pokoju nauczycielskiego: w jednej szkole jest na to zgoda, w drugiej – nie.

Szkoły, które realizują wizję hierarchiczną (nie odzywaj się, bo i tak nie masz racji, po co nam twoje pomysły), uczą do innego świata – takiego, którego już nie ma, bo żyjemy, w świecie ekonomii opartej na wiedzy, pomysłach, kreatywności, tworzeniu, wytwarzaniu i integrowaniu rzeczy ze sobą (a przynajmniej tak się opisuje naszą rzeczywistość w literaturze przedmiotu).

Kompetencje wymagane przez pracodawców to: kreatywność, umiejętność pracy w grupie, współdziałanie, podejmowanie wspólnych decyzji, krytyczne myślenie czy umiejętność integrowania wiedzy na wyż-

szych poziomach. Tymczasem w szkole nadal wciśkamy uczniów w wąskie szufladki: teraz jest język polski, za chwilę będzie matematyka, a potem – geografia.

E.F.: Słuchając Pana, odniosłam wrażenie, że nauczyciele lepiej traktują uczniów z lepszym statusem społecznym...

M.B.: Mocno, bardzo mocno upraszczając, można byłoby tak powiedzieć. Jednak osobiście ująłbym to inaczej: ci, którzy mają lepszy status społeczny, dostają się do lepszych szkół, gdzie otrzymują lepszą edukację i spotykają się z lepszymi relacjami interpersonalnymi.

E.F.: Odniosę się ponownie do fragmentu Pana książki *Paradoksalne funkcje szkoły*. Zwróciłam uwagę na porównanie relacji społecznych w szkole do relacji miłości, która przechodzi przez różne fazy. Inaczej rzecz ujmując, jest to szkoła o charakterze terapeutycznym, który polega na ustanowieniu głębszych relacji interpersonalnych, akceptacji indywidualności ucznia i szacunku. Podczas lektury Pana książki zastanawiałam się, czy szkoła oparta na tych najgłębszych relacjach interpersonalnych to tylko i wyłącznie szkoła terapeutyczna?

M.B.: Na pewno nie wyłącznie terapeutyczna, pewnie powinienem był napisać: między innymi o charakterze terapeutycznym. Powiem szczerze, że nie pamiętam tego fragmentu o miłości – pewnie trochę się rozpędziłem z metaforami.... Z tej terapeutyczności jestem w stanie się nawet wycofać. Chodziło mi o zasady, którymi nauczyciele kierują się w swojej pracy: czy jest dla nich możliwe zrozumienie ucznia

*Ci, którzy mają lepszy status społeczny,
dostają się do lepszych szkół,
gdzie otrzymują lepszą edukację
i spotykają się z lepszymi relacjami
interpersonalnymi.*

w relacjach interpersonalnych. W moim badaniu zastosowałem etnograficzne podejście do szkoły, stałem się cieniem różnych nauczycieli i widziałem, że rzeczywiście uczniowie przychodzili do nich nie tylko jako do nauczycieli, ale też ludzi. Młodzież dzieliła się swoimi problemami z pedagogami, płakała... Było to dla mnie bardzo zaskakujące. Jak wynika z moich badań, szkoła oparta na głębszych relacjach interpersonalnych to szkoła elitarna.

E.F.: Gdyby mógł Pan wyczarować szkołę swoich marzeń, jaka by ona była?

M.B.: Może nie szkoła, ale system szkół. Jeżeli miałyby to być jedna placówka, to oparłbym ją na metodzie projektu edukacyjnego. Byłaby to szkoła, w której nauczyciel podążałby za uczniem. Warunkiem, żeby to osiągnąć, jest stworzenie uczniom takich samych szans. W mojej szkole marzeń trzeba byłoby zrobić tak, żeby uczniowie mieli mniej więcej podobny status społeczno-ekonomiczny. A jeżeli nie byłoby to możliwe, przynajmniej stwarzalibyśmy wszystkim takie same możliwości. Podobne rozwiązania funkcjonują w Stanach Zjednoczonych Ameryki, które są przecież skrajnie nierównościami. Uczniowie dostają tam punkty za pochodzenie. Oczywiście nad tym się mocno dyskutuje. W Polsce w czasach PRL też mieliśmy punkty za pochodzenie, ale myślę, że dziś trzeba by było szukać innych rozwiązań, które uczyniłyby szkołę mniej selekcyjną.

E.F.: Jak być prawdziwym sobą w szkole i w życiu?

M.B.: Żeby być sobą w życiu, trzeba poznać uwarunkowania, które sprawiają, że jestem, kim jestem, czyli poznać swoją kondycję. Rodzimy się, cierpimy, umieramy. Trzeba rozpoznać, w którym miejscu znajduję się i wtedy z tego miejsca mogę powiedzieć: *chcę zmierzać w danym kierunku*. Dla mnie bardzo ważną sprawą jest to, żeby mieć możliwość dokonywania świadomych wyborów – aby podejmowane decyzje były efektem mojego wyboru, a nie konsekwencją wyborów moich rodziców (np. znajduję się w trudnej sytuacji, ponieważ pochodzę z rodziny dotkniętej problemem przemocy). Mówimy tu o kwestii moralnej. W dawaniu równych szans w życiu nie chodzi o to, żebyśmy wszyscy byli bogaci, tylko żeby zmniejszać cierpienie dzieci, które nie z własnej winy mają gorsze szanse i możliwości. W szkole nie jest łatwo to osiągnąć, bo mamy do czynienia ze środowiskiem ograniczającym – od momentu swojego powstania szkoła ma za zadanie socjalizować do pewnej rzeczywistości społecznej. Dzisiejsza szkoła socjalizuje na potrzeby realiów, których już nie ma: jest tradycyjna, hierarchiczna, uczy wykonywania poleceń – przygotowuje do pracy w fabryce, gdy tymczasem współczesne środowisko

pracy, jak wspominałem wcześniej, wymaga kreatywności i umiejętności integrowania wiedzy. Bycie sobą w takiej szkole jest trudne. Uczniowie mają coraz większą świadomość tego, że szkoła nie przystaje do rzeczywistości społecznej, jest lamusem, muzeum, przekazuje nieprzydatne treści i ogranicza młodemu człowiekowi możliwość bycia sobą. Usłyszałem kiedyś trafne sformułowanie od naszej studentki pierwszego roku, która powiedziała: *chodzi o to, żeby przetrwać*. A zatem dzisiejsza szkoła to jest coś, co trzeba przetrwać, zachowując w miarę możliwości własną tożsamość (aby tego dokonać, trzeba wiedzieć, kim się jest). Chyba tak trzeba obecnie traktować szkołę.

E.F.: Dziękuję serdecznie za rozmowę. Zakończę ją słowami: greckiego filozofa Platona, wypowiedzianym we wspomnianym dialogu Sokratesa z Teajtemem: „(...) prawdziwy sąd o każdej rzeczy wiąże się z jej różnicą jednostkową” (3) oraz współczesnej psycholożki Nory Grochowskiej: „Dla ucznia najważniejsze jest, żeby wiedział, że prawdą jest to, co on sam o sobie myśli, a nie to, co ktoś inny o nim powie.” (4).

1. Platona *Teajtet*, przekład Władysław Witwicki (1959). Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa, str. 30.
2. Marcin Boryczko (2015). *Paradoksalne funkcje szkoły. Studium krytyczno-etnograficzne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Sopot.
3. Platona *Teajtet*, przekład Władysław Witwicki (1959). Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa, str. 147.
4. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1518974,1,psycholog-w-szkole-rozmowa-z-nora-grochowska.read>.

dr Marcin Boryczko – doktor nauk pedagogicznych, adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Społecznej na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego; jego zainteresowania teoretyczne koncentrują się wokół problematyki filozofii krytycznej, krytycznej pracy socjalnej i współczesnych przemian społeczno-ekonomicznych wywierających wpływ na systemy pomocy publicznej; orientację badawczą, jaką uprawia, można nazwać krytyczną – zarówno w kontekście badania instytucji pomocy społecznej, jak i różnicowanych instytucji społecznych; specjalizuje się w stosowaniu krytycznej etnografii w różnych kontekstach badań społecznych.

Pomorska Szkoła 3000

pt. *Dobrostan nauczyciela*

Na dobry początek nowego roku szkolnego zapraszamy do udziału w kolejnej konferencji Pomorskiej Szkoły 3000', tym razem podejmującej temat dobrostanu nauczyciela.

Celem spotkania jest wsparcie uczestników oraz uświadomienie im wpływu samoświadomości, pozytywnego nastawienia, wewnętrznej harmonii, poczucia komfortu i satysfakcji, będących udziałem obu stron uczestniczących w procesie uczenia (się), na skuteczność realizowanych działań edukacyjnych. Tematyka konferencji ma za zadanie otworzyć uczestników na problematykę samodoskonalenia i podnoszenia jakości pracy, ukazaną jednak z nowej perspektywy. Wykłady i ćwiczenia pozwolą dotrzeć do tych obszarów, które mogą być budowane niezależnie od czynników zewnętrznych, co jest szczególnie istotne w warunkach kryzysu. Uczestnicy spotkania zapoznają się z różnorodnymi technikami wspomagającymi (auto)motywację oraz pozwalającymi zapanować nad stresem. Podjęta zostanie również próba zdefiniowania i przeanalizowania pojęcia dobrostanu, a także wskazania czynników zewnętrznych i działań własnych pomocnych w dążeniu do skutecznego realizowania zadań nauczyciela bez narażania się na ryzyko wypalenia zawodowego.

Konferencja odbędzie się w 3 różnych lokalizacjach na terenie województwa pomorskiego: w Gdańsku (1 X 2019 r.), w Kwidzynie (8 X br.) oraz w Starogardzie Gdańskim (22 X br.). Szczegółowe informacje oraz elektroniczne formularze zgłoszeniowe są dostępne na stronie internetowej organizatora – Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku: www.cen.gda.pl. Wydarzenie zostało objęte patronatem medialnym Radia Gdańsk. Materiały pokonferencyjne zostaną opublikowane na stronie internetowej CEN w Gdańsku, a artykuły autorstwa prelegentów ukażą się w jednym z najbliższych tomów periodyku „CENne Praktyki” (www.cen.gda.pl/publikacje).

Pomorska Szkoła 3000' to cykl konferencji przeznaczonych dla pomorskiej kadry pedagogicznej, mający na celu współtworzenie innowacyjnych praktyk edukacyjnych oraz ułatwianie zdobywania kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Jest zarazem odpowiedzią na poszukiwanie wsparcia w rozwijaniu kompetencji osobistych, niezwykle ważnych w gospodarce opartej na wiedzy. Uczestnicy Pomorskiej Szkoły 3000' to ludzie z pasją usprawniania szkolnej edukacji – nauczyciele różnych przedmiotów i różnych etapów edukacyjnych oraz kadra zarządzająca z pomorskich szkół i placówek oświatowych. Łączy ich zainteresowanie aktualnymi trendami w nauczaniu oraz organizowaniu szkolnictwa; to entuzjaści, pragnący znaleźć w nowych rozwiązaniach sposób na lepszą edukację.

M.B.-U.

Organ prowadzący: Samorząd Województwa Pomorskiego
Placówka posiada akredytację – decyzja Pomorskiego Kuratora Oświaty w Gdańsku nr 17/2006 z dnia 27.03.2006 r.
Placówka wpisana do rejestru instytucji szkoleniowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Gdańsku pod nr ewidencyjnym 2.22/00057/2007